

ทยฺยรฏฺฐสฺส
เตปิฏกํ

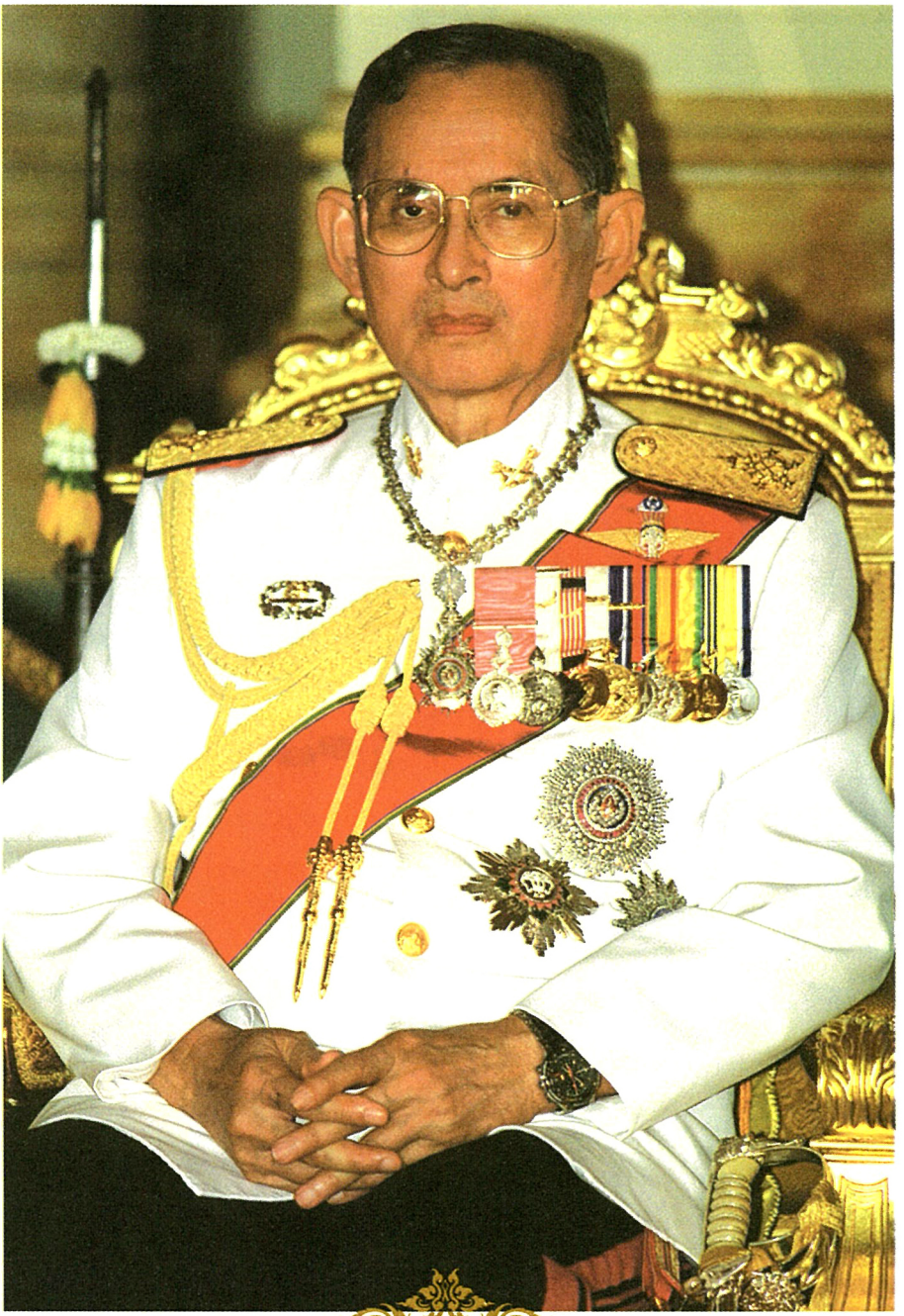
๒๕๔๙ พุทฺธวสฺเส

อภิธมฺมปิฏเก
ปฏฺฐานปาลิ
[ตติโย ภาโค]
ปาลิวิโสธกตฺเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสฺส ปรมินฺทมหาราชวรสฺส
ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺเส สิริรชฺชมงฺคลมหกมฺมกาเล
ทยฺยสงฺฆมหาเถรสมาคเมน มุทฺทาปิตา

๔๒

ที่ระลึกในโอกาสพิธีรายสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ *"คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ฝูงท่วย มีศรัทธาใน***พระพุทธศาสนา** *ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว..."*

พระบรมสัตยาธิฏฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า *"ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุง***พระพุทธศาสนา** *ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า"* พอตกพระโอษฐ์ลง *พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...*

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช *"พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือ***พระพุทธศาสนา***มาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน*

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" "จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า **ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง ๒,๒๒๙ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้นเป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้"**

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

"อันตัวพ่อ ชื่อว่า พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก กู้ชาติ พระศาสนา
ถวายแผ่นดิน ให้เป็น พุทธบูชา
แด่พระศาสนา สมณะ พระพุทธโคดม
ให้ยืนยง คงถ้วน ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี ปฏิบัติ ให้พอสม
เจริญสมถะ วิปัสสนา พ่อชื่นชม
ถวายบังคม รอยบาท พระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่ คู่กับเจ้า
ชาติของเรา คงอยู่ คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา อยู่ยง คู่องค์กษัตรา
พระศาสดา ฝากไว้ ให้คู่กัน"

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี"

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย *"ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว...* **ทรงพระราชศรัทธาจะยกรื้อวิสาขบูชามหายัญพิธี** *อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอัตตัตถประโยชน์และปรัตถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า..."*

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว *"ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนาม* **พระรัตนตรัยสรณาคมน์อันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง** *ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรสามัคคีรสปรึกษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร* **จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา** *แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้า อย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร..."*

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร *"การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดขุ่นเคืองขัดใจเลย* **พระนครนี้เป็น**

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนามาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น *คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโทมนัสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเลย ถ้าโทมนัสก็ชื่อว่าโลภล่วงเกินไป...”*

พระราชปฏิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสดาอื่นนอกจาก*สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ *อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต...”*

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนา*เป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า* **พุทธศาสนาเป็นของไทย** เรามาชวนกันนับถือ**พระพุทธศาสนา***เถิด...* **ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ...** *เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...”* และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ **หมายพระไตรรัตน์**
และธรรมะคุ้มจิตไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว *“แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ* **พระพุทธศาสนา***ก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล*

*เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้น***พระพุทธศาสนาในมณฑลนี้มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย** *เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วนคดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนคดีธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"** ได้มีพระราชดำรัสตรัสลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า "โดยที่**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา** *ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบุรพการีตามคตินิยมด้วย..."* และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า **"คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติ"**

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความบริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลีของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะตราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั้น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า **พระธรรมวินัย** *พระธรรม* ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ *พระวินัย* ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต, โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.

แปลความว่า *"ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"*

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสอบทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณาสอบทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว้ ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า **พระไตรปิฎก** อันประกอบด้วย *พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก* และ*พระอภิธรรมปิฎก*

พระวินัยปิฎก *หมวดพระวินัย* ว่าด้วยพระพุทธบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธดำรัสตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญ ๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ *มหาวิภังค์ ภิกขุนีวิภังค์ มหาวรรค จุลลวรรค* และ*ปริวาร* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก *หมวดพระสูตร* ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนาตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า *นิกาย ๕* คือ *ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย* และ*ขุททกนิกาย* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก *หมวดพระอภิธรรม* ว่าด้วยประมวลพระพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วน ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ *ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก* และ*ปัฏฐาน* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัตติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวังคสัตถุศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิปัตติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

> *“พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับภารธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา โยชนา สัททาวิเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน`

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่..."

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วย*ภาษามคธ* หรือ*ภาษาบาลี* อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกาเมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความฟั่นเฝือเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะถือเอาเป็นภารธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า *"ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร"* เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครองประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่างลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกันทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไรจะฉันเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อสาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยายทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษาสิงหล แล้วนำสืบเผยแผ่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นรูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎกฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบุรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารภว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชิญราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า *พระไตรปิฎกฉบับทอง* ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับรดน้ำแดง* แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี*ฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม* เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับล่องชาด*

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ** : *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมดนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๘๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมินัดหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า *พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น* จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภารธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมาธิการแห่งสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ** เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ ๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส** : *พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐* โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม**จึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้งต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กันกลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมิได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภารธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลัดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณาจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธาธิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมที่จะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณาจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถคือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทานแต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม** ปรารภเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธศาสนานอกจากจะทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ นับเวลาถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐** สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบูลย์รุ่งเรืองวัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๑ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๕ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสธมฺโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็น ประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัด ปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็น ประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียง ตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วย พระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฎกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส) (๒) สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฎกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส) (๓) มหาจุฬาเตปิฎกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส) และพระไตรปิฎก บาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฎกำ (พระไตรปิฎก บาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) (๒) อิงฺคลิสเตปิฎกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สีหฬเตปิฎกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฎกำ (พระ ไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับ พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม กำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไอศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดีจงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดงทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

มหาเถรสมาคม

THE PAḶĪ ALPHABET
IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā ◌ิ = i ◌ี = ī ◌ุ = u ◌ู = ū เ- = e โ- = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฏ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ต = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha ฬ = ḷa ◌ं = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko
ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏเก
สงฺเกตวิญฺญาปนํ

อิ.	=	อิงฺคลิสเตปิฏกํ
ฉ.	=	ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกํ
ทยฺ.	=	ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกํ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส)
เท.	=	นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกํ
โป.	=	โปราณเตปิฏกํ
มหา.	=	มหาจุฬาเตปิฏกํ (อนุสฺสรณียํ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส)
สี.	=	สีหฬเตปิฏกํ
สฺยา.	=	สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส)

อภิธมฺมปิฏเก
ปฏฺฐานปาลิยา ตติยภาเค
กิตฺตนปตฺตํ

มาติกา		องฺเก
	๑. เหตุโคจฺฉกํ	๑
๑.	เหตุทุกํ	๑
๒.	สเหตุกทุกํ	๓๐
๓.	เหตุสมฺปยุตฺตทุกํ	๗๖
๔.	เหตุสเหตุกทุกํ	๗๗
๕.	เหตุเหตุสมฺปยุตฺตทุกํ	๙๕
๖.	นเหตุสเหตุกทุกํ	๙๕
	๒. จูฬนฺตรทุกํ	๑๑๙
๗.	สปฺปจฺจยทุกํ	๑๑๙
๘.	สงฺขตทุกํ	๑๒๕
๙.	สนิทสฺสนทุกํ	๑๒๕
๑๐.	สปฺปฏิฆทุกํ	๑๔๖
๑๑.	รูปีทุกํ	๑๖๙
๑๒.	โลกิยทุกํ	๑๘๙
๑๓.	เกนจิวิญฺเญยฺยทุกํ	๒๑๐
	๓. อาสวโคจฺฉกํ	๒๑๔
๑๔.	อาสวทุกํ	๒๑๔

มาติกา **องฺเก**

๑๕. สาสวทุกํ ๒๓๘
๑๖. อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๒๓๙
๑๗. อาสวสาสวทุกํ ๒๗๔
๑๘. อาสวอาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๒๗๙
๑๙. อาสววิปฺปยุตฺตสาสวทุกํ ๒๘๖

๔. สญฺโญชนโคจฺฉกํ **๒๘๘**
๒๐. สญฺโญชนทุกํ ๒๘๘
๒๑. สญฺโญชนิยทุกํ ๓๐๖
๒๒. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๓๐๗
๒๓. สญฺโญชนสญฺโญชนิยทุกํ ๓๓๖
๒๔. สญฺโญชนสญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๓๓๘
๒๕. สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสญฺโญชนิยทุกํ ๓๔๖

๕. คนฺถโคจฺฉกํ **๓๔๘**
๒๖. คนฺถทุกํ ๓๔๘
๒๗. คนฺถนิยทุกํ ๓๖๘
๒๘. คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๓๖๘
๒๙. คนฺถคนฺถนิยทุกํ ๔๐๐
๓๐. คนฺถคนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๔๐๓
๓๑. คนฺถวิปฺปยุตฺตคนฺถนิยทุกํ ๔๐๙

มาติกา **องฺเก**

๖-๗ โอฆโยคโคจฺฉกํ ๔๑๐

๓๒-๔๓. โอฆาทิทุกํ ๔๑๐

๘. นีวรณโคจฺฉกํ ๔๑๐

๔๔. นีวรณทุกํ ๔๑๐

๔๕. นีวรณิยทุกํ ๔๓๓

๔๖. นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๔๓๔

๔๗. นีวรณนีวรณิยทุกํ ๔๕๒

๔๘. นีวรณนีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๔๕๕

๔๙. นีวรณวิปฺปยุตฺตนีวรณิยทุกํ ๔๖๓

๙. ปรามาสโคจฺฉกํ ๔๖๕

๕๐. ปรามาสทุกํ ๔๖๕

๕๑. ปรามฏฺฐทุกํ ๔๘๔

๕๒. ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ ๔๘๔

๕๓. ปรามาสปรามฏฺฐทุกํ ๕๐๕

๕๔. ปรามาสวิปฺปยุตฺตปรามฏฺฐทุกํ ๕๐๘

ทุกปฏฺฐานปาลิมาติกา นิฏฺฐิตา.

ปทานุกฺกโม ๕๐๙

ลกฺขิตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา. ๕๑๖

อภิธมฺมปิฏกเ
ธมฺมานุโลเม
ทุกปฏฺฐานปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. เหตุโคจฺฉกำ

๑. เหตุทุกำ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] เหตุๆ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา อโลภำ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. อโทสำ ปฏิจฺจ อโลโภ อโมโห. อโมหำ ปฏิจฺจ อโลโภ อโทโส. โลภำ ปฏิจฺจ โมโห. โมหำ ปฏิจฺจ โลโภ. โทสำ ปฏิจฺจ โมโห. โมหำ ปฏิจฺจ โทโส. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุๆ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา เหตุๆ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุๆ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา อโลภำ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) โลภำ ปฏิจฺจ โมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๒] นเหตุๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตุๆ เอกๆ ขนฺธๆ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ปฏิจฺจ เทฺว ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุๆ ปฏิจฺจ ขนฺธา เอกๆ มหาภูตๆ ฯเปฯ (๑)

นเหตุๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ เหตู ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุๆ ปฏิจฺจ เหตู. (๒)

นเหตุๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา นเหตุๆ เอกๆ ขนฺธๆ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา เหตุ จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ปฏิจฺจ เทฺว ขนฺธา เหตุ จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ, ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุๆ ปฏิจฺจ เหตู สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๓] เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา อโลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกๆ พนฺธิตพฺพๆ.) โลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห. โทสญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อโลภญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห ฯเปฯ (๑)

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตุๆ เอกๆ ขนฺธญฺจ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ เทฺว ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุญฺจ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสนฺติ.

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา นเหตุ เอกำ ขนฺธญฺจ อโลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อโทโส อโมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ อโลภญฺจ ปฏิจฺจ เทฺว ขนฺธา อโทโส อโมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) นเหตุ เอกำ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุญฺจ อโลภญฺจ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

อารมฺมณาทิปจฺจยา

[๔] เหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. (รูปำ ฉฑฺเฑตฺวา อรูเปเยว นว ปณฺหา.) อธิปติปจฺจยา. (ปฏิสนฺธิ นตฺถิ. ปริปุณฺณำ.) เอกำ มหาภูตำ ปฏิจฺจ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ อุปาทารูปำ. (อิทำ[๑] นานำ.) อนนฺตรปจฺจยา. สมนนฺตรปจฺจยา. สหชาตปจฺจยา (สพฺเพ มหาภูตา, ยาว อสญฺญสตฺตา) อญฺญมญฺญปจฺจยา. นิสฺสยปจฺจยา. อุปนิสฺสยปจฺจยา. ปุเรชาตปจฺจยา. อาเสวนปจฺจยา. (ทฺวีสุปิ ปฏิสนฺธิ นตฺถิ) กมฺมปจฺจยา. วิปากปจฺจยา. (สงฺขิตฺตำ.) อวิคตปจฺจยา.

---

[๑] ฉ.,เท. อิมำ.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๕] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว) อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๖] นเหตุ๎ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา อเหตุกํ นเหตุ๎ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ๎ ปฏิจฺจ ขนฺธา เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ๎ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

นอารมฺมณาทิปจฺจยา

[๗] เหตุ๎ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา เหตุ๎ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ๎ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา นเหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ สพฺเพ มหาภูตา ฯเปฯ (๑)

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา เหตุญฺจ นเหตุญฺจ[๑] ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ นอธิปติปจฺจยา. (ปริปุณฺณำ.) นอนนฺตรปจฺจยา. นสมนนฺตรปจฺจยา. นอญฺญมญฺญปจฺจยา. นอุปนิสฺสยปจฺจยา.

นปุเรชาตปจฺจโย

[๘] เหตุำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป อโลภำ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห, (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) โลภำ ปฏิจฺจ โมโห, โมหำ ปฏิจฺจ โลโภ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป เหตุำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. เหตุำ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป อโลภำ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) โลภำ ปฏิจฺจ โมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๙] นเหตุำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป นเหตุำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ปฏิจฺจ เทฺว ขนฺธา นเหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ [๒]เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ[๒] (๑)

---

[๑] สฺยา. นเหตู. [๒-๒] สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสนฺติ.

นเหตุ๎ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป นเหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ เหตู ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุ๎ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป นเหตุ๎ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา เหตุ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๐] เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป อโลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) อรูเป โลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป นเหตุ๎ เอกำ ขนฺธญฺจ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ นเหตู ขนฺเธ จ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, เหตุญฺจ[๑] มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ[๑] ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป นเหตุ๎ เอกำ ขนฺธญฺจ อโลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อโทโส อโมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) นเหตุ๎ เอกำ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑-๑] สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสนฺติ.

นปจฺฉาชาตาทิปจฺจยา

[๑๑] เหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปจฺฉาชาตปจฺจยา. นอาเสวนปจฺจยา.

นกมฺมาทิปจฺจยา

[๑๒] เหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา เหตุ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๑)

นเหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา นเหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. พาหิรำ... อาหารสมุฏฺฐานำ... อุตุสมุฏฺฐานำ ฯเปฯ (๑)

เหตุญฺจ นเหตุญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๑)

เหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปากปจฺจยา นว.

นอาหาราทิปจฺจยา

[๑๓] นเหตุ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอาหาร-ปจฺจยา พาหิรำ... อุตุสมุฏฺฐานำ... อสญฺญสตฺตานำ [๑]เอกำ มหาภูตำ ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปำ อุปาทารูปำ.[๑] นอินฺทฺริยปจฺจยา พาหิรำ... อาหารสมุฏฺฐานำ... อุตุสมุฏฺฐานำ

๑-๑ ฉ.,เท. ฯเปฯ

เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ. อสญฺญสตฺตานํ มหาภูเต ปฏิจฺจ รูปชีวิตินฺทฺริยํ นฆานปจฺจยา ปญฺจวิญฺญาณสหคตํ[๑] เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ นมคฺคปจฺจยา อเหตุกํ นเหตุๆ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ นสมฺปยุตฺต-ปจฺจยา. นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา. (นปุเรชาตสทิสํ อรูปปญฺหาเยว.) โนนตฺถิปจฺจยา. โนวิคตปจฺจยา.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๔] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฆาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปญฺจวิญฺญาณํ ฯเปฯ

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๑๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, [๑]นปจฺฉาชาเต นว,[๑] นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียำ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมำ

นเหตุทุกำ

[๑๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อนนฺตเร เทฺว ฯเปฯ กมฺเม เทฺว, วิปาเก เอกำ, อาหาเร เทฺว, อินฺทฺริเย เทฺว, ฌาเน เทฺว, มคฺเค เอกำ, สมฺปยุตฺเต เทฺว ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

ปจฺจนียานุโลมำ.

(สหชาตวาโรปิ [๒] ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิสาเยว ปญฺหา. มหาภูเตสุ นิฏฺฐิเตสุ "วตฺถุ ปจฺจยา"ติ กาตพฺพา.

[๑-๑] สฺยา. อิทำ ปาจฑฺวยำ น ทิสฺสติ.
[๒] ฉ., เท. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

ปญฺจายตนานิ อนุโลเมปิ ปจฺจนีเยปิ ยถา ลพฺภนฺติ, ตถา กาตพฺพา. สสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปริปุณฺณา.[๑] รูปี นตฺถิ อรูปเมว.)

๑. เหตุทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๗] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลโภ โมหสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย, โทโส โมหสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลโภ โมหสฺส ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๘] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ์ อารพฺภ เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. ปริปุณฺโณ.

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ อารพฺภ นเหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ อารพฺภ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๙] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานำ ทตฺวา, สีลำ สมาทิยิตฺวา, อุโปสถกมฺมำ กตฺวา ตำ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ. ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานำ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺหิตฺวา มคฺคำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ฯเปฯ นิพฺพานำ ฯเปฯ นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อริยา นเหตู ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ. ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ... นเหตู ขนฺเธ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺโต วิปสฺสนฺติ ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ, เจโตปริยญาเณน นเหตุจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตำ ชานาติ. อากาสานญฺจายตนำ[๑] วิญฺญาณญฺจายตนสฺส[๒] ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนำ[๓] เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส[๔] ฯเปฯ รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. นเหตู ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตำสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. อากาสานญฺจายตนกิริยำ.
[๒] สฺยา. วิญฺญาณญฺจายตนกิริยสฺส.
[๓] สฺยา. อากิญฺจญฺญายตนกิริยำ.
[๔] สฺยา. เนวสญฺญานาสญฺญายตนกิริยสฺส.

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา... (ปจฺจยคมนีเยว, อาวชฺชนา นตฺถิ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺสาติ อิทํ นตฺถิ.) (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ ตํ อารพฺภ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (ตตฺถ ตตฺถ จิเตน อิมํ กาตพฺพํ. ทุติยคมนสทิสํ.) (๓)

[๒๐] เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ นเหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๒๑] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุ์ ครุ์ กตฺวา เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ** : เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุ์ ครุ์ กตฺวา นเหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ** : เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุ์ ครุ์ กตฺวา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ เหตูนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๒] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานำ ทตฺวา ฯเปฯ (วิตฺถาเรตพฺพำ ยาว. นเหตู ขนฺธา.) **สหชาตาธิปติ** : นเหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานำ ทตฺวา ฯเปฯ (สงฺขิตฺตำ. ยาว วตฺถุ นเหตู จ ขนฺธา, ตาว กาตพฺพำ.) **สหชาตาธิปติ** นเหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ตํ ครุ กตฺวา นเหตู ขนฺธา จ เหตู จ อุปฺปชฺชนฺติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ. (ยาว วตฺถุ นเหตู ขนฺธา จ, ตาว กาตพฺพํ.) **สหชาตาธิปติ** : นเหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตูนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๓] เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ กตฺวา เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ กตฺวา นเหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ กตฺวา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๒๔] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ เหตูนํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นเหตูนํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๕] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา นเหตู ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ นเหตูนำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส. (สงฺขิตฺตำ.) เนวสญฺญานา-สญฺญายตนำ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (นเหตุมูลกำ ตีณิปิ เอกสทิสำ.) (๓)

[๒๖] เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ นเหตูนำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๒๗] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (อนนฺตรสทิสํ.) สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. (อิเม เทฺวปิ ปฏิจฺจสทิสา. นิสฺสยปจฺจโย[๑] ปจฺจยวาเร นิสฺสยสทิโส.[๒])

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๒๘] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู เหตูนํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู นเหตูนํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๙] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ[๓] ฯเปฯ มานํ[๔] ชปฺเปติ[๔] ทิฏฺฐึ คณฺหาติ สีลํ ฯเปฯ

---

[๑] สฺยา. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.
[๒] ฉ., เท. นิสฺสยปจฺจยสทิโส.
[๓] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.
[๔-๔] ฉ., เท. ฯเปฯ

เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย[๑] มคฺคสฺส[๑] ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย มคฺคสฺส ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย. (ทุติยอุปนิสฺสยสทิสํ.) (๓)

[๓๐] เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูป-นิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา เหตูนํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา นเหตูนํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย,**

๑-๑ ฉ., เท. ฯเปฯ

ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ ปกตูปนิสฺสโย เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา เหตูนญฺจ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๓๑] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย วตฺถุ นเหตูนํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. วตฺถุปุเรชาตํ วตฺถุ เหตูนํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. [๑]ทิพฺเพน ฯเปฯ[๑]

[๑-๑] ฉ., เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

วตฺถุปุเรชาตำ วตฺถุ เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตาทิปจฺจยา

[๓๒] เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา เหตู ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา นเหตู ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (อนนฺตรสทิสำ.)

กมฺมปจฺจโย

[๓๓] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : นเหตุ เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] **นานาขณิกา** : นเหตุ เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: นเหตุ เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: นเหตุ เจตนา วิปากานำ เหตูนำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: นเหตุ เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ เหตูนำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: นเหตุ เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ เหตูนำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากปจฺจโย

[๓๔] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปาโก อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปฏิจฺจวารสทิสำ.[๑] วิปากวิภงฺเค นว ปญฺหา.)

อาหารปจฺจโย

[๓๕] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ[๒] กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. ปฏิจฺจวารสทิสา. [๒-๒] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ, เหตูนำ, จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อินฺทฺริยปจฺจโย

[๓๖] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (เหตุมูลเก ตีณิ.)

นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อินฺทฺริยา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ จกฺขุนฺทฺริยं[๑] จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยं กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ[๑] รูปชีวิตินฺทฺริยं กฏตฺตารูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (เอวำ อินฺทฺริยปจฺจโย วิตฺถาเรตพฺโพ. นว.)

ฌานาทิปจฺจยา

[๓๗] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. สมฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (อิเมสุ ทฺวีสุ นว.)

[๑-๑] ฉ., เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๓๘] เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ เหตู กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เหตู วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: เหตู ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: นเหตู ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตู ขนฺธา กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ขนฺธา วตฺถุสฺส ฯเปฯ วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ นเหตูนํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นเหตู ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตํ**: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ เหตูนํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตํ วตฺถุ เหตูนํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตํ**: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

เหตู จ นเหตู จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิอาทิปจฺจยา

[๓๙] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลโภ โมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: เหตู ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลโภ โมหสฺส สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๔๐] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: นเหตุ

เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุ เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ ฯเปฯ[๑] (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ขนฺธา วตฺถุสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย วตฺถุ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ฯเปฯ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส. จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วตฺถุ นเหตูนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นเหตู ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตา**: นเหตู ขนฺธา สมฺปยุตฺตกานํ เหตูนํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ เหตูนํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ วตฺถุ เหตูนํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: นเหตุ เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ เหตูนํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปิ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ วตฺถุ เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๑] เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: อโลโภ จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อโทสสฺส อโมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลโภ จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา โมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อโลโภ จ วตฺถุ จ อโทสสฺส อโมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๑)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: นเหตุ เอโก ขนฺโธ จ เหตู จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] ปฏิสนฺธิกฺขเณ เหตู จ วตฺถุ จ นเหตูนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตา**: เหตู จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: เหตู จ กพฬีกาโร อาหาโร

๑-๑ ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: เหตู จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: นเหตุ เอโก ขนฺโธ จ อโลโภ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อโทสสฺส อโมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) นเหตุ เอโก ขนฺโธ จ โลโภ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุ เอโก ขนฺโธ จ อโลโภ จ...(จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๑] อโลโภ จ วตฺถุ จ อโทสสฺส อโมหสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย โลโภ จ วตฺถุ จ โมหสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔๒] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก นว, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน ตีณิ,

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, วิปฺปยุตฺเต ปณฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว. (เอวำ อนุมชฺชนฺเตน[๑] คเณตพฺพำ.)

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๔๓] เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. [๒] ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๔] นเหตุ ธมฺโม นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] สฺยา. อนุมฺมชฺชนฺเตน. [๒] สฺยา. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

นเหตุ ธมฺโม เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๕] เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา นเหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ จ นเหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส จ นเหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔๖] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว ฯเปฯ[๑] โนอวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

[๑] สฺยา. สงฺขิตฺตํ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๔๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ เอกำ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ ฯเปฯ นมคฺเค ตีณิ, นสมฺปยุตฺเต เอกำ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมปจฺจนียำ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมำ

นเหตุทุกำ

[๔๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ ตีณิ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต ตีณิ, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา ตีณิ, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียานุโลมำ.

เหตุทุกำ นิฏฺฐิตำ.

---

๒. สเหตุกทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๙] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ[๑] เทฺว ขนฺเธ ปฏิจฺจ[๒] เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ[๒] ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๒] (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๕๐] อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ. [๒-๒] ฉ.,เท. ฯเปฯ.

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา[๑] วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุำ ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา, มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปำ. (๓)

[๕๑] สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ[๒] (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปำ. (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. อเหตุปจฺจยา.

[๒-๒] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

อารมฺมณปจฺจโย

[๕๒] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ[๑] เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๕๓] อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ อเหตุกา ขนฺธา. (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกัง เอกัง ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๕๔] สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา สเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานัง รูปัง. (๒)

สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อธิปติปจฺจยา สเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปัง ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๕๕] อเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา เอกัง มหาภูตัง ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานัง รูปัง อุปาทารูปัง. (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานัง รูปัง. (๑)

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๕๖] สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อนนฺตรปจฺจยา. สมนนฺตรปจฺจยา. สหชาตปจฺจยา สเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ สหชาตปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๕๗] อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ. วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา (อิเม ปญฺจ ปญฺหา เหตุสทิสา, นินฺนานํ.) (๒)

อญฺญมญฺญปจฺจโย

[๕๘] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญ-ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ. (๒)

สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อญฺญมญฺญปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตัง อุทฺธจฺจสหคตัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา วตฺถุ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๕๙] อเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญ-ปจฺจยา อเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ อเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา วตฺถุ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ปฏิจฺจ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตัง, ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

อเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตัง อุทฺธจฺจสหคตัง โมหัง ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุง ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตัง อุทฺธจฺจสหคตัง เอกัง ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกัง เอกัง ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

นิสฺสยาทิปจฺจยา

[๖๐] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นิสฺสยปจฺจยา. อุปนิสฺสยปจฺจยา. ปุเรชาตปจฺจยา. อาเสวนปจฺจยา. กมฺมปจฺจยา. วิปากปจฺจยา. อาหารปจฺจยา. อินฺทฺริยปจฺจยา. ฌานปจฺจยา. มคฺคปจฺจยา. (ฌานมฺปิ มคฺคมฺปิ สหชาตปจฺจยสทิสา. พาหิรา มหาภูตา นตฺถิ.) สมฺปยุตฺตปจฺจยา. วิปฺปยุตฺตปจฺจยา. อตฺถิปจฺจยา. นตฺถิปจฺจยา. วิคตปจฺจยา. อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๑] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ฉ, ปุเรชาเต ฉ, อาเสวเน ฉ, กมฺเม นว, วิปาเก นว, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ฉ, วิคเต ฉ, อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๖๒] สเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา อเหตุกำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ[๑] รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑) (สพฺพำ ยาว อสญฺญสตฺตา, ตาว กาตพฺพำ.)

นอารมฺมณาทิปจฺจยา

[๖๓] สเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา อเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๒] ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ[๓] อสญฺญสตฺตานำ เอกำ ฯเปฯ (๑)

---

[๑] ฉ. จสทฺโท นตฺถิ. [๒] ฉ., เท. ทิสฺสติ.
[๓] สฺยา. สงฺขิตฺตำ.

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอธิปติปจฺจยา. (อนุโลเม[๒] สหชาตสทิสา.[๒]) นอนนฺตรปจฺจยา. นสมนนฺตรปจฺจยา. นอญฺญมญฺญปจฺจยา. นอุปนิสฺสยปจฺจยา. นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

[๖๔] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาต-ปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาต-ปจฺจยา อรูเป อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา, ตาว วิตฺถาโร.) (๑)

๑-๑ ฉ.,เท. ทิสฺสติ. ๒-๒ ฉ., เท. อนุโลมสหชาตสทิสา.

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ สเหตุกา ขนฺธา. มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปำ. (๓)

[๖๕] สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปำ. (๓)

นปจฺฉาชาตาทิปจฺจยา

[๖๖] สเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปจฺฉาชาตปจฺจยา, นอาเสวนปจฺจยา, นกมฺมปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ

ปฏิจฺจ สเหตุกา เจตนา. (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา อเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ อเหตุกา เจตนา. พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา ฯเปฯ นวิปากปจฺจยา (ปฏิสนฺธิ นตฺถิ.)

นอาหาราทิปจฺจยา

[๖๗] อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอาหารปจฺจยา. นอินฺทฺริยปจฺจยา. นฌานปจฺจยา. นมคฺคปจฺจยา. นสมฺปยุตฺตปจฺจยา.

นวิปฺปยุตฺตาทิปจฺจยา

[๖๘] สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป อเหตุกำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โนนตฺถิปจฺจยา. โนวิคตปจฺจยา. (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๖๙] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียำ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๗๐] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๗๑] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อนนฺตเร เทฺว, สมนนฺตเร เทฺว, (สพฺพตฺถ เทฺว) วิปาเก เอกํ, อาหาเร เทฺว, อินฺทฺริเย เทฺว, ฌาเน เทฺว, มคฺเค เอกํ, สมฺปยุตฺเต เทฺว ฯเปฯ[๑] อวิคเต เทฺว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

๒. สเหตุกทุกกำ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๗๒] สเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา (สเหตุกมูลกำ ปฏิจฺจสทิสำ.[๑])

อเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม ฯเปฯ (ปฏิจฺจสทิสำเยว.[๒]) (๑)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วตฺถุ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา, วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

อเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา วตฺถุ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา. มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ฯเปฯ (๓)

[๗๓] สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ

---

[๑] ฉ., เท. ปฏิจฺจวารสทิสำ. [๒] ฉ., เท. ปฏิจฺจวารสทิสำเยว.

ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา กฏตฺตารูปํ. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๗๔] สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณ-ปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกกฺขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๗๕] อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา อเหตุกํ เอกกฺขนฺธํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ๎ ปจฺจยา ขนฺธา. จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ. วตฺถุ๎ ปจฺจยา อเหตุกา ขนฺธา. (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วตฺถุ๎ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา วตฺถุ๎ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา โมโห จ. (๓)

[๗๖] สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา สเหตุกํ เอกกฺขนฺธญฺจ วตฺถุ๎ญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกกฺขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุ๎ญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๗๗] สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา. (อธิปติยา นว ปญฺหา ปวตฺเตเยว.)

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๗๘] สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อนนฺตร-ปจฺจยา. สมนนฺตรปจฺจยา. สหชาตปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจวารสทิสา.)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] (ยาว อสญฺญสตฺตา) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา ขนฺธา. (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา วตฺถุ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา, วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

[๑-๑] สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

อเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ สหชาตปจฺจยา วตฺถุ ปจฺจยา สเหตุกา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ฯเปฯ (๓)

[๗๙] สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ สหชาตปจฺจยา สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจ-สหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ สหชาตปจฺจยา สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. วิจิกิจฺฉาสหคตำ อุทฺธจฺจสหคตำ เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคตำ

อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ[๑] ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ[๑] ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา กฏตฺตารูปํ. (๓)

อญฺญมญฺญาทิปจฺจยา

[๘๐] สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๘๑] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว.) อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๘๒] สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

๑-๑ ฉ.,เท. ฯเปฯ.

อเหตุกำ ธมฺมำ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา อเหตุกำ เอกำ ขนฺธำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา) จกฺขายตนำ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณำ ฯเปฯ กายายตนำ ปจฺจยา กายวิญฺญาณำ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา ขนฺธา โมโห จ. (๑)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตำ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขยาวาโร

สุทฺธำ

[๘๓] นเหตุยา ตีณิ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นนิสฺสเย ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียำ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๘๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ,

นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๘๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ, อนนฺตเร ตีณิ ฯเปฯ มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต ตีณิ ฯเปฯ อวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๒. สเหตุทุกं ๕. สัสสฏฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมं ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๘๖] สเหตุกं ธมฺมं สัสสฏโฐ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุกं เอกं ขนฺธํ สัสสฏฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ[๑] เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกं ธมฺมं สัสสฏโฐ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ สัสสฏฐา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมं สัสสฏโฐ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกं ขนฺธญฺจ โมหญฺจ สัสสฏฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๘๗] สเหตุกं ธมฺมं สัสสฏโฐ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา สเหตุกं เอกं ขนฺธํ สัสสฏฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุกं ธมฺมं สัสสฏโฐ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณ-ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ สัสสฏโฐ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

---

[๑] สฺยา. สงฺขิตฺตํ.

[๒] ฉ., เท. เอตฺถนฺตเร "ฯเปฯ" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

สเหตุกํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ สมฺปฏิจฺฉติ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๘๘] อเหตุกํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ สมฺปฏิจฺฉติ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อเหตุกํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ สมฺปฏิจฺฉติ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา. (๒)

สเหตุกญฺจ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ สมฺปฏิจฺฉติ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๘๙] สเหตุกํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ สมฺปฏิจฺฉติ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๙๐] สเหตุกํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺฉติ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อนนฺตรปจฺจยา, สมนนฺตรปจฺจยา, สหชาตปจฺจยา, (สงฺขิตฺตํ.)[๑]

---

[๑] ฉ.,เท. ฯเปฯ.

วิปากปจฺจยา วิปากํ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ สัสสฏา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

อเหตุกํ ธมฺมํ สัสสฏโ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ วิปากปจฺจยา วิปากํ อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ สัสสฏา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ฌานปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.) อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๑] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา เอกํ, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ, สหชาเต ฉ, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย ฉ, อุปนิสฺสเย ฉ, ปุเรชาเต ฉ, (สงฺขิตฺตํ.) วิปาเก เทฺว, อาหาเร ฉ, อินฺทฺริเย ฉ, ฌาเน ฉ, มคฺเค ปญฺจ ฯเปฯ[๑] อวิคเต ฉ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๙๒] สเหตุกํ ธมฺมํ สัสสฏโ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ สัสสฏโ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ.

อเหตุกํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๓] นเหตุยา เทฺว, นอธิปติยา ฉ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต ฉ, นอาเสวเน ฉ, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก ฉ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๙๔] เหตุปจฺจยา นอธิปติยา ตีณิ, นปุเรชาเต ตีณิ, นปจฺฉาชาเต ตีณิ, นอาเสวเน ตีณิ, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๙๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อนนฺตเร เทฺว ฯเปฯ กมฺเม เทฺว, วิปาเก เอกํ, อาหาเร เทฺว ฯเปฯ มคฺเค เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เทฺว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สมฺปยุตฺตวาโร สตฺตวารสทิโส.)

---

๒. สเหตุกทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๖] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๙๗] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๙๘] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานำ ทตฺวา, สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ กตฺวา ตำ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานำ ปจฺจเวกฺขติ. อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ปจฺจเวกฺขนฺติ. ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ, เจโตปริยญาเณน สเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตำ ชานนฺติ. อากาสานญฺจายตนำ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนำ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ สเหตุกา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตำสญาณสฺส, อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ สเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ สเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๙๙] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นิพฺพานํ อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ... อเหตุเก ขนฺเธ จ โมหญฺจ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ อเหตุเก ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย อริยา นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อริยา อเหตุเก ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ฯเปฯ อเหตุเก ขนฺเธ จ โมหญฺจ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. กุสลากุสเล นิรุทฺเธ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, เจโตปริยญาเณน อเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานนฺติ อเหตุกา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส,

ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, (ยถากมฺมูปคญาณสฺส[๑]) อนาคตํสญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุเก ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ สเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุ๋ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจ-สหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ โสตๆเปฯ วตฺถุ๋... อเหตุเก ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๐๐] สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ สเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๑๐๑] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานๆ

---

[๑] ฉ.,เท. อยๆ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ... ตํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ กตฺวา ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ สเหตุเก ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ** : สเหตุกา[๑] อธิปติ[๑] สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: สเหตุกา อธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: สเหตุกา อธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: อริยา นิพฺพานํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ... อเหตุเก ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๑)

อนนฺตรปจฺจโย

[๑๐๒] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา สเหตุกา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ

๑-๑ ฉ.,เท. สเหตุกาธิปติ, เอวมุปริปิ.

สเหตุกานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมำ โวทานสฺส, โคตฺรภุ มคฺคสฺส, โวทานำ มคฺคสฺส, มคฺโค ผลสฺส, ผลำ ผลสฺส, อนุโลมำ ผลสมาปตฺติยา, นิโรธา วุฏฺฐหนฺตสฺส เนวสญฺญานา-สญฺญายตนำ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกำ จุติจิตฺตำ อเหตุกสฺส อุปปตฺติจิตฺตสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกำ ภวงฺคำ อาวชฺชนาย อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกำ ภวงฺคำ อเหตุกสฺส ภวงฺคสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุกา ขนฺธา อเหตุกสฺส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๓] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริโม ปุริโม วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา อเหตุกา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อเหตุกานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อาวชฺชนา ปญฺจนฺนำ วิญฺญาณานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริโม ปุริโม วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน

ปจฺจโย อเหตุกำ จุติจิตฺตำ สเหตุกสฺส อุปปตฺติจิตฺตสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกำ ภวงฺคำ สเหตุกสฺส ภวงฺคสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อาวชฺชนา สเหตุกานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกา ขนฺธา สเหตุกสฺส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริโม ปุริโม วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อาวชฺชนา วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๔] สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจ-สหคตานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อเหตุกสฺส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ วิจิกิจฺฉา-สหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สหชาตาทิปจฺจยา

[๑๐๕] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย (ปฏิจฺจวาเร สหชาตสทิสํ, อิห ฆฏนา นตฺถิ.) อญฺญมญฺญ-ปจฺจเยน ปจฺจโย (ปฏิจฺจวารสทิสํ) นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย (ปฏิจฺจวาเร นิสฺสยปจฺจยสทิสํ, อิห ฆฏนา นตฺถิ.)

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๑๐๖] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สเหตุกา ขนฺธา สเหตุกานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สเหตุกา ขนฺธา อเหตุกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สเหตุกา ขนฺธา วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๗] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย กายิกํ สุขํ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส, โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ... โภชนํ... เสนาสนํ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส, โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย โมโห กายิกสฺส สุขสฺส กายิกสฺส ทุกฺขสฺส โมหสฺส จ

อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย กายิกำ สุขำ... กายิกำ ทุกฺขำ... อุตุ... โภชนำ... เสนาสนำ... โมโห จ กายิกสฺส สุขสฺส กายิกสฺส ทุกฺขสฺส โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย กายิกำ สุขำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ กายิกำ ทุกฺขำ... อุตุ... โภชนำ... เสนาสนำ... โมหำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ กายิกำ สุขำ ฯเปฯ โมโห จ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย... มคฺคสฺส ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย กายิกำ สุขำ โมโห จ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๘] สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ สเหตุกานำ ขนฺธานำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อเหตุกานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๑๐๙] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตํ วตฺถุ อเหตุกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ สเหตุกานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตำ, วตฺถุปุเรชาตำ. **อารมฺมณปุเรชาตำ** : จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตำ** : วตฺถุ วิจิกิจฺฉาสหคตานำ อุทฺธจฺจสหคตานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตาทิปจฺจยา

[๑๑๐] สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา สเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย (อนนฺตรสทิสำ. อาวชฺชนมฺปิ ภวงฺคมฺปิ นตฺถิ, อาเสวนปจฺจเย วชฺเชตพฺพา นวปิ .)

กมฺมปจฺจโย

[๑๑๑] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: สเหตุกา เจตนา

สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] **นานาขณิกา**: สเหตุกา เจตนา วิปากานำ สเหตุกานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: สเหตุกา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ[๒] **นานาขณิกา**: สเหตุกา เจตนา วิปากานำ อเหตุกานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย **สหชาตา**: นานาขณิกา. สหชาตา สเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: สเหตุกา เจตนา วิปากานำ สเหตุกานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๓] ฯเปฯ[๓] (๑)

วิปากปจฺจโย

[๑๑๒] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปาโก สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

[๑-๑] สฺยา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๒-๒] สฺยา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๓-๓] สฺยา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปากา สเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปาโก สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปาโก อเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาหารปจฺจโย

[๑๑๓] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกา อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อินฺทฺริยาทิปจฺจยา

[๑๑๔] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกา อินฺทฺริยา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ กายวิญฺญาณสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย รูปชีวิตินฺทฺริยํ กฏตฺตารูปานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย อเหตุกานิ ฌานงฺคานิ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย (ปฏิจฺจวาเร สมฺปยุตฺตสทิสา ฉ ปญฺหา.)

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๑๑๕] สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกา ขนฺธา กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ อเหตุกา ขนฺธา กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน

ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส... วตฺถุ อเหตุกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตํ**: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ สเหตุกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ สเหตุกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจ-สหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๑๑๖] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ

รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๑๗] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตำ, ปุเรชาตำ, ปจฺฉาชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. **สหชาโต**: อเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] (ยาว อสญฺญสตฺตา กาตพฺพำ.) **ปุเรชาตำ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย วตฺถุ อเหตุกานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ

๑-๑ สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อเหตุกา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต** : วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ สเหตุกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** : จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, วตฺถุ สเหตุกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๑๘] สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน

ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: สเหตุโก เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา** : สเหตุกา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกา ขนฺธา จ มหาภูตา จ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตา**: วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ วตฺถุ จ โมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา** : วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: สเหตุกา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต** : วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาโต** : วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๑๙] เหตุยา ฉ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก จตฺตาริ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๒๐] สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๒๑] อเหตุโก ธมฺโม อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อเหตุโก ธมฺโม สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๒๒] สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา อเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก จ อเหตุโก จ ธมฺมา สเหตุกสฺส จ อเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๒๓] นเหตุยา นว. (สงฺขิตฺตำ.) (สพฺพตฺถ นว.) โนอวิคเต นว. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียำ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๑๒๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ฉ, นอธิปติยา ฉ, นอนนฺตเร ฉ, นสมนนฺตเร ฉ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย ฉ, (สงฺขิตฺตำ.[๑]) นมคฺเค ฉ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ฉ, โนวิคเต ฉ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมปจฺจนียำ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมำ

นเหตุทุกำ

[๑๒๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ,

---

[๑] ฉ., เท. ฯเปฯ.

นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก จตฺตาริ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

สเหตุกทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๓. เหตุสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๒๖] เหตุสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา เหตุสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา เหตุสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

(อิมินา การเณน วิตฺถาเรตพฺพํ. ยถา สเหตุกทุกํ. นินฺนานากรณํ.)

เหตุสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๔. เหตุสเหตุกทุกัง ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมัง ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๒๗] เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา อโลภัง ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) โลภัง ปฏิจฺจ โมโห. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ อโลภัง ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) (๑)

เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา เหตุง ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา อโลภัง ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) โลภัง ปฏิจฺจ โมโห สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๒๘] สเหตุกญฺเจว น จ เหตุง ธมฺมัง ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุกญฺเจว น จ เหตุง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ(๑)

สเหตุกญฺเจว น จ เหตุง ธมฺมัง ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุเก เจว น จ เหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ เหตู ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

สเหตุกญฺเจว น จ เหตุ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา สเหตุกญฺเจว น จ เหตุ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา เหตุ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๒๙] เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ สเหตุกญฺเจว น จ เหตุญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา อโลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) โลภญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ สเหตุกญฺเจว น จ เหตุญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สเหตุกญฺเจว น จ เหตุ เอกํ ขนฺธญฺจ เหตุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ สเหตุกญฺเจว น จ เหตุญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา สเหตุกญฺเจว น จ เหตุ เอกํ ขนฺธญฺจ อโลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อโทโส อโมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓) (สงฺขิตฺตํ. เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ.)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๓๐] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว ฯเปฯ (สพฺพตฺถ นว.) อวิคเต นว. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๑. วิภงฺควาโร

นอธิปตฺยาทิปจฺจยา

[๑๓๑] เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอธิปติปจฺจยา อโลภำ ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ปริปุณฺณำ นว.) นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว.

นกมฺมาทิปจฺจยา

[๑๓๒] เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา เหตุำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๑)

สเหตุกญฺเจว น จ เหตุำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา สเหตุเก เจว น จ เหตู ขนฺเธ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

เหตุญฺเจว สเหตุกญฺจ สเหตุกญฺเจว น จ เหตุญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา, นวิปากปจฺจยา, นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๓๓] นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นวิปฺปยุตฺเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๓๔] เหตุปจฺจยา นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นวิปฺปยุตฺเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นอธิปติทุกํ

[๑๓๕] นอธิปติปจฺจยา เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อนนฺตเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิสา.)

---

๔. เหตุสเหตุกทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๓๖] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (ยถา ปฏิจฺจวารสทิสํ.) (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย

อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๓๗] เหตู เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ อารพฺภ เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

เหตู เจว สเหตุโก จ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ อารพฺภ สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตู เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุ อารพฺภ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

สเหตุโก เจว น จ เหตู ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ. ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ. ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ. สเหตุเก เจว น จ เหตู ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. เจโตปริยญาเณน สเหตุกา เจว น จ เหตุจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส อารมฺมณปจฺจเยน

ปจฺจโย สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา... (ยถา ปจฺจมคมนํ, เอวํ นินฺนานานํ.) (๒)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา... (ยถา ปจฺจมคมนํ เอวํ นินฺนานานํ.) (๓)

[๑๓๘] เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๑๓๙] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุ์ ครุ์ กตฺวา เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: เหตุ เจว สเหตุกา อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: เหตุ์ ครุ์ กตฺวา สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ** : เหตุ เจว สเหตุกาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุ์ ครุ์ กตฺวา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ** : เหตุ เจว สเหตุกาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ เหตูนญฺจ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๔๐] สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย **อารมฺมณาธิปติ** : สหชาตาธิปติ. อารมฺมณาธิปติ ทานำ ทตฺวา, สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ กตฺวา ตำ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานำ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคำ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ

สเหตุเก เจว น จ เหตู ขนฺเธ ครุกำ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตำ ครุกำ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ. ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ** : สเหตุโก เจว น จ เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานำ ทตฺวา... (ปรมคมนำเยว.) สหชาตาธิปติ สเหตุโก เจว น จ เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ เหตูนำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานำ ทตฺวา... (ปรมคมนำเยว.) **สหชาตาธิปติ** : สเหตุโก เจว น จ เหตุ อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ เหตูนญฺจ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๔๑] เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : เหตุญฺจ[๑] สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุกำ กตฺวา เหตู อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] ฉ. เหตู จ.

อารมฺมณาธิปติ : เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. อารมฺมณาธิปติ เหตุญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๑๔๒] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ เหตูนํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๔๓] สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ สเหตุกานญฺเจว น จ

เหตูนำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมำ โวทานสฺส ฯเปฯ นิโรธา วุฏฺฐหนฺตสฺส เนวสญฺญานาสญฺญายตนำ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส... (สงฺขิตฺตำ.) (๒)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา สเหตุกา เจว น จ เหตู ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ (๓)

(สเหตุโก เจว น จ เหตุมูลกำ ตีณิปิ เอกสทิสา.)

[๑๔๔] เหตู เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตู จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตู เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตู จ ธมฺมา สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สหชาตาทิปจฺจยา

[๑๔๕] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย, นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย (ตีณิปิ ปจฺจยา ปฏิจฺจวาเร เหตุสทิสา.)

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๑๔๖] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อารมฺมณูปนิสฺสโย อนนฺตรูปนิสฺสโย ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย เหตู เหตูนำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลำ กาตพฺพำ.)[๑] เหตู สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนำ ขนฺธานำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลำ กาตพฺพำ.) เหตู เหตูนำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (อิเมสำ ทฺวินฺนมฺปิ ปญฺหานำ มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.)

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทำ ปาฐทฺวยำ ทิสฺสติ.

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ ปตฺถนา สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย มคฺคสฺส ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

(สเหตุโก เจว น จ เหตุมูลเก อิมินากาเรน วิตฺถาเรตพฺพา. อวเสสา เทฺว ปญฺหา.)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูป-นิสฺสโย เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา เหตูนํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (เทฺว มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.) เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) เหตู จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๑๔๗] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (อนนฺตรสทิสํ.)

กมฺมปจฺจโย

[๑๔๘] สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา นานาขณิกา. **สหชาตา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู เจตนา วิปากานํ สเหตุกานญฺเจว น จ เหตูนํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู[๑] เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ เหตูนํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู เจตนา วิปากานํ เหตูนํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตูนญฺจ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** : สเหตุกา เจว น จ เหตู เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ เหตูนญฺจ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ.

วิปากปจฺจโย

[๑๔๙] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย วิปาโก อโลโภ อโทสสฺส อโมหสฺส จ วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกำ.)[๑] ปฏิสนฺธิกฺขเณ อโลโภ... (ยถา เหตุปจฺจยา, เอวำ วิตฺถาเรตพฺพำ. นวปิ วิปากนฺติ นิยาเมตพฺพำ.)

อาหาราทิปจฺจยา

[๑๕๐] สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ("อินฺทฺริยนฺติ" นิยาเมตพฺพำ. นวปิ ปริปุณฺณำ.)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย, สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย, อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย, นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย, วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย, อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๔๑] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก นว, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๔๒] เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๕๓] สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สเหตุโก เจว น จ เหตุ ธมฺโม เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๕๔] เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

เหตุ เจว สเหตุโก จ สเหตุโก เจว น จ เหตุ จ ธมฺมา เหตุสฺส เจว สเหตุกสฺส จ สเหตุกสฺส เจว น จ เหตุสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๕๕] นเหตุยา นว. (สงฺขิตฺตํ. สพฺพตฺถ นว. เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๕๖] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, (สงฺขิตฺตํ. สพฺพตฺถ ตีณิ.) นมคฺเค ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๕๗] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ ตีณิ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต

ตีณิ, อตฺถิยา ตีณิ, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต ตีณิ. (เอวัง คเณตพฺพัง.)

ปจฺจนียานุโลมัง.

เหตุสเหตุกทุกัง นิฏฺฐิตัง.

---

๕. เหตุเหตุสมฺปยุตฺตทุกัง ๑. ปฏิจฺจวาโร

[๑๕๘] เหตุญฺเจว เหตุสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมัง ปฏิจฺจ เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา อโลภัง ปฏิจฺจ อโทโส อโมโห. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) โลภัง ปฏิจฺจ โมโห. (จกฺกัง พนฺธิตพฺพัง.) ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยถา เหตุสเหตุกทุกัง, เอวัง วิตฺถาเรตพฺพัง, นินฺนานากรณัง.)

เหตุเหตุสมฺปยุตฺตทุกัง นิฏฺฐิตัง.

---

๖. นเหตุสเหตุกทุกัง ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมัง ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๕๙] นเหตุๆ สเหตุกัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตุๆ สเหตุกัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุๆ สเหตุกๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานๆ รูปๆ, ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุๆ สเหตุกๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา นเหตุๆ สเหตุกๆ เอกๆ ขนฺธๆ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปๆ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๖๐] นเหตุๆ อเหตุกๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ฯเปฯ เอกๆ มหาภูตๆ ปฏิจฺจ [๑]ตโย มหาภูตา.[๑] มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานๆ รูปๆ, กฏตฺตารูปๆ อุปาทารูปๆ. (๑)

นเหตุๆ อเหตุกๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุๆ ปฏิจฺจ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา. (๒)

นเหตุๆ อเหตุกๆ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุๆ ปฏิจฺจ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา, มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปๆ อุปาทารูปๆ. (๓)

[๑๖๑] นเหตุๆ สเหตุกญฺจ นเหตุๆ อเหตุกญฺจ ธมฺมๆ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุๆ สเหตุกๆ เอกๆ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๑)

[๑-๑] ฉ.,เท. ฯเปฯ.

นเหตุ๎ สเหตุกญฺจ นเหตุ๎ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุ๎ สเหตุกญฺจ นเหตุ๎ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุ๎ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ.[๑] (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๖๒] นเหตุ๎ สเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา นเหตุ๎ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ๎ อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา นเหตุ๎ อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุ๎ อเหตุกํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ๎ ปฏิจฺจ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา. (๓)

นเหตุ๎ สเหตุกญฺจ นเหตุ๎ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุ๎

---

[๑] ฉ., เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ.

สเหตุกำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตำ. เอวำ วิภชิตพฺพำ.)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๖๓] เหตุยา นว, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม นว, วิปาเก นว, อาหาเร นว. (สงฺขิตฺตำ. สพฺพตฺถ นว.) สมฺปยุตฺเต จตฺตาริ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต นว. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๖๔] นเหตุำ อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา นเหตุำ อเหตุกำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา โมโห นตฺถิ.) (๑)

นอารมฺมณปจฺจโย

[๑๖๕] นเหตุ์ สเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ์ อเหตุกำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

นเหตุ์ สเหตุกญฺจ นเหตุ์ อเหตุกญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตำ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๖๖] นเหตุยา เอกำ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียำ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๖๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร นว, นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ นว, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม เอกํ, นวิปาเก ปญฺจ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๖๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อาหาเร เอกํ ฯเปฯ ฌาเน เอกํ, [๑]มคฺเค เอกํ,[๑] สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต เอกํ ฯเปฯ วิคเต เอกํ, อวิคเต เอกํ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาเรปิ เอวํ คเณตพฺพํ.)

[๑-๑] ฉ.,เท. อยํ สงฺขฺยาวาโร น ทิสฺสติ.

๖. นเหตุสเหตุกทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๖๙] นเหตุ์ สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

นเหตุ์ อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา เอกํ มหาภูตํ ปจฺจยา ตโย มหาภูตา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

นเหตุ์ อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา วตฺถุ์ ปจฺจยา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

นเหตุ์ อเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา วตฺถุ์ ปจฺจยา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

นเหตุ์ สเหตุกญฺจ นเหตุ์ อเหตุกญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (ฆฏนา ตีณิ, ปวตฺติปฏิสนฺธิปริปุณฺณํ. สงฺขิตฺตํ.)

[๑๗๐] เหตุยา นว, อารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ[๑] อญฺญมญฺเญ ฉ ฯเปฯ ปุเรชาเต อาเสวเน จตฺตาริ ฯเปฯ[๑] อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

[๑๗๑] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๖. นเหตุสเหตุกทุกํ ๕. สสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๗๒] นเหตุ สเหตุกํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา นเหตุ สเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

[๑๗๓] เหตุยา เอกํ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา เอกํ, อนนฺตเร เทฺว, (สพฺพตฺถ เทฺว.) มคฺเค เอกํ ฯเปฯ[๑] อวิคเต เทฺว.

อนุโลมํ.

---

[๑๗๔] นเหตุ อเหตุกํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา นเหตุ อเหตุกํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ นเหตู[๒] อเหตุกา ขนฺธา[๒] ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ. [๒-๒] ฉ.,เท. ฯเปฯ.

[๑๗๕] นเหตุยา เอกัง, นอธิปติยา เทฺว, นปุเรชาเต เทฺว, นปจฺฉาชาเต เทฺว, นอาเสวเน เทฺว, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก เทฺว, นฌาเน เอกัง, นมคฺเค เอกัง, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว.

ปจฺจนียัง.

(เอวัง อวเสสาปิ เทฺว คณนา คเณตพฺพา.)
(สมฺปยุตฺตวาโร สัตตวารสทิโส.)

---

๖. นเหตุสเหตุกทุกัง ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมัง ๑. วิภงฺควาโร

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๗๖] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานัง ฯเปฯ สีลัง ฯเปฯ อุโปสถกมฺมัง ฯเปฯ ตัง ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานัง ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคัง ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลัง ปจฺจเวกฺขนฺติ ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสัง อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ, เจโตปริย-ญาเณน นเหตุสเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตัง ชานาติ อากาสานญฺจายตนัง วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนัง เนวสญฺญานาสญฺ-ญายตนสฺส ฯเปฯ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตังสญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ, นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ นเหตู อเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

[๑๗๗] นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นิพฺพานํ อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ... นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ นเหตู อเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย อริยา นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ... นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน นเหตุอเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ. นเหตู อเหตุกา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ อารพฺภ นเหตู สเหตุกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

อธิปติปจฺจโย

[๑๗๘] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ทตฺวา, สีลำ สมาทิยิตฺวา, อุโปสถกมฺมำ กตฺวา, ตำ ครุำ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานำ ครุำ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺหิตฺวา มคฺคำ ครุำ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ครุำ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ. นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ ครุำ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุำ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ :** นเหตุสเหตุกา อธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ:** นเหตุ สเหตุกาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส จ นเหตุอเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ :** นเหตุ สเหตุกาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : อริยา นิพฺพานำ ครุำ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ... นเหตู อเหตุเก ขนฺเธ ครุำ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุำ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๑)

อนนฺตรปจฺจโย

[๑๗๙] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นเหตุสเหตุกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ สเหตุกํ จุติจิตฺตํ นเหตุอเหตุกสฺส อุปปตฺติจิตฺตสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ สเหตุกํ ภวงฺคํ อาวชฺชนาย, นเหตุ สเหตุกํ ภวงฺคํ นเหตุอเหตุกสฺส ภวงฺคสฺส, นเหตู สเหตุกา ขนฺธา นเหตุอเหตุกสฺส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา นเหตู อเหตุกา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นเหตุอเหตุกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย, อาวชฺชนา ปญฺจนฺนํ วิญฺญาณานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ อเหตุกํ จุติจิตฺตํ นเหตุสเหตุกสฺส อุปปตฺติจิตฺตสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย อาวชฺชนา นเหตุสเหตุกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อเหตุกา ขนฺธา นเหตุสเหตุกสฺส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๑๘๐] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (มิห[๑] ฆฏนา นตฺถิ, สตฺต ปญฺหา.) อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. (ฉ ปญฺหา.) นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปวตฺติปฏิสนฺธิ สตฺต ปญฺหา, มิห ฆฏนา นตฺถิ.)

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๑๘๑] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ สีลํ ฯเปฯ ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ ปตฺถนา สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย, มคฺคสฺส, ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธา กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย สีลํ ฯเปฯ ปตฺถนา กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย สทฺธา ฯเปฯ ปตฺถนา กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] ฉ. อิห.

[๑๘๒] นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย กายิกํ สุขํ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ... โภชนํ... เสนาสนํ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย กายิกํ สุขํ... กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ...[๑] โภชนํ...[๑] เสนาสนํ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย : **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย กายิกํ สุขํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ... โภชนํ... เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย, มคฺคสฺส,[๒] ผลสมาปตฺติยา[๒] อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๑๘๓] นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตํ วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** : จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ

๑-๑ ฉ., เท. ทิสฺสติ.

๒-๒ ฉ., เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ ทิสฺสติ.

โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. วตฺถุปุเรชาตำ จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส... วตฺถุ นเหตุอเหตุกานำ ขนฺธานำ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณปุเรชาตำ, วตฺถุปุเรชาตำ. อารมฺมณปุเรชาตำ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ สเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. **วตฺถุปุเรชาตำ** : วตฺถุ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๑๘๔] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา[๑] นเหตู สเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา นเหตู อเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๑๘๕] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา

---

[๑] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมำ โวทานสฺส, โคตฺรภุ มคฺคสฺส, โวทานำ มคฺคสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริมา ปุริมา นเหตู อเหตุกา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ นเหตุอเหตุกานำ ขนฺธานำ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

กมฺมปจฺจโย

[๑๘๖] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา:** นเหตุ สเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: นเหตุ สเหตุกา เจตนา วิปากานำ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา :** นเหตุ สเหตุกา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] **นานาขณิกา** : นเหตุ สเหตุกา เจตนา วิปากานำ นเหตุอเหตุกานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส จ นเหตุอเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : นเหตุ สเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** :

๑-๑ ฉ., เท. ทิสฺสติ.

นเหตุ สเหตุกา เจตนา วิปากานำ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย. **สหชาตา :** นเหตุ อเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ นเหตุ อเหตุกา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

วิปากปจฺจโย

[๑๘๗] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ.

อาหารปจฺจโย

[๑๘๘] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ อเหตุกา อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๒] กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. วิปากปจฺจเยน. [๒] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

อินฺทฺริยปจฺจโย

[๑๘๙] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตู อเหตุกา อินฺทฺริยา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ รูปชีวิตินฺทฺริยำ กฏตฺตารูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.

ฌานาทิปจฺจยา

[๑๙๐] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ[๑] (จตฺตาริปิ กาตพฺพานิ) มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

สมฺปยุตฺตปจฺจโย

[๑๙๑] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สมฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ อเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

---

[๑] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๑๙๒] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา :** นเหตู สเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา :** นเหตู สเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา:** นเหตู อเหตุกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ :** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ นเหตุอเหตุกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย **ปจฺฉาชาตา:** นเหตู อเหตุกา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส[๑] ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตํ :** ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ นเหตุสเหตุกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ:** วตฺถุ นเหตุสเหตุกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] สฺยา. นเหตุอเหตุกสฺส.

อตฺถิปจฺจโย

[๑๙๓] นเหตุ สเหตุโก[๑] ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. เปยฺยาลํ. (๒)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส จ นเหตุอเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย นเหตุ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: นเหตุ อเหตุโก เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ[๒] (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุ อเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ นเหตุอเหตุกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา:** นเหตู อเหตุกา ขนฺธา

---

[๑] สฺยา. อเหตุโก. [๒] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ฯเปฯ **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส ฯเปฯ **รูปชีวิตินฺทฺริยำ** กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาตำ:** ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, กุสลากุสเล นิรุทฺเธ นเหตุสเหตุโก วิปาโก ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ ทิพฺเพน[๑] จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ.[๑] **วตฺถุปุเรชาตำ:**[๒] วตฺถุ นเหตุสเหตุกานำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

[๑๙๔] นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย : **สหชาตำ, ปุเรชาตำ.** สหชาโต นเหตุ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ นเหตุ สเหตุโก เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ (๑)

นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. สหชาตา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ปจฺฉาชาตา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา นเหตู สเหตุกา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (๒)

๑-๑,๒-๒ ฉ., เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๙๕] อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต สตฺต, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย สตฺต, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต เทฺว, ปจฺฉาชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก จตฺตาริ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา สตฺต, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต สตฺต. (เอวํ คเณตพฺพํ)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๙๖] นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส จ นเหตุอเหตุกสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๙๗] นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย,

ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นเหตุ อเหตุโก ธมฺโม นเหตุสเหตุกสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑๙๘] นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา นเหตุ-สเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย,[๑] ปุเรชาตปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย.[๒] (๑)

นเหตุ สเหตุโก จ นเหตุ อเหตุโก จ ธมฺมา นเหตุอเหตุกสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน[๓] ปจฺจโย,[๓] อาหารปจฺจเยน[๔] ปจฺจโย,[๔] อินฺทฺริยปจฺจเยน[๕] ปจฺจโย.[๕] (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๙๙] นเหตุยา สตฺต, นอารมฺมเณ สตฺต. (สงฺขิตฺตำ. สพฺพตฺถ สตฺต.) นสหชาเต ฉ, นอญฺญมญฺเญ ฉ, นนิสฺสเย ฉ, (สพฺพตฺถ สตฺต.) นสมฺปยุตฺเต ฉ, นวิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, โนอตฺถิยา ปญฺจ, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต, โนอวิคเต ปญฺจ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

ปจฺจนียำ.

๑-๑ ฉ., เท. สหชาตำ. ๒-๒ ฉ., เท. ปุเรชาตำ. ๓-๓ ฉ.,เท. ปจฺฉาชาตำ.
๔-๔ ฉ., เท. อาหารำ. ๕-๕ ฉ.,เท. อินฺทฺริยำ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

อารมฺมณทุกํ

[๒๐๐] อารมฺมณปจฺจยา นเหตุยา จตฺตาริ, นอธิปติยา จตฺตาริ, นอนนฺตเร จตฺตาริ, (สพฺพตฺถ จตฺตาริ.) โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ, โนอวิคเต จตฺตาริ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๒๐๑] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา จตฺตาริ ฯเปฯ อวิคเต สตฺต. [๑](เอวํ คเณตพฺพํ.)[๑]

ปจฺจนียานุโลมํ.

นเหตุสเหตุกทุกํ นิฏฺฐิตํ.

เหตุโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

[๑-๑] สฺยา. ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ.

๒. จูฬนฺตรทุกํ

๗. สปฺปจฺจยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑-๔. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑] สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปจฺจโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สปฺปจฺจยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ.

สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปจฺจโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา.

[๒] เหตุยา เอกํ, อารมฺมเณ เอกํ, ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

อนุโลมํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๓] สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปจฺจโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา อเหตุกํ สปฺปจฺจยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ, เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.)

[๔] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ เอกํ, นอธิปติยา เอกํ ฯเปฯ โนวิคเต เอกํ.

ปจฺจนียํ.

---

[๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ เอกํ, นอธิปติยา เอกํ ฯเปฯ โนวิคเต เอกํ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

[๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๗. สปฺปจฺจยทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

[๗] สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ ปจฺจยา สปฺปจฺจโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สปฺปจฺจยํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา. เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา สปฺปจฺจยา ขนฺธา.

สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ ปจฺจยา สปฺปจฺจโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

(เอวํ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ วิตฺถาเรตพฺโพ,[๑] สพฺพตฺถ เอกาเยว ปญฺหา.)

---

[๑] สฺยา. วิตฺถาเรตพฺพา.

๗. สปฺปจฺจยทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๘] สปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย สปฺปจฺจยา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

อารมฺมณปจฺจโย

[๙] สปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ทานํ ทตฺวา, สีลํ สมาทิยิตฺวา, อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุ... สปฺปจฺจเย ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน สปฺปจฺจยจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ สปฺปจฺจยา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย อริยา นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๑๐] สปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ครุๆ กตฺวา ฯเปฯ จกฺขุๆ ฯเปฯ วตฺถุๆ... สปฺปจฺจเย ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ** : สปฺปจฺจยาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : อริยา นิพฺพานํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๑๑] สปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (เทฺว ปญฺหา อุปนิสฺสยมูลํ.) ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. (สพฺพตฺถ เอกาเยว ปญฺหา.)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๒] เหตุยา เอกํ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา เทฺว, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต เอกํ, อญฺญมญฺเญ เอกํ, นิสฺสเย เอกํ, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต เอกํ, (สพฺพตฺถ เอกํ.) อวิคเต เอกํ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๓] สปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย, อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปจฺจโย ธมฺโม สปฺปจฺจยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๔] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ เอกํ, นอธิปติยา เทฺว, นอนนฺตเร เทฺว, นสมนนฺตเร เทฺว, ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย เทฺว, นปุเรชาเต เทฺว ฯเปฯ โนวิคเต เทฺว, โนอวิคเต เทฺว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ เอกํ, นอธิปติยา เอกํ, นอนนฺตเร เอกํ, นสมนนฺตเร เอกํ, นอญฺญมญฺเญ เอกํ, นอุปนิสฺสเย เอกํ ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา เอกํ, โนวิคเต เอกํ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา เทฺว, อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียานุโลมํ.

สปฺปจฺจยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๘. สงฺขตทุกำ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๗] สงฺขตำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สงฺขโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา สงฺขตำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุำ ปฏิจฺจ ขนฺธา เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, กฏตฺตารูปำ, อุปาทารูปำ. (อิมำ ทุกำ ยถา สปฺปจฺจยทุกำ, เอวำ กาตพฺพำ[๑] นินฺนานากรณำ.)

สงฺขตทุกำ นิฏฺฐิตำ.

---

๙. สนิทสฺสนทุกำ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๘] อนิทสฺสนำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนิทสฺสนำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนำ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ อนิทสฺสนำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนำ กฏตฺตา จ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุำ ปฏิจฺจ ขนฺธา; เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ อนิทสฺสนำ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, กฏตฺตารูปำ, อุปาทารูปำ. (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. คเณตพฺพำ.

อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนิทสฺสเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๒)

อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ[๑] รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๙] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๒๐] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา ฯเปฯ เทฺว มหาภูเต ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ.

อนิทสฺสนำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: อนิทสฺสเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สนิทสฺสนำ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนำ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ อุปาทารูปำ.[๑] (๒)

อนิทสฺสนำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อธิปติปจฺจยา:อนิทสฺสนำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ อุปาทารูปำ. (๓) (สงฺขิตฺตำ สพฺเพ กาตพฺพา.)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๒๑] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ เอกำ, อธิปติยา ตีณิ, อนนฺตเร เอกำ, สมนนฺตเร เอกำ, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ เอกำ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย เอกำ, ปุเรชาเต เอกำ, อาเสวเน เอกำ, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, (สพฺพตฺถ ตีณิ') มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เอกำ, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา ตีณิ, นตฺถิยา เอกำ, วิคเต เอกำ, อวิคเต ตีณิ. (เอวำ คเณตพฺพำ.)

อนุโลมำ.

---

[๑] ฉ., เท. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๒๒] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา; เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ... พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุเก อนิทสฺสเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ... พาหิเร[๑]... อาหารสมุฏฺฐาเน... อุตุสมุฏฺฐาเน[๑]... อสญฺญสตฺตานํ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนํ กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ. (๒)

อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย[๒] ขนฺธา[๒] สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ ฯเปฯ

๑-๑ สฺยา. พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... เอวมุปริปิ.
๒-๒ สฺยา. อิทํ ปาฐทฺวยํ เอตฺถนฺตเร น ทิสฺสติ.

พาหิเร... อาหารสมุฏฺฐาเน... อุตุสมุฏฺฐาเน... อสญฺญสตฺตานํ มหาภูเต ปฏิจฺจ สนิทสฺสนญฺจ อนิทสฺสนญฺจ กฏตฺตารูปํ อุปาทารูปํ. (๓) (เอวํ สพฺเพ กาตพฺพา.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๒๓] นเหตุยา ตีณิ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต ตีณิ, นปจฺฉาชาเต ตีณิ, นอาเสวเน ตีณิ, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก ตีณิ, นอาหาเร ตีณิ, นอินฺทฺริเย ตีณิ, นฌาเน ตีณิ, นมคฺเค ตีณิ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. [๑](เอวํ คเณตพฺพํ.)[๑]

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๒๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, (สพฺพตฺถ ตีณิ.) นกมฺเม เอกํ, นวิปาเก ตีณิ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

[๑-๑] สฺยา. น ทิสฺสติ, ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๒๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ เอกํ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย เอกํ, ปุเรชาเต เอกํ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม ตีณิ ฯเปฯ ฌาเน ตีณิ, มคฺเค เอกํ, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา ตีณิ, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

[๑](สหชาตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิโส.)[๑]

---

๙. สนิทสฺสนทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ

เหตุปจฺจโย

[๒๖] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปจฺจยา อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา; เอกํ มหาภูตํ ปจฺจยา ฯเปฯ มหาภูเต ปจฺจยา อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ

[๑-๑] ฉ., เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

อุปาทารูปํ. วตฺถุ ปจฺจยา อนิทสฺสนา ขนฺธา. (อิตเรปิ เทฺว ปญฺหา กาตพฺพา.)

อารมฺมณปจฺจโย

[๒๗] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปจฺจยา อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา. จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อนิทสฺสนา ขนฺธา. (สงฺขิตฺตํ.)

[๒๘] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ เอกํ, อธิปติยา ตีณิ ฯเปฯ อวิคเต ตีณิ.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ

นเหตุปจฺจโย

[๒๙] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ ปจฺจยา อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา อนิทสฺสนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา อนิทสฺสนา ขนฺธา, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (อิตเรปิ เทฺว กาตพฺพา. สงฺขิตฺตํ.)

[๓๐] นเหตุยา ตีณิ, นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๓๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ นกมฺเม เอกํ ฯเปฯ นวิปฺปยุตฺเต เอกํ โนนตฺถิยา ตีณิ โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๓๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ มคฺเค เอกํ ฯเปฯ อวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(นิสฺสยวาโรปิ เอวํ กาตพฺโพ.)

---

๙. สนิทสฺสนทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ

[๓๓] อนิทสฺสนํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนิทสฺสนํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

อนิทสฺสนํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ อนิทสฺสโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. (เอวํ สพฺพํ สปฺปจฺจยคณนาหิ สทฺธึ กาตพฺพํ.)

(สมฺปยุตฺตวาโรปิ สํสฏฺฐวารสทิโส.)

---

๙. สนิทสฺสนทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๓๔] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อนิทสฺสนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อนิทสฺสนา เหตู สนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานญฺจ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อนิทสฺสนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๓๕] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สนิทสฺสนํ รูปี อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ; ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สนิทสฺสนา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ กายํ... สทฺเท ฯเปฯ วตฺถุ อนิทสฺสเน ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, เจโตปริย-ญาเณน อนิทสฺสนจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานา-สญฺญายตนสฺส ฯเปฯ สทฺทายตนํ โสตวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ อนิทสฺสนา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริย-

ญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํส-ญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๓๖] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ** : สนิทสฺสนํ รูปึ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิทสฺสเน ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ** : อนิทสฺสนาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** : อนิทสฺสนาธิปติ สนิทสฺสนานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** อนิทสฺสนาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ

ขนฺธานำ สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๓๗] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อนิทสฺสนา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อนิทสฺสนานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ โคตฺรภุ มคฺคสฺส ฯเปฯ เนวสญฺญานาสญฺญายตนำ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๓๘] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๓๙] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: วณฺณสมฺปทำ ปตฺถยมาโน ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ กโรติ, วณฺณสมฺปทา สทฺธาย ฯเปฯ ปตฺถนาย ฯเปฯ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส, มคฺคสฺส, ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ**

ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๔๐] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: สนิทสฺสนํ รูปึ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุึ ฯเปฯ วตฺถุึ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทึ สุณาติ, สทฺทายตนํ โสตวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อนิทสฺสนานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ.** รูปายตนญฺจ วตฺถุ จ อนิทสฺสนานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: รูปายตนญฺจ จกฺขายตนญฺจ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๔๑] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อนิทสฺสนสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาเสวนปจฺจโย

[๔๒] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา[๑] อนิทสฺสนา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อนิทสฺสนานำ ขนฺธานำ ฯเปฯ อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมำ โวทานสฺส, โคตฺรภุ มคฺคสฺส, โวทานำ มคฺคสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] (๑)

กมฺมปจฺจโย

[๔๓] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** อนิทสฺสนา เจตนา

๑-๑ ฉ., เท. อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. ฯเปฯ.

สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] **นานาขณิกา** อนิทสฺสนา เจตนา วิปากานํ [๒] ขนฺธานํ อนิทสฺสนานญฺจ กฏตฺตารูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตา, นานาขณิกา.** (วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. (วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๓)

วิปากาทิปจฺจยา

[๔๔] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (ตีสุปิ กพฬีกาโร อาหาโร กาตพฺโพ.) อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (ตีสุปิ รูปชีวิตินฺทฺริยํ.) ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. สมฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๔๕] อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา** : อนิทสฺสนา ขนฺธา อนิทสฺสนานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน

[๑-๑] ฉ., เท. ทิสฺสติ.

[๒] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "อนิทสฺสนานํ" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

ปจฺจโย, ปฏิสนฺธิกฺขเณ อนิทสฺสนา ขนฺธา อนิทสฺสนานํ กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย, วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ:** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อนิทสฺสนานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา:** อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อนิทสฺสนสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา:** อนิทสฺสนา ขนฺธา สนิทสฺสนานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๑] ปจฺฉาชาตา อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. สหชาตา อนิทสฺสนา ขนฺธา สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] สฺยา. น ทิสฺสติ.

อตฺถิอาทิปจฺจยา

[๔๖] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สนิทสฺสนํ รูปึ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต** : อนิทสฺสโน เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปุเรชาตํ:** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, สทฺทายตนํ โสตวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อนิทสฺสนานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อนิทสฺสนสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส อนิทสฺสนสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **รูปชีวิตินฺทฺริยํ**: อนิทสฺสนานํ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา** : อนิทสฺสนา ขนฺธา สนิทสฺสนานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูตา สนิทสฺสนานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ, กฏตฺตารูปานํ, อุปาทารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ พาหิรา... อาหารสมุฏฺฐานา... อุตุสมุฏฺฐานา... อสญฺญสตฺตานํ มหาภูตา

สนิทสฺสนานํ[๑] กฏตฺตารูปานํ[๒] อุปาทารูปานํ[๒] อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา:** อนิทสฺสนา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** : สนิทสฺสนานํ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต:** อนิทสฺสโน เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ มหาภูตา สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ, กฏตฺตารูปานํ, อุปาทารูปานํ, อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; พาหิรา... อาหารสมุฏฺฐานา... อุตุสมุฏฺฐานา... อสญฺญสตฺตานํ มหาภูตา สนิทสฺสนานญฺจ อนิทสฺสนานญฺจ กฏตฺตารูปานํ, อุปาทารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๗] สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ:** รูปายตนญฺจ วตฺถุ จ อนิทสฺสนานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; รูปายตนญฺจ จกฺขายตนญฺจ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย, วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย, อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] ฉ.,เท. สนิทสฺสนานํ.

[๒-๒] ฉ., เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ ทิสฺสติ. สฺยา. ฯเปฯ.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔๘] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ เอกํ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา ปญฺจ, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต ปญฺจ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๔๙] สนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย, อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย, อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อนิทสฺสโน ธมฺโม สนิทสฺสนสฺส จ อนิทสฺสนสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย, อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย, อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สนิทสฺสโน จ อนิทสฺสโน จ ธมฺมา อนิทสฺสนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๐] นเหตุยา ปญฺจ, นอารมฺมเณ จตฺตาริ, นอธิปติยา ปญฺจ, นอนนฺตเร ปญฺจ, นสมนนฺตเร ปญฺจ, นสหชาเต ปญฺจ, นอญฺญมญฺเญ ปญฺจ, นนิสฺสเย จตฺตาริ, นอุปนิสฺสเย ปญฺจ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, (สพฺพตฺถ ปญฺจ.) นสมฺปยุตฺเต ปญฺจ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา ปญฺจ, โนวิคเต ปญฺจ, โนอวิคเต จตฺตาริ.

ปจฺจนียํ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๕๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๕๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต ตีณิ, อญฺญมญฺเญ เอกํ, นิสฺสเย ตีณิ, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน เอกํ,[๑] กมฺเม ตีณิ ฯเปฯ มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา ปญฺจ, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต ปญฺจ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

สนิทสฺสนทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] สฺยา. ตีณิ.

๑๐. สปฺปฏิฆทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๕๓] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา, เทฺว มหาภูเต ปฏิจฺจ เอกํ มหาภูตํ สปฺปฏิเฆ มหาภูเต ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ, โผฏฺฐพฺพายตนํ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ. (๑)

สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สปฺปฏิเฆ มหาภูเต ปฏิจฺจ อาโปธาตุ, สปฺปฏิเฆ มหาภูเต ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ ปฏิจฺจ อาโปธาตุ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร. (๒)

สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา อาโปธาตุ จ, เทฺว มหาภูเต ฯเปฯ สปฺปฏิเฆ มหาภูเต ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ อาโปธาตุ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ[๑] กพฬีกาโร อาหาโร. (๓)

[๕๔] อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

---

[๑] สฺยา. น ทิสฺสติ.

ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, อาโปธาตุ ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ, อาโปธาตุ ปฏิจฺจ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร. (๑)

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิเฆ ขนฺเธ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อาโปธาตุ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆา มหาภูตา, อาโปธาตุ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. อาโปธาตุ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ. (๒)

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อาโปธาตุ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ, อาโปธาตุ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ, อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร. (๓)

[๔๔] สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิเฆ[๑] ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา ฯเปฯ สปฺปฏิเฆ มหาภูเต จ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ. (๑)

---

[๑] สฺยา. สปฺปฏิเฆ.

สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิเฆ[๑] ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ อปฺปฏิเฆ ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆํ กฏตฺตารูปํ, โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร. (๒)

สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิเฆ ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อปฺปฏิเฆ ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ กฏตฺตารูปํ; โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ, อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๕๖] อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา.

---

[๑] ฉ.,เท. อปฺปฏิโฆ.

อธิปตฺยาทิปจฺจยา

[๔๗] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ[๑] ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา (ปฏิสนฺธิ วชฺเชตพฺพา, กฏตฺตารูปา จ), อนนฺตรปจฺจยา, สมนนฺตรปจฺจยา, สหชาตปจฺจยา (สพฺเพ มหาภูตา กาตพฺพา.) อญฺญมญฺญปจฺจยา: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา, เทฺว มหาภูเต ฯเปฯ (๑)

สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา: สปฺปฏิเฆ มหาภูเต ปฏิจฺจ อาโปธาตุ ฯเปฯ (๒)

สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อญฺญมญฺญปจฺจยา: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา อาโปธาตุ จ, เทฺว มหาภูเต ฯเปฯ (๓)

[๔๘] อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. (๑)

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญ-ปจฺจยา: อาโปธาตุ ปฏิจฺจ สปฺปฏิฆา มหาภูตา. (อิเม อชฺฌตฺติก-พาหิรา มหาภูตา กาตพฺพา.) (๒)

---

[๑] สฺยา. สปฺปฏิโฆ.

สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อญฺญมญฺญปจฺจยา: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตญฺจ อาโปธาตุญฺจ ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา ฯเปฯ นิสฺสยปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๙] เหตุยา นว, อารมฺมเณ เอกํ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย เอกํ, ปุเรชาเต เอกํ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม นว, วิปาเก นว, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๖๐] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา. ตีณิ.

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, อาโปธาตุ ปฏิจฺจ

อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี, กฏตฺตารูปี, อุปาทารูปี. อาโปธาตุ ปฏิจฺจ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร, พาหิรา... อาหารสมุฏฺฐานา... อุตุสมุฏฺฐานา... อสญฺญสตฺตานา... อาโปธาตุ ปฏิจฺจ อปฺปฏิฆา กฏตฺตารูปี อุปาทารูปี; วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

(อปฺปฏิฆมูลกํ อิตเรปิ เทฺว ปญฺหา กาตพฺพา. ฆฏเนปิ ตีณิ ปญฺหา กาตพฺพา. อชฺฌตฺติกา พาหิรา มหาภูตา สพฺเพ ชานิตฺวา กาตพฺพา.)

นอารมฺมณาทิปจฺจยา

[๖๑] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา. (สพฺพตฺถ สงฺขิตฺตํ.) โนวิคตปจฺจยา.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๒] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร นว, นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ นว, นอุปนิสฺสเย นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม นว, นวิปาเก นว, นอาหาเร นว, นอินฺทฺริเย นว, นฌาเน นว, นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต นว, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว.

ปจฺจนียํ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๖๓] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร นว, นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ นว, นอุปนิสฺสเย นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม เอกํ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต นว, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๖๔] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต นว,[๑] อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย เอกํ, ปุเรชาเต เอกํ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม นว ฯเปฯ มคฺเค เอกํ, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

[๑] สฺยา. เอกํ.

๑๐. สปฺปฏิฆทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๕] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปจฺจยา สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปจฺจยา อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อาโปธาตุ ปจฺจยา อปฺปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี, กฏตฺตารูปี, อุปาทารูปี, อาโปธาตุ ปจฺจยา อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร, วตฺถุ ปจฺจยา อปฺปฏิฆา ขนฺธา. (๑)

(อวเสสา ปญฺจ ปญฺหา ปฏิจฺจวารสทิสา.)

อารมฺมณาทิปจฺจยา

[๖๖] สปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปจฺจยา อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณนฺ. (๑)

อปฺปฏิฆํ ธมฺมํ ปจฺจยา อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณ-ปจฺจยา: อปฺปฏิฆํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา อปฺปฏิฆา ขนฺธา. (๑)

สปฺปฏิฆญฺจ อปฺปฏิฆญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: จกฺขุวิญฺญาณสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ จกฺขายตนญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ กายวิญฺญาณสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ กายายตนญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ อธิปติปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.) อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๗] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ตีณิ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร ตีณิ, สมนนฺตเร ตีณิ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ตีณิ, ปุเรชาเต ตีณิ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม นว ฯเปฯ อวิคเต นว. (เอวํ ปจฺจนียคณนาปิ กาตพฺพา.)

(นิสฺสยวาโรปิ ปจฺจยวารสทิโส.)

(สํสฏฺฐวาเรปิ สพฺพตฺถ เอกํ. สงฺขิตฺตํ. อวิคตปจฺจยา, เอกาเยว ปญฺหา. เทฺวปิ วารา กาตพฺพา.)

---

๑๐. สปฺปฏิฆทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๘] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อปฺปฏิฆา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อปฺปฏิฆา เหตู สปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อปฺปฏิฆา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๖๙] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺเพ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ; ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ

[๑-๑] สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ สปฺปฏิฆา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ[๑] ปจฺจเวกฺขนฺติ,[๑] นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ; วตฺถุ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ, ปุริสินฺทฺริยํ, ชีวิตินฺทฺริยํ อาโปธาตุ กพฬีการาหาโร อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, เจโตปริยญาเณน อปฺปฏิฆจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ อปฺปฏิฆา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

๑-๑ สฺยา. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ.

อธิปติปจฺจโย

[๗๐] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: จกฺขุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺเพ ครุ์ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ์ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, [๑]นิพฺพานํ ครุ์ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ;[๑] นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; วตฺถุ์ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ, ปุริสินฺทฺริยํ, ชีวิตินฺทฺริยํ... อาโปธาตุ์, กพฬีการ์ อาหาร์ ครุ์ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ์ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**:[๒] อปฺปฏิฆาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: อปฺปฏิฆาธิปติ สปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑] ฉ., เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.
[๒] ฉ., เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ.

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ :** อปฺปฏิฆาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๗๑] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อปฺปฏิฆา ขนฺธา ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

สมนนฺตรปจฺจโย

[๗๒] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ

สหชาตาทิปจฺจยา

[๗๓] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๗๔] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย** ฯเปฯ ปกตูปนิสฺสโย: อุตุ... เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆ ภินฺทติ: อุตุ... เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ กายิกํ สุขํ, กายิกํ ทุกฺขํ, โภชนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ โภชนํ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๗๕] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺเพ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: วตฺถุ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ, ปุริสินฺทฺริยํ, ชีวิตินฺทฺริยํ, อาโปธาตุ, กพฬีการาหารํ อนิจฺจโต เปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ อปฺปฏิฆานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ.** จกฺขายตนญฺจ วตฺถุ จ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ วตฺถุ จ อปฺปฏิฆานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๗๖] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลํ กาตพฺพํ.)[๑] ปจฺฉาชาตา อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. [๒](มูลํ กาตพฺพํ.)[๒] ปจฺฉาชาตา อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (ทฺวินฺนมฺปิ มูลา กาตพฺพา.) (๓)

อาเสวนปจฺจโย

[๗๗] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อปฺปฏิฆา ขนฺธา ฯเปฯ โวทานํ มคฺคสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

กมฺมปจฺจโย

[๗๘] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา:** อปฺปฏิฆา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา:** อปฺปฏิฆา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ อปฺปฏิฆานญฺจ กฏตฺตารูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑,๒-๒] สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. ทิสฺสนฺติ.

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา:** อปฺปฏิฆา เจตนา [๑]สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ[๑] สปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา:** อปฺปฏิฆา เจตนา วิปากานํ[๒] ขนฺธานํ[๒] สปฺปฏิฆานญฺจ กฏตฺตารูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา นานาขณิกา. **สหชาตา**[๓] อปฺปฏิฆา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** อปฺปฏิฆา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ กฏตฺตารูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.[๓] (๓)

วิปากปจฺจโย

[๗๙] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย: วิปาโก อปฺปฏิโฆ ฯเปฯ ตีณิ.

อาหารปจฺจโย

[๘๐] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: อปฺปฏิฆา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อปฺปฏิฆานญฺจ

[๑-๑] ฉ., เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ. [๒-๒] ฉ., เท. อิทํ ปาฐตฺตยํ น ทิสฺสติ.
[๓-๓] สฺยา. ฯเปฯ

จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (อวเสสา เทฺวปิ ปญฺหา กาตพฺพา. ปฏิสนฺธิ กพฬีกาโร อาหาโร ทฺวีสุปิ กาตพฺโพ อคฺเค.) (๓)

อินฺทฺริยาทิปจฺจยา

[๘๑] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ กายวิญฺญาณสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (ตีสุปิ ชีวิตินฺทฺริยำ อคฺเค กาตพฺพำ) (๓)

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุนฺทฺริยญฺจ จกฺขุวิญฺญาณญฺจ จกฺขุวิญฺญาณสหคตานำ ขนฺธานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ กายินฺทฺริยญฺจ กายวิญฺญาณญฺจ กายวิญฺญาณสหคตานำ ขนฺธานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๘๒] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา อปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย, วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ อปฺปฏิฆานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา สปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อตฺถิปจฺจโย

[๘๓] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (ปฏิจฺจสทิสา ปจมปญฺหา.) (๑)

สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตา** : สปฺปฏิฆา มหาภูตา อาโปธาตุยา อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย, สปฺปฏิฆา มหาภูตา อปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ, กฏตฺตารูปานํ อุปาทารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. โผฏฺฐพฺพายตนํ อิตฺถินฺทฺริยสฺส ฯเปฯ กพฬีการสฺส อาหารสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺเพ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนญฺจ จกฺขายตนญฺจ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนญฺจ กายายตนญฺจ กายวิญฺญาณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย (๒)

สปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สปฺปฏิฆํ เอกํ มหาภูตํ ทฺวินฺนํ มหาภูตานํ อาโปธาตุยา จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (ปฏิจฺจสทิสํ ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๓)

[๘๔] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: อปฺปฏิโฆ เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปุเรชาตํ** : วตฺถุ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ... ปุริสินฺทฺริยํ... ชีวิตินฺทฺริยํ... อาโปธาตุ... กพฬีการํ อาหารํ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ อปฺปฏิฆานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา** : อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** อปฺปฏิฆานํ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา** อปฺปฏิฆา ขนฺธา

สปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ อาโปธาตุ สปฺปฏิฆานํ มหาภูตานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อาโปธาตุ สปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ, กฏตฺตารูปานํ อุปาทารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อาโปธาตุ จกฺขายตนสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย พาหิรํ... อาหารสมุฏฺฐานํ... อุตุสมุฏฺฐานํ... อสญฺญสตฺตานํ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา** อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** สปฺปฏิฆานํ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต** อปฺปฏิโฆ เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ ฯเปฯ (ปฏิจฺจสทิสํ ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปจฺฉาชาตา** อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** สปฺปฏิฆานญฺจ อปฺปฏิฆานญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๔] สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปฏิจฺจสทิสํ ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. สหชาตา อปฺปฏิฆา ขนฺธา จ มหาภูตา จ อปฺปฏิฆานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ ฯเปฯ (ปฏิจฺจสทิสํ ยาว อสญฺญสตฺตา.) สหชาโต จกฺขุวิญฺญาณสหคโต เอโก ขนฺโธ จ จกฺขายตนญฺจ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา

จ ฯเปฯ กายวิญฺญาณสหคโต เอโก ขนฺโธ จ กายายตนญฺจ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๒)

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘๖] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร เอกํ, สมนนฺตเร เอกํ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน เอกํ, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ปญฺจ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เอกํ, วิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา เอกํ, วิคเต เอกํ, อวิคเต นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๘๗] สปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย, อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย, ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๘] อปฺปฏิโฆ ธมฺโม อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อปฺปฏิโฆ ธมฺโม สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๙] สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา สปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา อปฺปฏิฆสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย[๑] ปุเรชาตปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย.[๒]

สปฺปฏิโฆ จ อปฺปฏิโฆ จ ธมฺมา สปฺปฏิฆสฺส จ อปฺปฏิฆสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๑-๑ ฉ., เท. สหชาตํ. ๒-๒ ฉ., เท. ปุเรชาตํ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๐] นเหตุยา นว ฯเปฯ นอนนฺตเร นว, นสมนนฺตเร นว, นสหชาเต จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ นว, นนิสฺสเย จตฺตาริ, นอุปนิสฺสเย นว, นปุเรชาเต นว ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต นว, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว, โนอวิคเต จตฺตาริ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๙๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมं

นเหตุทุกं

[๙๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, (อนุโลมมาติกา คเณตพฺพา.) อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมं.

สปฺปฏิฆทุกं นิฏฺฐิตं.

---

๑๑. รูปีทุกं ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมं ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๓] รูปี ธมฺมं ปฏิจฺจ รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เอกं มหาภูตं ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา ฯเปฯ เทฺว มหาภูเต ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

รูปี ธมฺมं ปฏิจฺจ อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ อรูปิโน ขนฺธา. (๒)

รูปี ธมฺมं ปฏิจฺจ รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ ปฏิจฺจ อรูปิโน ขนฺธา, มหาภูเต ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปํ. (๓)

[๙๔] อรูปึ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อรูปึ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อรูปึ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อรูปึ ธมฺมํ ปฏิจฺจ รูปึ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อรูปิโน ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

อรูปึ ธมฺมํ ปฏิจฺจ รูปึ จ อรูปึ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อรูปึ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] (๓)

[๙๕] รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ รูปึ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อรูปิโน ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อรูปึ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปฏิสนฺธิกฺขเณ อรูปึ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ รูปึ จ อรูปึ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ปฏิสนฺธิกฺขเณ อรูปึ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อรูปิโน ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ กฏตฺตารูปึ. (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑-๑ สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

๑. ปจฺจยานุโลมं ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธं

[๙๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ตีณิ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร ตีณิ, สมนนฺตเร ตีณิ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ตีณิ, ปุเรชาเต เอกं, อาเสวเน เอกं, กมฺเม นว, วิปาเก นว, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ตีณิ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ตีณิ, วิคเต ตีณิ, อวิคเต นว.

อนุโลมं.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียं ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๙๗] รูปี ธมฺมं ปฏิจฺจ รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา. ตีณิ.

อรูปี ธมฺมं ปฏิจฺจ อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกं อรูปี เอกं ขนฺธं ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (นเหตุปจฺจยา นว ปญฺหา, "อเหตุกนฺ"ติ นิยาเมตพฺพํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๘] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เทฺว, นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๙๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม เอกํ, นวิปาเก ปญฺจ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกํ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมं

นเหตุทุกं

[๑๐๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ, อนนฺตเร ตีณิ, สมนนฺตเร ตีณิ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ตีณิ, ปุเรชาเต เอกं, อาเสวเน เอกं, กมฺเม นว, วิปาเก นว, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค เอกं, สมฺปยุตฺเต ตีณิ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ตีณิ, วิคเต ตีณิ, อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมं.

(สหชาตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๑๑. รูปีทุกं ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมं ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๑] รูปี ธมฺมํ ปจฺจยา รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เอกं มหาภูตं ฯเปฯ (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๑)

รูปี ธมฺมํ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุๆ ปจฺจยา อรูปิโน ขนฺธา: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

รูปี ธมฺมํ ปจฺจยา รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุๆ ปจฺจยา อรูปิโน ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานๆ รูปี; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (เอวๆ อวเสสา ปญฺหา, ปวตฺติปฏิสนฺธิ วิภชิตพฺพา.) (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๐๒] รูปี ธมฺมํ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อรูปิโน ขนฺธา; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อรูปี ธมฺมํ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อรูปี เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: จกฺขุวิญฺญาณสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ จกฺขายตนญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ กายวิญฺญาณสหคตํ ฯเปฯ อรูปี เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๓] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ตีณิ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร ตีณิ, สมนนฺตเร ตีณิ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ตีณิ, ปุเรชาเต ตีณิ, อาเสวเน ตีณิ, กมฺเม นว ฯเปฯ มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ตีณิ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ตีณิ, วิคเต ตีณิ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๐๔] รูปี ธมฺมำ ปจฺจยา รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ อสญฺญสตฺตานำ เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ (๑)

รูปี ธมฺมำ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: จกฺขายตนำ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณำ ฯเปฯ กายายตนำ ปจฺจยา กายวิญฺญาณำ, วตฺถุำ ปจฺจยา อเหตุกา อรูปิโน ขนฺธา; อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุำ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

รูปี ธมฺมำ ปจฺจยา รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นเหตุปจฺจยา: (ปวตฺติปฏิสนฺธิ กาตพฺพา.) (๓)

[๑๐๕] อรูปี ธมฺมำ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกำ อรูปี เอกำ ขนฺธำ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อรูปี ธมฺมำ ปจฺจยา รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุเก[๑] อรูปิโน ขนฺเธ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ[๒] (๒)

อรูปี ธมฺมำ ปจฺจยา รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกำ อรูปี เอกำ ขนฺธำ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

---

[๑] สฺยา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒-๒] ปฏิสนฺธิ, เอวมุปริปิ.

[๑๐๖] รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุเก อรูปิโน ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: จกฺขุวิญฺญาณสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ จกฺขายตนญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ กายวิญฺญาณสหคตํ ฯเปฯ อรูปี เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

รูปิญฺจ อรูปิญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อรูปี เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา [๑] ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อรูปิโน ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๗] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "อเหตุกา" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน จตฺตาริ, นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียำ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๑๐๘] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ. (สงฺขิตฺตำ, สพฺเพ กาตพฺพา.) นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เอกำ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียำ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมำ

นเหตุทุกำ

[๑๐๙] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ, (สพฺเพ กาตพฺพา.) ฯเปฯ ฌาเน นว, มคฺเค ตีณิ ฯเปฯ อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมำ.

(นิสฺสยวาโรปิ ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๑๑. รูปีทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๑๐] อรูปี ธมฺมํ สํสฏฺโฐ อรูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อรูปี เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ

เหตุยา เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ. (เอวํ ปจฺจนียาทีนิ[๑] คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาเรปิ สพฺเพ กาตพฺพา. เอโกเยว ปญฺโห.[๑])

๑๑. รูปีทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๑๑] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อรูปี เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อรูปี เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๒)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส จ อรูปิสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อรูปี เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑-๑] สฺยา. เอวํ ปจฺจนียมฺปิ ตีณิ คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ สพฺเพ กาตพฺพา เอกาเยว ปญฺหา.

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๑๒] รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ... อิตฺถินฺทฺริยं... ปุริสินฺทฺริยं... ชีวิตินฺทฺริยं... อาโปธาตุ... กพฬีการ อาหาร อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺส อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูป ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺท สุณาติ. รูปายตน จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตน กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; รูปิโน ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, อนาคตสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑๑๓] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทาน ฯเปฯ สีล ฯเปฯ อุโปสถกมฺม กตฺวา ต ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺค ปจฺจเวกฺขนฺติ ผล ปจฺจเวกฺขนฺติ [๑]นิพฺพาน ปจฺจเวกฺขนฺติ;[๑] นิพฺพาน โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อริยา ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ อรูปิโน ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺส อุปฺปชฺชติ, เจโตปริยญาเณน อรูปิจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺต ชานาติ, อากาสานญฺจายตน วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตน เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ อรูปิโน ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑] ฉ., เท. อิท ปาฐทฺวย ทิสฺสติ.

อธิปติปจฺจโย

[๑๑๔] รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ :** จกฺขุ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๑)

อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ :** ทานํ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) นิพฺพานํ มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; อรูปิโน ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ ฯเปฯ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ :** อรูปี อธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** : อรูปี อธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส จ อรูปิสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ :** อรูปี อธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๑๑๕] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อรูปิโน ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อรูปีนํ ขนฺธานํ ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย, สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

(สหชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย: สตฺต,[๑] มิหฺมฏนา[๒] นตฺถิ. อญฺญมญฺญ-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ฉ, นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: สตฺต ปญฺหา. มิหฺมฏนา นตฺถิ.)

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๑๑๖] รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย อุตุ... โภชนำ... เสนาสนำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ, อุตุ... โภชนำ... เสนาสนำ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ, สีลำ ฯเปฯ กายิกำ ทุกฺขำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ กายิกำ ทุกฺขำ... สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๑๑๗] รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตำ วตฺถุปุเรชาตำ. **อารมฺมณปุเรชาตำ :** จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ. ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ.

๑-๑ ฉ., เท. สหชาตปจฺจเย สตฺต. ๒ ฉ., เท. อิห ฆฏนา, เอวมุปริปิ.

รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตํ :** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อรูปีนํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๑๑๘] อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อรูปิโน ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๑๑๙] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อรูปิโน[๑] ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อรูปีนํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.

กมฺมปจฺจโย

[๑๒๐] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : อรูปี เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ **นานาขณิกา** : อรูปี เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. น ทิสฺสติ.

[๒] สฺยา. น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : อรูปี เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** : อรูปี เจตนา กฏตฺตารูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส จ อรูปิสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** : อรูปี เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** : อรูปี เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากาหารปจฺจยา

[๑๒๑] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

รูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อินฺทฺริยปจฺจโย

[๑๒๒] รูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: รูปชีวิตินฺทฺริยำ กฏตฺตารูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ กายวิญฺญาณสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุนฺทฺริยญฺจ จกฺขุวิญฺญาณญฺจ จกฺขุวิญฺญาณสหคตานํ ขนฺธานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ กายินฺทฺริยญฺจ ฯเปฯ

ฌานาทิปจฺจยา

[๑๒๓] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๑๒๔] รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตํ**: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ อรูปีนํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อรูปีนํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ อรูปิโน ขนฺธา กฏตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; อรูปิโน[๑] ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] **ปจฺฉาชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา โปตฺถเกสุ น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. ทิสฺสนฺติ.

อตฺถิอาทิปจฺจยา

[๑๒๕] รูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. สหชาตำ เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยำ** กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาตำ**: ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ อรูปีนำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: จกฺขุ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อรูปีนำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑๒๖] อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: อรูปี เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ. **สหชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส จ อรูปิสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: อรูปี เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ

รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๓)

[๑๒๗] รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา รูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. **สหชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **ปจฺฉาชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อรูปิโน ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตำ, ปุเรชาตำ.** สหชาโต จกฺขุวิญฺญาณสหคโต เอโก ขนฺโธ จ จกฺขายตนญฺจ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ กายวิญฺญาณสหคโต ฯเปฯ อรูปี เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ อรูปี เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๒)

นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย.

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๒๘] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร เอกำ, สมนนฺตเร เอกำ, สหชาเต สตฺต, อญฺญมญฺเญ ฉ,

นิสฺสเย สตฺต, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต เอกำ, ปจฺฉาชาเต เอกำ, อาเสวเน เอกำ, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก ตีณิ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย ฉ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต เอกำ, วิปฺปยุตฺเต เทฺว, อตฺถิยา สตฺต, นตฺถิยา เอกำ, วิคเต เอกำ, อวิคเต สตฺต.

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๒๙] รูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

รูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม อรูปิสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อรูปี ธมฺโม รูปิสฺส จ อรูปิสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา รูปิสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] (๑)

รูปี จ อรูปี จ ธมฺมา อรูปิสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๓๐] นเหตุยา สตฺต, นอารมฺมเณ สตฺต, นอธิปติยา สตฺต, นอนนฺตเร สตฺต, นสมนนฺตเร สตฺต, นสหชาเต ฉ, นอญฺญมญฺเญ ฉ, นนิสฺสเย ฉ, นอุปนิสฺสเย สตฺต, นปุเรชาเต สตฺต ฯเปฯ นมคฺเค สตฺต, นสมฺปยุตฺเต ฉ, นวิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต, โนอวิคเต จตฺตาริ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๓๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ เอกํ, นอุปนิสฺสเย

๑-๑ ฉ., เท. สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.

๒-๒ ฉ., เท. สหชาตํ, ปุเรชาตํ.

ตีณิ, (สพฺพตฺถ ตีณิ,) นสมฺปยุตฺเต เอกัง, นวิปฺปยุตฺเต เอกัง, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวัง คเณตพฺพัง.)

อนุโลมปจฺจนียัง.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมัง

นเหตุทุกัง

[๑๓๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา จตฺตาริ, (อนุโลมมาติกา กาตพฺพา.) อวิคเต สตฺต.

ปจฺจนียานุโลมัง.

รูปีทุกัง นิฏฺฐิตัง.

---

๑๒. โลกิยทุกัง ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมัง ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๓๓] โลกิยัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกิยัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปัง ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุัง ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกัง มหาภูตัง ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานัง รูปัง, กฏตฺตารูปัง, อุปาทารูปัง. (๑)

[๑๓๔] โลกุตฺตรํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โลกุตฺตโร ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตรํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

โลกุตฺตรํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตเร ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (๒)

โลกุตฺตรํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตรํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

โลกิยญฺจ โลกุตฺตรญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตเร ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๓๕] เหตุยา ปญฺจ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร เทฺว, สมนนฺตเร เทฺว, สหชาเต ปญฺจ, อญฺญมญฺเญ เทฺว, นิสฺสเย ปญฺจ, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม ปญฺจ, วิปาเก ปญฺจ, อาหาเร ปญฺจ, อินฺทฺริเย ปญฺจ, ฌาเน ปญฺจ, มคฺเค ปญฺจ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา ปญฺจ, นตฺถิยา เทฺว, วิคเต เทฺว, อวิคเต ปญฺจ.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียัง ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๓๖] โลกิยัง ธมฺมัง ปฏิจฺจ โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกัง โลกิยัง เอกัง ขนฺธัง ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปัง ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตัง.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียัง ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธัง

[๑๓๗] นเหตุยา เอกัง, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา เทฺว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, นอาเสวเน ปญฺจ, (นอาเสวนมูลเก โลกุตฺตเร สุทฺธเก [๑] "วิปาโก"ติ นิยาเมตพฺพัง. อวเสสา ปกติกาเยว.) นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกัง, นอินฺทฺริเย เอกัง, นฌาเน เอกัง, นมคฺเค เอกัง, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียัง.

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "อรูเป" อิติ สทฺโท ทิสฺสติ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๓๘] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา เทฺว, (นอนนฺตรปทาทีปจฺจนียสทิสา.) ฯเปฯ นวิปาเก ปญฺจ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๓๙] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๑๒. โลกิยทุกำ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๔๐] โลกิยำ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกิยำ เอกำ ขนฺธำ ปจฺจยา ฯเปฯ เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, กฏตฺตารูปำ, อุปาทารูปำ วตฺถุ ปจฺจยา โลกิยา ขนฺธา. (๑)

โลกิยำ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกุตฺตโร ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา โลกุตฺตรา ขนฺธา. (๒)

โลกิยำ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา โลกุตฺตรา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. (๓)

[๑๔๑] โลกุตฺตรำ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกุตฺตโร ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

โลกิยญฺจ โลกุตฺตรญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตเร ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. (๑)

โลกิยญฺจ โลกุตฺตรญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกุตฺตโร ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตรำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

โลกิยญฺจ โลกุตฺตรญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตรำ เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ

ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โลกุตฺตเร ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๔๒] เหตุยา นว, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ จตฺตาริ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต จตฺตาริ, อาเสวเน จตฺตาริ, กมฺเม นว, วิปาเก นว ฯเปฯ มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต จตฺตาริ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๔๓] โลกิยํ ธมฺมํ ปจฺจยา โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โลกิยํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา โลกิยา ขนฺธา, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียัง ๒. สงฺขยาวาโร

สุทฺธัง

[๑๔๔] นเหตุยา เอกัง, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา จตฺตาริ, นอนนฺตเร ตีณิ ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, (โลกุตฺตเร อรูเป วิปากนฺติ นิยาเมตพฺพัง.) นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกัง, นอินฺทฺริเย เอกัง, นฌาเน เอกัง, นมคฺเค เอกัง, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียัง.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียัง

เหตุทุกัง

[๑๔๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา จตฺตาริ, นอนนฺตเร ตีณิ, (นสมนนฺตรปทาทีนิ ปจฺจนียสทิสานิ.) นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียัง.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๔๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๑๒. โลกิยทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๔๗] โลกิยํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกิยํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โลกุตฺตรํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ โลกุตฺตโร ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โลกุตฺตรํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

(สํสฏฺฐวาโร เอวํ วิตฺถาเรตพฺโพ, สห คณนาหิ เทฺว ปญฺหา.)

(สมฺปยุตฺตวาโร สํสฏฺฐวารสทิโส.)

---

๑๒. โลกิยทุกัง ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมัง ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๔๘] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกิยา เหตู สมฺปยุตฺตกานัง ขนฺธานัง จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานัง เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๔๙] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานัง ฯเปฯ สีลัง ฯเปฯ อุโปสถกมฺมัง กตฺวา ตัง ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา ฯเปฯ อริยา โคตฺรภุง ปจฺจเวกฺขนฺติ, โวทานัง ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ; จกฺขุง ฯเปฯ วตฺถุง โลกิเย ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสัง อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปัง ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทัง สุณาติ. เจโตปริยญาเณน โลกิยจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตัง ชานาติ, อากาสานญฺจายตนัง วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนัง เนวสญฺญา-นาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนัง จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนัง กายวิญฺญาณสฺส, โลกิยา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส อนาคตังสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑๕๐] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: นิพฺพานํ มคฺคสฺส, ผลสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ; นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา เจโตปริยญาเณน โลกุตฺตรจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานนฺติ, โลกุตฺตรา ขนฺธา เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อธิปติปจฺจโย

[๑๕๑] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** : ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ เสกฺขา โคตฺรภุ๎ ครุ๎ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, โวทานํ ครุ๎ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ; จกฺขุ๎ ฯเปฯ วตฺถุ๎ โลกิเย ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๎ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โลกิยาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑๕๒] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: นิพฺพานํ มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** โลกุตฺตราธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ๎ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ครุ๎ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ครุ๎ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ: นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: โลกุตฺตราธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส จ โลกุตฺตรสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** โลกุตฺตราธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๑๕๓] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โลกิยา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โลกิยานํ ขนฺธานํ ฯเปฯ อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมํ โวทานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: โคตฺรภุ มคฺคสฺส, โวทานํ มคฺคสฺส, อนุโลมํ ผลสมาปตฺติยา, นิโรธา วุฏฺฐหนฺตสฺส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑๕๔] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โลกุตฺตรา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โลกุตฺตรานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; มคฺโค ผลสฺส, ผลํ ผลสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ผลํ วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๑๔๕] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปญฺจ ปญฺหา ฆฏนา นตฺถิ.) อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. สตฺต.[๑]

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๑๔๖] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: โลกิยํ สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ วิปสฺสนํ อุปฺปาเทติ, อภิญฺญํ อุปฺปาเทติ, สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; โลกิยํ สีลํ. ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; โลกิยา สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ โลกิยาย สทฺธาย ฯเปฯ กายิกสฺส ทุกฺขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย; กุสลากุสลํ กมฺมํ วิปากสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย; **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ปฐมสฺส มคฺคสฺส ปริกมฺมํ ปฐมสฺส มคฺคสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ จตุตฺถสฺส มคฺคสฺส ปริกมฺมํ จตุตฺถสฺส มคฺคสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ สงฺขฺยา น ทิสฺสติ.

[๑๔๗] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ปจฺโม มคฺโค ทุติยสฺส มคฺคสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ ตติโย มคฺโค จตุตฺถสฺส มคฺคสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อริยา มคฺคํ อุปนิสฺสาย อนุปฺปนฺนํ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทนฺติ, อุปฺปนฺนํ สมาปชฺชนฺติ, สงฺขาเร อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสนฺติ; อริยานํ[๑] มคฺโค ฯเปฯ ฐานาฐานโกสลฺลสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย; ผลสมาปตฺติ กายิกสฺส สุขสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๑๔๘] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โลกิยานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "เตสํ" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ โลกุตฺตรานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๑๕๙] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา โลกิยา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา โลกุตฺตรา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๑๖๐] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โลกิยา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โลกิยานํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมํ โวทานสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย: โคตฺรภุ มคฺคสฺส, โวทานํ มคฺคสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

กมฺมปจฺจโย

[๑๖๑] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โลกิยา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ

ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: โลกิยา เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โลกุตฺตรา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: โลกุตฺตรา เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกุตฺตรา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส จ โลกุตฺตรสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกุตฺตรา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากปจฺจโย

[๑๖๒] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย: วิปาโก โลกิโย เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว[๑] ขนฺธา[๑] ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

๑-๑ สฺยา. เทฺว ขนฺเธ.

อาหารปจฺจโย

[๑๖๓] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกิยา อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อินฺทฺริยปจฺจโย

[๑๖๔] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปฏิสนฺธิ กาตพฺพา.) จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ กายวิญฺญาณสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย; รูปชีวิตินฺทฺริยำ กฏตฺตารูปานำ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

ฌานาทิปจฺจยา

[๑๖๕] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ, โลกุตฺตโร ธมฺโม ฯเปฯ ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย, โลกิเย เอกำ, โลกุตฺตเร ตีณิ.

โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ, โลกุตฺตโร ธมฺโม ฯเปฯ เอกำ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๑๖๖] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: โลกิยา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; วตฺถุ ขนฺธานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โลกิยานำ ขนฺธานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกิยา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: วตฺถุ โลกุตฺตรานำ ขนฺธานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ. **สหชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิอาทิปจฺจยา

[๑๖๗] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ, ปจฺฉาชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. **สหชาโต**: โลกิโย เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปุเรชาตำ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ฯเปฯ (ปุเรชาตสทิสำ.) วตฺถุ โลกิยานำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกิยา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน

ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย **รูปชีวิตินฺทฺริยํ** กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตํ วตฺถุ โลกุตฺตรานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑๖๘] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกุตฺตโร เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส จ โลกุตฺตรสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: โลกุตฺตโร เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๓)

[๑๖๙] โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โลกุตฺตรา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาโต**: โลกุตฺตโร เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๒) นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๗๐] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ ตีณิ, อธิปติยา จตฺตาริ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต ปณฺจ, อญฺญมญฺเญ เทฺว, นิสฺสเย สตฺต, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต เทฺว, ปจฺฉาชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปากเ จตฺตาริ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา สตฺต, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต สตฺต.

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๗๑] โลกิโย ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกิโย ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑๗๒] โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โลกุตฺตโร ธมฺโม โลกิยสฺส จ โลกุตฺตรสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา โลกิยสฺส ธมฺมสฺส สหชาต-ปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] (๑)

โลกิโย จ โลกุตฺตโร จ ธมฺมา โลกุตฺตรสฺส ธมฺมสฺส สหชาต-ปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๗๓] นเหตุยา สตฺต ฯเปฯ นสมนนฺตเร สตฺต, นสหชาเต ปญฺจ, นอญฺญมญฺเญ ปญฺจ, นนิสฺสเย ปญฺจ, นอุปนิสฺสเย สตฺต,

---

๑-๑ ฉ., เท. สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.
๒-๒ ฉ., เท. สหชาตํ, ปุเรชาตํ.

นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต สตฺต ฯเปฯ นมคฺเค สตฺต, นสมฺปยุตฺเต ปญฺจ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต, โนอวิคเต จตฺตาริ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกัง

[๑๗๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ ฯเปฯ นมคฺเค จตฺตาริ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกัง

[๑๗๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ, อธิปติยา จตฺตาริ, (อนุโลมมาติกา กาตพฺพา.) อวิคเต สตฺต.

ปจฺจนียานุโลมํ.

โลกิยทุกัง นิฏฺฐิตัง.

---

๑๓. เกนจิวิญฺเญยฺยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๗๖] เกนจิ วิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

เกนจิ วิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๒)

เกนจิ วิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย จ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺยา จ เกนจิ นวิญฺเญยฺยา จ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๓)

[๑๗๗] เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ

เกนจิ นวิญฺเญยฺยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๒)

เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย จ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ นวิญฺเญยฺยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺยา จ เกนจิ นวิญฺเญยฺยา จ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๓)

[๑๗๘] เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๒)

เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺโย จ เกนจิ นวิญฺเญยฺโย จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: เกนจิ วิญฺเญยฺยญฺจ เกนจิ นวิญฺเญยฺยญฺจ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ เกนจิ วิญฺเญยฺยา จ เกนจิ นวิญฺเญยฺยา จ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๗๙] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๘๐] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว ฯเปฯ โนวิคเต นว (เอวํ จตฺตาริปิ คณนา ปริปุณฺณา.)

(สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพา. ปจฺจยวาเร วตฺถุ จ ปญฺจายตนานิ จ ทสฺเสตพฺพานิ. ยถา ยถา ลพฺภติ. ตํ ตํ กาตพฺพนฺ.)

---

๑๓. เกนจิวิญฺเญยฺยทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๘๑] เกนจิ วิญฺเญยฺโย ธมฺโม เกนจิ วิญฺเญยฺยสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: เกนจิ วิญฺเญยฺยา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.)

เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมนฺ.

นเหตุยา นว ฯเปฯ โนวิคเต นว. (เอวํ จตฺตาริปิ คณนา ปริปุณฺณา.)

ปจฺจนียนฺ.

เกนจิวิญฺเญยฺยทุกํ นิฏฺฐิตนฺ.

จูฬนฺตรทุกนฺ นิฏฺฐิตนฺ.

๓. อาสวโคจฺฉกำ

๑๔. อาสวทุกำ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวำ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว, ทิฏฺฐาสวำ ปฏิจฺจ กามาสโว อวิชฺชาสโว, อวิชฺชาสวำ ปฏิจฺจ กามาสโว ทิฏฺฐาสโว, ภวาสวำ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว, ทิฏฺฐาสวำ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว. (เอเกกมฺปิ จกฺกำ กาตพฺพำ.) (๑)

อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวำ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. (๒)

อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามาสวำ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) (๓)

[๒] โนอาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ[๑] ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุำ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ, กฏตฺตารูปำ, อุปาทารูปำ. (๑)

โนอาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสเว ขนฺเธ ปฏิจฺจ จตฺตาโร[๒] อาสวา. (๒)

---

[๑] สฺยา. ขนฺธา. [๒] ฉ.,เท. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

โนอาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อาสวา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๓] อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) (๑)

อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธญฺจ อาสเว จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธญฺจ กามาสวญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกำ. สงฺขิตฺตำ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกำ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมำ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕] โนอาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนอาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุํ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

โนอาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

นอารมฺมณปจฺจโย

[๖] อาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา: อาสเว ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (๑)

โนอาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา: โนอาสเว ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: อาสเว จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๗] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียำ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

เหตุทุกำ

[๘] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียำ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๙] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อนนฺตเร เทฺว ฯเปฯ วิปาเก เอกํ ฯเปฯ มคฺเค เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

ปจฺจนียานุโลมํ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๑๔. อาสวทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐] อาสวํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (อาสวมูลกํ ตีณิ. ปฏิจฺจสทิสา.)

โนอาสวํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ, วตฺถุ ปจฺจยา โนอาสวา ขนฺธา. (๑)

โนอาสวํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสเว ขนฺเธ ปจฺจยา อาสวา, วตฺถุ ปจฺจยา อาสวา. (๒)

โนอาสวำ ธมฺมำ ปจฺจยา อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธำ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา อาสวา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วตฺถุำ ปจฺจยา อาสวา สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๑๑] อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกำ.) กามาสวญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกำ.) (๑)

อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธญฺจ อาสเว จ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อาสวญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โนอาสวา ขนฺธา. (๒)

อาสวญฺจ โนอาสวญฺจ ธมฺมำ ปจฺจยา อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนอาสวำ เอกำ ขนฺธญฺจ กามาสวญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกำ.) กามาสวญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา (จกฺกำ. สงฺขิตฺตำ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๒] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว ฯเปฯ วิปาเก เอกำ ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมำ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๓] โนอาสวํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนอาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนอาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ... วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา โนอาสวา ขนฺธา. (๑)

โนอาสวํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๔] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว ฯเปฯ นกมฺเม ตีณิ ฯเปฯ นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ สพฺเพ คณนา คเณตพฺพา.)

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๑๔. อาสวทุกกำ ๕. สำสฏฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๕] อาสวำ ธมฺมำ สำสฏฐำ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวำ สำสฏฐำ ทิฏฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกำ. สงฺขิตฺตำ.)

เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกำ ฯเปฯ อวิคเต นว.

นเหตุยา เทฺว, นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นวิปฺปยุตฺเต นว.

(คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ สำสฏฐวารสทิโส.)

---

๑๔. อาสวทุกกำ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๖] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: กามาสโว ทิฏฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ภวาสโว อวิชฺชาสวสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกำ.) (๑)

อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวา เหตู สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: กามาสโว ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย (๓)

[๑๗] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ อาสวานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อาสวานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวา จ โนอาสวา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๘] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว อารพฺภ โนอาสวา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

---

[๑] สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว อารพฺภ อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๙] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺหิตฺวา มคฺคำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานำ ปจฺจเวกฺขนฺติ; นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา โนอาสเว ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนอาสเว ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ, เจโตปริยญาเณน โนอาสว-จิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตำ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนำ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนำ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โนอาสวา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตำสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ทตฺวา ฯเปฯ ตำ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ, สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนอาสเว ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา ฯเปฯ (ทุติยคมนํ.) โนอาสเว ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๒๐] อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ โนอาสวา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ (๒)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสเว จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๒๑] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: อาสเว ครุ กตฺวา อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (ตีณิ อารมฺมณสทิสา ครุการมฺมณา กาตพฺพา.)

โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ครุ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ ฯเปฯ

วตฺถุ๎ โนอาสเว ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ๎ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนอาสวาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ โนอาสเว ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ๎ กตฺวา อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: โนอาสวาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ อาสวานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ โนอาสเว ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ๎ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. สหชาตาธิปติ โนอาสวาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ อาสวานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: อาสเว จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ ฯเปฯ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (ตีณิ ครุการมฺมณา.)

อนนฺตรปจฺจโย

[๒๒] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนอาสวานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาสวา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสวานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๓] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนอาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนอาสวานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนอาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสวานํ ขนฺธานํ[๑] อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา อาสวานํ อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนอาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสวานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๔] อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

---

[๑] ฉ.,เท. น ทิสฺสติ.

[๒] ฉ.,เท. อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ.

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๒๕] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว (วตฺถุ จ ทสฺเสตพฺพำ.)

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๒๖] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อาสวา อาสวานำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (ตีณิ.)

[๒๗] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานำ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลำ ฯเปฯ เสนาสนำ อุปนิสฺสาย ทานำ เทติ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนำ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธำ อุปนิสฺสาย มานำ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลำ ฯเปฯ สงฺฆำ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนำ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธำ อุปนิสฺสาย มานำ ชปฺเปติ,

ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ฯเปฯ ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูป-นิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย.[๑] ตีณิ.

ปุเรชาตปจฺจโย

[๒๘] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ. (เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ.) โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส, วตฺถุ โนอาสวานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ อาสวานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ:** จกฺขุ ฯเปฯ[๒] วตฺถุ[๒] อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ. [๒-๒] สฺยา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

อารพฺภ อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตं** วตฺถุ อาสวานญฺจ อาสวสมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๒๙] อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อาสวา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา โนอาสวา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๓๐] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมปจฺจโย

[๓๑] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โนอาสวา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน

ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: โนอาสวา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ อาสวานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อาสวานญฺจ[๑] จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากาหารปจฺจยา

[๓๒] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. [๒]โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส[๒] อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. โนอาสวา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ อาสวานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อาหาร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อาสวานญฺจ[๓] จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] ฉ. อาสวานํ. [๒-๒] ฉ.,เท. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสนฺติ.
[๓] ฉ. อาสวานํ.

อินฺทฺริยาทิปจฺจยา

[๓๓] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย: โนอาสวา อินฺทฺริยา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ กายวิญฺญาณสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย รูปชีวิตินฺทฺริยํ กฏตฺตารูปานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๓๔] อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อาสวา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๓๕] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: โนอาสวา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย, วตฺถุ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โนอาสวานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โนอาสวา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ อาสวานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ อาสวานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๖] อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๓๗] อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: กามาสโว ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๑)

อาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อาสวา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: กามาสโว ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ[๑] ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ. ฉ. สมฺปยุตฺตกานํ.

[๓๘] โนอาสโว ธมฺโม โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ, ปจฺฉาชาตำ, อาหารำ, อินฺทฺริยำ. **สหชาโต**: โนอาสโว เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) **ปุเรชาตำ**: จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โนอาสวานำ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: โนอาสวา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **กพฬีกาโร อาหาโร** อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; **รูปชีวิตินฺทฺริยำ** กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาตา**: โนอาสวา ขนฺธา อาสวานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ อาสวานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาโต**: โนอาสโว เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ อาสวานญฺจ[๑] จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (จกฺกำ.) (๓)

[๓๙] อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาโต**: กามาสโว

---

[๑] ฉ. อาสวานำ.

จ [๑] สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) กามาสโว จ วตฺถุ จ ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย (จกฺกํ.) (๑)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: โนอาสโว เอโก ขนฺโธ จ อาสวา จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตา: อาสวา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อาสวา จ วตฺถุ จ โนอาสวานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: โนอาสโว เอโก ขนฺโธ จ กามาสโว จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว[๒] ขนฺธา จ ฯเปฯ[๒] (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) **สหชาโต**: กามาสโว จ วตฺถุ จ ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๓)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "โนอาสวา" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[๒-๒] สฺยา. เทฺว ขนฺเธ...

๑. ปจจยานุโลมำ ๒. สงขยาวาโร

สุทธำ

[๔๐] เหตุยา สตต, อารมมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนตเร นว, สมนนตเร นว, สหชาเต นว, อญญมญเญ นว, นิสสเย นว, อุปนิสสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมเม ตีณิ, วิปากเ เอกำ, อาหาเร ตีณิ ฯเปฯ มคเค นว, สมปยุตเต นว, วิปปยุตเต ปญจ, อตถิยา นว, นตถิยา[๑] นว, วิคเต นว,[๑] อวิคเต นว.

อนุโลมำ.

---

๒. ปจจนียุทธาโร

[๔๑] อาสโว ธมโม อาสวสส ธมมสส อารมมณปจจเยน ปจจโย. สหชาตปจจเยน ปจจโย. อุปนิสสยปจจเยน ปจจโย. (๑)

อาสโว ธมโม โนอาสวสส ธมมสส อารมมณปจจเยน ปจจโย. สหชาตปจจเยน ปจจโย. อุปนิสสยปจจเยน ปจจโย. ปจฉาชาตปจจเยน ปจจโย. (๒)

อาสโว ธมโม อาสวสส จ โนอาสวสส จ ธมมสส อารมมณปจจเยน ปจจโย. สหชาตปจจเยน ปจจโย. อุปนิสสยปจจเยน ปจจโย. (๓)

[๔๒] โนอาสโว ธมโม โนอาสวสส ธมมสส อารมมณปจจเยน ปจจโย. สหชาตปจจเยน ปจจโย. อุปนิสสยปจจเยน ปจจโย.

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทำ ปาฐทวยำ ทิสสติ.

ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนอาสโว ธมฺโม อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๓] อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑] (๑)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา โนอาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. [๒]ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

อาสโว จ โนอาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส จ โนอาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[๒-๒] สฺยา. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔๔] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนอวิคเต นว.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ.

เหตุทุกกं

[๔๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ สตฺต, นอธิปติยา สตฺต, นอนนฺตเร สตฺต, นสมนนฺตเร สตฺต, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย สตฺต, (สพฺพตฺถ สตฺต,) นมคฺเค สตฺต, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต สตฺต, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกกं

[๔๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว. (อนุโลมปทา ปริปุณฺณา.) อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมํ.

อาสวทุกกं นิฏฺฐิตํ.

---

๑๕. สาสวทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๗] สาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ, กฏตฺตารูปึ อุปาทารูปึ. (๑)

อนาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อนาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อนาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนาสเว ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (๒)

อนาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สาสโว จ อนาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อนาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

สาสวญฺจ อนาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อนาสเว ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (๑)

(ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

สาสวทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๑๖. อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๘] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปึ. โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต[๑] อุทฺธจฺจสหคเต[๑] ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานาญฺจ รูปึ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานาญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ[๒] อุทฺธจฺจสหคตํ[๒] เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานาญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๙] อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานาญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ

๑-๑,๒-๒ สฺยา. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสนฺติ.

มหาภูตํ ปฏิจฺจ ตโย มหาภูตา, ตโย มหาภูเต ปฏิจฺจ เอกํ มหาภูตํ เทฺว มหาภูเต ปฏิจฺจ เทฺว มหาภูตา. มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

อาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๓)

[๕๐] อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสว-วิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ, เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๕๑] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ โมโห. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๕๒] อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๕๓] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา. ตีณิ.

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ อุปาทารูปํ. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อธิปติปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๓)

[๕๔] อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อธิปติปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

(เอวํ สพฺเพ ปจฺจยา วิตฺถาเรตพฺพา. สงฺขิตฺตํ.)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๕] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ฉ, ปุเรชาเต ฉ, อาเสวเน ฉ, กมฺเม นว, วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ฉ, วิคเต ฉ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕๖] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ[๑] อเหตุก-ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ[๑] (ยาว อาสญฺญสตฺตา.) (๑)

นอารมฺมณปจฺจโย

[๕๗] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๑)

นอธิปติปจฺจโย

[๕๘] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอธิปติปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

๑-๑ สฺยา. อเหตุกปฏิสนฺธิ.

นปุเรชาตาทิปจฺจยา

[๕๙] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๖๐] อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อาสววิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

]๖๑] อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ[๑] ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจ-สหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

(นปจฺจยาชาตปจฺจยา นว, นอาเสวนปจฺจยา นว.)

นกมฺมาทิปจฺจยา

[๖๒] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิปฺปยุตฺตกา เจตนา. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นกมฺมปจฺจยา: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต

---

[๑] สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ.

อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา เจตนา. นวิปากปจฺจยา. นอาหารปจฺจยา. นอินฺทฺริยปจฺจยา. นฌานปจฺจยา. นมคฺคปจฺจยา. นสมฺปยุตฺตปจฺจยา. นวิปฺปยุตฺตปจฺจยา. โนนตฺถิปจฺจยา. โนวิคตปจฺจยา.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๓] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๖๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, ฯเปฯ นปุเรชาเต ฉ ฯเปฯ นวิปาเก นว, ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

อนุโลมปจฺจนียํ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๖๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว, อนนฺตเร เทฺว, สมนนฺตเร เทฺว ฯเปฯ กมฺเม เทฺว, วิปาเก เอกํ, อาหาเร เทฺว ฯเปฯ มคฺเค เอกํ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต เทฺว ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

ปจฺจนียานุโลมํ

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๑๖. อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๖] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจวารสทิโส.[๑])

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุๆ ปจฺจยา ขนฺธา.

---

[๑] สฺยา. ปฏิจฺจสทิโส.

เอกํ มหาภูตํ ปจฺจยา ตโย มหาภูตา มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. วตฺถุ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา วตฺถุ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคโต [๑] โมโห. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานํ[๒] รูปํ, วตฺถุ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ. (๓)

[๖๗] อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[๒] ฉ. จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ.

อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคโต โมโห. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณาทิปจฺจยา

[๖๘] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจวารสทิโส.[๑])

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ[๒] ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา, จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, วตฺถุ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. ปฏิจฺจวารสทิสา. [๒] สฺยา. ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ.

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ. (๓)

[๖๙] อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสว-สมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: โทมนสฺสสหคตํ วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อธิปติปจฺจยา. อนนฺตรปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา. (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๗๐] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) กมฺเม นว, วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๗๑] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ อาสววิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, วตฺถุ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสววิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจ-

---

[๑] สฺยา. อเหตุกปฏิสนฺธิ.

สหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑) (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๗๒] นเหตุยา ตีณิ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ. (เอวํ อิตเรปิ เทฺว คณนา กาตพฺพา.)

(นิสฺสยวาโรปิ ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๑๖. อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๗๓] อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

เหตุยา ฉ, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา ฉ, (สพฺพตฺถ ฉ.) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต ฉ.

อาสวสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ สมฺปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สมฺปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา ฯเปฯ

นเหตุยา เทฺว, นอธิปติยา ฉ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต ฉ, นอาเสวเน ฉ, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก ฉ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ. (เอวํ อิตเรปิ เทฺว คณนา กาตพฺพา.)

(สมฺปยุตฺตวาโรปิ สมฺปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๑๖. อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปณฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๗๔] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. โทโส โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทโส สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๕] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสววิปฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๖] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทโส จ โมโห จ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทโส จ โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โทโส จ โมโห จ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๗๗] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๗๘] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ. ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อริยา อาสววิปฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ. วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ. ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุ อาสววิปฺปยุตฺเต

ขนฺเธ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ. (อิธ อสฺสาทนา นตฺถิ.) ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน อาสววิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย, โมหสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุํ อาสววิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ ทิฏฺฐิ... โทมนสฺสํ... วิจิกิจฺฉา... อุทฺธจฺจํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุํ อาสววิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๗๙] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคเต วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อธิปติปจฺจโย

[๘๐] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: อาสวสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. สหชาตาธิปติ อาสวสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ** : อาสวสมฺปยุตฺตาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตาธิปติ โมหสฺส จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: อาสวสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน

ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๑] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ** ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: อาสววิปฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อาสววิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

อนนฺตรปจฺจโย

[๘๒] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา

ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส โทมนสฺสสหคตสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๓] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส โทมนสฺสสหคตสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสว-วิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา อาสวสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺส-

สหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๔] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส โทมนสฺสสหคตสฺส วิจิกิจฺฉาสหคตสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๘๕] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๘๖] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อาสวสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อาสววิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อาสวสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๗] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ... โมหํ

อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ; สทฺธา ฯเปฯ ปญฺญา... กายิกํ สุขं... กายิกํ ทุกฺขं... โมโห จ สทฺธาย ฯเปฯ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... กายิกํ สุขं... กายิกํ ทุกฺขं... อุตุ... โภชนं... เสนาสนं... โมหं อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ โมโห จ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธา... สีลํ ฯเปฯ โมโห โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๘] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ[๑] ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปุจฺฉิตพฺพํ มูลํ.) โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ[๒] ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. อาสวสมฺปยุตฺตานํ. [๒] สฺยา. อาสววิปฺปยุตฺตานํ.

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๘๙] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ อาสววิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ โทมนสฺสสหคตา

วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ โทมนสฺสสหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๙๐] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา: อาสววิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตา: โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๙๑] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. (อาวชฺชนาปิ วุฏฺฐานมฺปิ นตฺถิ.)

กมฺมปจฺจโย

[๙๒] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: อาสวสมฺปยุตฺตา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา เจตนา โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: อาสวสมฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน, ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: อาสววิปฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: อาสววิปฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานำ ขนฺธานำ กฏตฺตา จ รูปานำ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

วิปากปจฺจโย

[๙๓] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ.

อาหารปจฺจโย

[๙๔] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหาร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา อาหารา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อาหาร-ปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา อาหารา โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๕] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสววิปฺปยุตฺตา อาหารา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อินฺทฺริยาทิปจฺจยา

[๙๖] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๙๗] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา** อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ,** (สงฺขิตฺตํ. วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๑)

[๙๘] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** วตฺถุ อาสวสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** วตฺถุ โทมนสฺส-สหคตานํ วิจิกิจฺฉาสหคตานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห

จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา:** โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๙๙] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา:** อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา:** อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (สหชาตสทิสํ.) (๓)

[๑๐๐] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ. วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต:** โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, วิจิกิจฺฉา...

อุทฺธจฺจํ... โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ อาสวสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๐๑] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ.** สหชาโต อาสวสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ[๑] ฯเปฯ โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา วิจิกิจฺฉาสหคตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ วตฺถุ จ โมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ.

ปจฺฉาชาตา: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: อาสวสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ.** สหชาโต โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ สหชาโต[๑] โทมนสฺสสหคโต วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ[๑] (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๒] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปากเ เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

๑-๑ ฉ.,เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. ฯเปฯ.

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๐๓] อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๔] อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺม-ปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสววิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๕] อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสววิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสววิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๖] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนอวิคเต นว.

ปจฺจนียํ

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๐๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว ฯเปฯ นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย นว ฯเปฯ นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ,[๑] โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว.

อนุโลมปจฺจนียํ[๒]

---

[๑] สฺยา. นว. [๒] ฉ.,เท. น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๐๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา ปญฺจ ฯเปฯ (อนุโลมคณนา.[๑]) อวิคเต นว.

ปจฺจนียานุโลมํ.

อาสวสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๑๗. อาสวสาสวทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๙] อาสวญฺเจว สาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ภวาสวํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ทิฏฺฐาสวํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว. (๑)

อาสวญฺเจว สาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสเว ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

อาสวญฺเจว สาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามาสวำ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ, ภวาสวำ... (จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) (๓)

[๑๑๐] สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุำ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกำ มหาภูตำ ฯเปฯ (๑)

สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สาสเว เจว โน จ อาสเว ขนฺเธ ปฏิจฺจ อาสวา. (๒)

สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อาสวา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๑๑๑] อาสวญฺเจว สาสวญฺจ สาสวญฺเจว โน จ อาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (เอวำ จกฺกำ พนฺธิตพฺพำ.) (๑)

อาสวญฺเจว สาสวญฺจ สาสวญฺเจว โน จ อาสวญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สาสวญฺเจว โน จ อาสวำ เอกำ ขนฺธญฺจ อาสเว จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๒)

อาสวญฺเจว สาสวญฺจ สาสวญฺเจว[๑] โน จ อาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สาสวญฺเจว โน จ อาสวํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามาสวญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

(เอวํ ปฏิจฺจวาโรปิ สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ยถา อาสวทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ. นินฺนานาํ.)

---

๑๗. อาสวสาสวทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

(ปญฺหาวาเร เหตุปจฺจเยปิ อารมฺมณปจฺจเยปิ โลกุตฺตรํ น กาตพฺพํ เสกฺขา[๒] โคตฺรภุ ปจฺจเวกฺขนฺติ, โวทานํ ปจฺจเวกฺขนฺตีติ กาตพฺพา.[๓] อธิปติปจฺจเยปิ[๔] สพฺพํ ชานิตฺวา กาตพฺพํ.)

อนนฺตรปจฺจโย

[๑๑๒] อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อาสวานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. อาสวญฺเจว. [๒] ฉ., เท. เสขา. [๓] สฺยา. กาตพฺพํ.
[๔] ฉ., เท. อธิปติปจฺจเยปิ.

อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ สาสวานญฺเจว โน จ อาสวานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาสวา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว เจว สาสโว จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๑๓] สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา สาสวา เจว โน จ อาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ สาสวานญฺเจว โน จ อาสวานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมำ โคตฺรภุสฺส, อนุโลมำ โวทานสฺส, อาวชฺชนา สาสวานญฺเจว โน จ อาสวานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา สาสวา เจว โน จ อาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา อาสวานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สาสโว เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา สาสวา เจว โน จ อาสวา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา อาสวานำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๑๔] อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ สาสวานญฺเจว โน จ อาสวานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว เจว สาสโว จ สาสโว เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส เจว สาสวสฺส จ สาสวสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อาสวา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ อาสวานำ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (เอวำ สพฺพำ วิตฺถาเรตพฺพำ.) (๓)

(อาสวทุเกปิ อนนฺตรำ อิมินา[๑] สทิสำ กาตพฺพำ. อาวชฺชนาปิ วุฏฺฐานมฺปิ เอวำ สมุทฺทิฏฺฐำ สงฺขิตฺตำ. สพฺพำ ปริปุณฺณำ. อาสวทุกสทิสำ กาตพฺพำ. นินฺนานำ.)

อาสวสาสวทุกำ นิฏฺฐิตำ.

---

[๑] สฺยา. อิมสฺส.

๑๘. อาสวอาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๑๕] อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) ภวาสวํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว. (จกฺกํ.) ทิฏฺฐาสวํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสโว. (๑)

อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสเว ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตํ กามาสวํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (สพฺพํ จกฺกํ.) (๓)

[๑๑๖] อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺเต เจว[๑] โน จ อาสเว ขนฺเธ ปฏิจฺจ อาสวา. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว.

อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อาสวา จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๑๑๗] อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามาสวญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว. (สพฺพํ จกฺกํ.) (๑)

อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ เอกํ ขนฺธญฺจ อาสเว จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อาสวสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ อาสวํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามาสวญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

(จกฺกํ. เอวํ สพฺเพ ปจฺจยา กาตพฺพา.)

---

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๑๘] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว, สงฺขิตฺตํ.) กมฺเม นว, (วิปากํ นตฺถิ.) อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นอธิปตฺยาทิปจฺจยา

[๑๑๙] อาสวญฺเจว อาสวสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอธิปติปจฺจยา: (นเหตุมูลกํ นตฺถิ.) นปุเรชาตปจฺจยา, นปจฺฉาชาตปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๒๐] นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปากเก นว, นวิปฺปยุตฺเต นว.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปริปุณฺณา ปฏิจฺจสทิสา.)

---

๑๘. อาสวอาสวสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๒๑] อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อารมฺมณาทิปจฺจยา

[๑๒๒] อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต เจว โน จ อาสเว ขนฺเธ อารพฺภ อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต เจว โน จ อาสเว ขนฺเธ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อาสวสมฺปยุตฺเต เจว โน จ

อาสเว ขนฺเธ อารพฺภ อาสวา จ อาสวสมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อธิปติปจฺจยา. (อารมฺมณสทิสา. ครุการมฺมณา.) อนนฺตรปจฺจยา. (อารมฺมณสทิสาเยว. "ปุริมา ปุริมา"ติ กาตพฺพา.) สมนนฺตรปจฺจยา. สหชาตปจฺจยา. อญฺญมญฺญปจฺจยา. นิสฺสยปจฺจยา. อุปนิสฺสยปจฺจยา (อารมฺมณสทิสเยว. วิภชนา นตฺถิ. ตีณิ. อุปนิสฺสยํ สพฺพํ กาตพฺพํ.)

กมฺมาทิปจฺจยา

[๑๒๓] อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๒๔] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว,

นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ,[๑] อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๒๕] อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส จ อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๒๖] อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] สฺยา. นว.

สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว ธมฺโม อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๒๗] อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ อาสวสมฺปยุตฺโต เจว โน จ อาสโว จ ธมฺมา อาสวสฺส เจว อาสวสมฺปยุตฺตสฺส จ อาสว-สมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ อาสวสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๒๘] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๒๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ ฯเปฯ นมคฺเค จตฺตาริ ฯเปฯ นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๓๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลมปทานิ คณิตพฺพานิ[๑]) ฯเปฯ อวิคเต นว.

อาสวอาสวสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๑๙. อาสววิปฺปยุตฺตสาสวทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๓๑] อาสววิปฺปยุตฺตํ สาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสววิปฺปยุตฺโต สาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อาสววิปฺปยุตฺตํ สาสวํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (๑)

อาสวิปฺปยุตฺตํ อนาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ อาสวิปฺปยุตฺโต อนาสโว ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

(ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ. นินฺนานากรณํ. สงฺขิตฺตํ.)

อาสวิปฺปยุตฺตสาสวทุกํ นิฏฺฐิตํ.

อาสวโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

๔. สญฺโญชนโคจฺฉกํ

๒๐. สญฺโญชนทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ มานสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, ปฏิฆสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อิสฺสาสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, ปฏิฆสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ มจฺฉริยสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, ปฏิฆสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ มานสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ภวราคสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, ภวราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๑)

สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชเน ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๓)

[๒] โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา

จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. (๑)

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สญฺโญชนา. (๒)

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สญฺโญชนา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๓] สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๑)

สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ สญฺโญชเน จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๒)

สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามราคสญฺโญชนญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๓)

(อารมฺมณปจฺจเย รูปํ นตฺถิ. อธิปติปจฺจโย เหตุสทิโส. วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ นตฺถิ.) อนนฺตรปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕] สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๑)

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺต-สมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๒)

สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๓)

(สงฺขิตฺตํ. อาสวโคจฺฉกสทิสํ. นอารมฺมณาปิ สพฺเพ อุทฺธริตพฺพา.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖] นเหตุยา จตฺตาริ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (เอวํ สพฺพํ คเณตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ, (สพฺพตฺถ จตฺตาริ.) วิปาเก เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ ฯเปฯ มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต จตฺตาริ ฯเปฯ อวิคเต จตฺตาริ.

ปจฺจนียานุโลมํ.

---

๒๐. สญฺโญชนทุกํ ๒. สหชาตวาโร

[๙] สญฺโญชนํ ธมฺมํ สหชาโต สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (ปฏิจฺจวารสทิสํ.)

---

๒๐. สญฺโญชนทุกํ [๑] ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมาทิ

เหตุปจฺจโย [๑]

[๑๐] สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจวารสทิสํ. [๒])

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ กฏตฺตารูปํ, อุปาทารูปํ. วตฺถุ ปจฺจยา โนสญฺโญชนา ขนฺธา. (๑)

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชเน ขนฺเธ ปจฺจยา สญฺโญชนา วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนา. (๒)

[๑-๑] สฺยา. ปจฺจยวาโร. [๒] สฺยา. ปฏิจฺจสทิสํ.

โนสญฺโญชนํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา สญฺโญชนญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ, วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนา สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๑๑] สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ, กามราคสญฺโญชนญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๑)

สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา โนสญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ สญฺโญชเน จ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกํ.) สญฺโญชเน จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โนสญฺโญชนา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนญฺจ โนสญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนสญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามราคสญฺโญชนญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ, เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกํ.) กามราคสญฺโญชนญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชา-สญฺโญชนํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

[๑๒] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต นว.

[๑๓] นเหตุยา จตฺตาริ, (ยตฺถ ยตฺถ วตฺถุ ลพฺภติ, ตตฺถ ตตฺถ นินฺเนตพฺพํ.[๑]) นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ โนวิคเต ตีณิ.

(เอวํ อิตเรปิ เทฺว คณนา จ นิสฺสยวาโร จ กาตพฺพา.)

---

๒๐. สญฺโญชนทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ
เหตุปจฺจโย

[๑๔] สญฺโญชนํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ สํสฏฺฐํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (เอวํ นว ปญฺหา. อรูปาเยว กาตพฺพา.)

(สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ เอวํ กาตพฺพา.)

---

๒๐. สญฺโญชนทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร
เหตุปจฺจโย

[๑๕] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ สญฺโญชนานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. นินฺนานํ กาตพฺพํ.

สญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ สญฺโญชนานํ[๑] จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๖] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนสญฺโญชนา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๗] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชเน อารพฺภ สญฺโญชนา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชเน อารพฺภ โนสญฺโญชนา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชเน อารพฺภ สญฺโญชนา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๘] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานํ

---

[๑] สฺยา. สญฺโญชนานญฺจ.

ปจฺจเวกฺขติ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, อริยา โนสญฺโญชเน ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุ๋ เปฯ วตฺถุ๋ โนสญฺโญชเน ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, เจโตปริยญาเณน โนสญฺโญชนจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โนสญฺโญชนา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพ-นิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ณานา ฯเปฯ จกฺขุ๋ ฯเปฯ วตฺถุ๋ โนสญฺโญชเน ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ณานา ฯเปฯ จกฺขุ๋ ฯเปฯ วตฺถุ๋ โนสญฺโญชเน ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ สญฺโญชนา จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (อารพฺภเยว กาตพฺพา.)

อธิปติปจฺจโย

[๑๙] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: สญฺโญชนํ ครุ๋ กตฺวา ฯเปฯ ตีณิ. (ครุการมฺมณา.)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ ตีณิ. (ติณฺณมฺปิ อารมฺมณาธิปติ. สหชาตาธิปติปิ[๑] กาตพฺพา. วิภชิตพฺพา. ตีณิปิ.)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: สญฺโญชเน จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ๋ กตฺวา ฯเปฯ ตีณิ.

อนนฺตรปจฺจโย

[๒๐] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา สญฺโญชนา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ สญฺโญชนานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

---

[๑] สฺยา. ปิสทฺโท นตฺถิ.

โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนสญฺโญชนา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนสญฺโญชนา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ สญฺโญชนานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. อาวชฺชนา สญฺโญชนานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (เอวํ เทฺวปิ กาตพฺพา.) (๓)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๒๑] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๒๒] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สญฺโญชนา สญฺโญชนานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (เอวํ ตีณิปิ.)

[๒๓] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ

อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ ราคํ ฯเปฯ ปตฺถนํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สญฺโญชนานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

ปุเรชาตปจฺจโย

[๒๔] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน

จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โนสญฺโญชนานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ สญฺโญชนานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ สญฺโญชนา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ สญฺโญชนานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๒๕] สญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

---

[๑] สฺยา. อารมฺมณปจฺจเยน.

โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๒๖] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมาทิปจฺจยา

[๒๗] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๒๘] สญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (วิภชิตพฺพํ.) (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (วิภชิตพฺพํ.) (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ สญฺโญชนานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ สญฺโญชนานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (วิภาชิตพฺพํ.) (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๒๙] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๑)

สญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๒)

สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๓)

[๓๐] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตา**: โนสญฺโญชนา ขนฺธา สมฺปยุตฺตกานํ สญฺโญชนานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ สญฺโญชนานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**:[๑] อุทฺธจฺจสหคโต โนสญฺโญชโน เอโก ขนฺโธ สญฺโญชนสฺส โมหสฺส จ ติณฺณนฺนํ โนสญฺโญชนานํ ขนฺธญฺจ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] (สงฺขิตฺตํ. อาสวสทิสํ.) (๓)

[๓๑] สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ** (อาสวสทิสํ.) (๑)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (วิภชิตพฺพํ. อาสวสทิสํ.) (๒)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ.** (วิภชิตพฺพํ. อาสวสทิสํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๓๒] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย

[๑-๑] สฺยา. สหชาตา: โนสญฺโญชนา...

ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๓๓] สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๔] โนสญฺโญชโน ธมฺโม โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนสญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๕] สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา โนสญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชโน จ โนสญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส จ โนสญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๓๖] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๓๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ ฯเปฯ นมคฺเค จตฺตาริ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๓๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลมมาติกา.) อวิคเต นว.

สญฺโญชนทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๑. สญฺโญชนิยทุกํ ๑-๗. ปฏิจฺจาทิวาโร

[๓๙] สญฺโญชนิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกสทิสํ, นินฺนานากรณํ.)

สญฺโญชนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๒. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๐] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๑] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ [๑] ฯเปฯ เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ [๑] (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

[๑-๑] สฺยา. ปฏิสนฺธิ.

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๓)

[๔๒] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๔๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๔] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

อธิปติปจฺจโย

[๔๕] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา. ตีณิ.

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา. เอกํ.

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ฉ, ปุเรชาเต ฉ, อาเสวเน ฉ, กมฺเม นว, วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ฉ, วิคเต ฉ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.[๑]

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๔๗] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา. สงฺขิตฺตํ.) (๑)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔๘] นเหตุยา ตีณิ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

ปจฺจนียํ.

---

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๔๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๕๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ วิปาเก เอกํ, อาหาเร ตีณิ ฯเปฯ มคฺเค เทฺว ฯเปฯ อวิคเต ตีณิ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๒๒. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๕๑] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจสทิสํ.)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (ยาว ปฏิสนฺธิ.) เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, วตฺถุ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ

รูปี, อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี. (๓)

[๕๒] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี, อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี, อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๕๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจสทิสา.)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา. (ยาว ปฏิสนฺธิ.) วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, วตฺถุ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ. (๓)

[๕๔] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โมโห จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อธิปตฺยาทิปจฺจยา

[๕๕] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา ฯเปฯ

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว,) วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.[๑]

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕๗] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

[๕๘] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จ. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห. (๒)

[๕๙] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.) (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๐] นเหตุยา ฉ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๖๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (สงฺขิตฺตํ.[๑] เอวํ กาตพฺพํ.)

---

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๖๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ฉ, (สพฺพตฺถ ฉ,) วิปาเก เอกํ, อาหาเร ฉ ฯเปฯ มคฺเค ฉ ฯเปฯ อวิคเต ฉ.

(นิสฺสยวาโรปิ ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๒๒. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๕. สสฏฺฐวาโร

๑-๔. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๖๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ สสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ(๑)

---

[๑] สฺยา. น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ สํสฏฺฐา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: อุทฺธจฺจสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑) (สงฺขิตฺตํ.)

[๖๔] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา เทฺว, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ ฯเปฯ อวิคเต ฉ.

[๖๕] นเหตุยา ตีณิ, นอธิปติยา ฉ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต ฉ, นอาเสวเน ฉ, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก ฉ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ.

(อิตเร เทฺว คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ กาตพฺพา.)

๒๒. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๖] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ[๑] ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๖๗] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย, ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] สฺยา. สญฺโญชนสมฺปยุตฺตานํ, เอวมุปริปิ.

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๖๘] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๖๙] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ. ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ. วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ. จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสนฺติ[๑] ฯเปฯ ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสนฺติ[๒] ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณนฺติ[๓] เจโตปริยญาเณน สญฺโญชน-

---

[๑] ฉ.,เท. วิปสฺสติ. [๒] ฉ.,เท. ปสฺสติ. [๓] ฉ.,เท. สุณาติ.

วิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานนฺติ[๑] อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ ฯเปฯ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย โมหสฺส[๒] จ[๒] อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๗๐] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ โมหญฺจ อารพฺภ อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. ชานาติ.

[๒-๒] ฉ.,เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

อธิปติปจฺจโย

[๗๑] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ราคํ ฯเปฯ ทิฏฺฐึ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๒] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฯเปฯ อริยา มคฺคา ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ... สีลํ ฯเปฯ

อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตํ ครุ๎ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ๎ ฯเปฯ วตฺถุ๎ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๎ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

อนนฺตรปจฺจโย

[๗๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๔] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมา ปุริมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม อุทฺธจฺจสหคโต โมโห ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๕] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส อุทฺธจฺจสหคตสฺส โมหสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๗๖] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย นว. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๗๗] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๘] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... กายิกํ สุขं...

กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ[๑]... โภชนํ...[๑] เสนาสนํ โมหสฺส อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ. สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ โมโห จ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา โมหสฺส[๒] จ[๒] อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... กายิกํ สุขํ... กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ... โภชนํ... เสนาสนํ โมหสฺส อุปนิสฺสาย ปาณึ หนติ ฯเปฯ สงฺฆสฺส ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ โมโห ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธา ฯเปฯ ปญฺญา... กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ โมโห จ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๙] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ.
[๒-๒] สฺยา. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโยว อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๘๐] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต เปฯ วิปสฺสติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตํ** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ** วตฺถุ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**[๑] วตฺถุ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๘๑] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๘๒] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. (อาวชฺชนาปิ วุฏฺฐานมฺปิ นตฺถิ.)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

กมฺมปจฺจโย

[๘๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจตนา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา เจตนา โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.

วิปากปจฺจโย

[๘๔] สฺวโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

อาหาราทิปจฺจยา

[๘๕] สฺวโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๘๖] สฺวโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

สฺวโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

สฺวโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ สฺวโญชนสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สฺวโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สฺวโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สฺวโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

อตฺถิอาทิปจฺจยา

[๘๗] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา โมหสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๓)

[๘๘] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ. วิตฺถาเรตพฺพํ.) (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: อุทฺธจฺจสหคโต

โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตํ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ๎ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: อุทฺธจฺจสหคโต โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ๎ อารพฺภ อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ อุทฺธจฺจสหคตานํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๙] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ โมโห จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ วตฺถุ จ โมหสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา** : อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา จ โมโห จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**:

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โมโห จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: อุทฺธจฺจสหคโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โมหสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๓)

นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๐] เหตุยา ฉ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๙๑] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๒] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๓] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชน-วิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๙๔] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) โนวิคเต นว. โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๙๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ฉ ฯเปฯ นสมนนฺตเร ฉ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย ฉ ฯเปฯ นมคฺเค ฉ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ฉ, โนวิคเต ฉ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๙๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา ปญฺจ, (อนุโลมปทานิ คณิตพฺพานิ.) อวิคเต นว.

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

๒๓. สญฺโญชนสญฺโญชนิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๗] สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ[๑] เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ (จกฺกํ.[๒]) (๑)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชเน ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ สมฺปยุตฺตกา จ[๓] ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (จกฺกํ.) (๓)

[๙๘] สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว มหาภูตา.) (๑)

สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิเย

---

[๑] เท. อุปฺปชฺชนฺติ.

[๒] สฺยา. จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ. [๓] ฉ.,เท. จสทฺโท นตฺถิ.

เจว โน จ สญฺโญชเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สญฺโญชนา. (๒)

สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สญฺโญชนา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๙๙] สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (จกฺกํ.) (๑)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ สญฺโญชเน จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนิยญฺจ สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนิโย จ สญฺโญชนิโย เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนิยญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามราคสญฺโญชนญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ.) (๓)

(สญฺโญชนโคจฺฉเก ปฐมทุกสทิสํ.)

(เอวํ อิมมฺปิ ทุกํ วิตฺถาเรตพฺพํ. นินฺนานากรณํ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ.)

สญฺโญชนสญฺโญชนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๔. สญฺโญชนสญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๐] สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (จกฺกํ.) (๑)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชน-สมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชเน ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกํ.) (๓)

[๑๐๑] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม

อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชน-สมฺปยุตฺเต เจว โน จ สญฺโญชเน ขนฺเธ ปฏิจฺจ สญฺโญชนา. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา สญฺโญชนา จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๑๐๒] สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามราค-สญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (จกฺกํ.) (๑)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ สญฺโญชเน จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๒)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ

สญฺโญชนํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามราคสญฺโญชนญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๓] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว.) กมฺเม นว, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๐๔] สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห. (๑)

สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ สญฺโญชนญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๕] นเหตุยา ตีณิ, นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นวิปฺปยุตฺเต นว.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สหชาตวาโรปิ กาตพฺโพ. ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิสา.)

---

๒๔. สญฺโญชนสญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๖] สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: กามราคสญฺโญชโน ทิฏฺฐิสญฺโญชนสฺส อวิชฺชาสญฺโญชนสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๑)

สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ

สญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: กามราคสญฺโญชโน, ทิฏฺฐิสญฺโญชนสฺส อวิชฺชาสญฺโญชนสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๐๗] สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชเน อารพฺภ สญฺโญชนา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชเน อารพฺภ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) สญฺโญชเน อารพฺภ สญฺโญชนา จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต เจว โน จ สญฺโญชเน ขนฺเธ อารพฺภ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๑)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต เจว โน จ สญฺโญชเน ขนฺเธ อารพฺภ สญฺโญชนา อุปฺปชฺชนฺติ. (๒)

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ สญฺโญชนสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: สญฺโญชนสมฺปยุตฺเต เจว โน จ สญฺโญชเน ขนฺเธ อารพฺภ สญฺโญชนา จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

อธิปติปจฺจโย

[๑๐๘] สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ. ตีณิ.

สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. ตีณิ. (อิมาสุ ตีสุปิ ปญฺหาสุ อารมฺมณาธิปติปิ สหชาตาธิปติปิ กาตพฺพา.)

สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน จ ธมฺมา สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ. ตีณิ.

อนนฺตราทิปจฺจยา

[๑๐๙] สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. (นินฺนานากรณํ, วิภชนา นตฺถิ. อารมฺมณสทิสา.) สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. (อารมฺมณนเยน กาตพฺพา.) อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมาทิปจฺจยา

[๑๑๐] สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต เจว โน จ สญฺโญชโน ธมฺโม สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ สญฺโญชนสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย.[๑] นว. อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย นว. นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๑๑] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๑๒] สญฺโญชโน เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม สญฺโญชนสฺส เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (สงฺขิตฺตํ. เอวํ นว ปญฺหา กาตพฺพา. ตีสุเยว ปเทสุ ปริวตฺเตตพฺพา. นานาขณิกา นตฺถิ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๑๓] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๑๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ นสมนนฺตเร ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต ตีณิ ฯเปฯ นมคฺเค ตีณิ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๑๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลมปทานิ กาตพฺพานิ.) ฯเปฯ อวิคเต นว.

สญฺโญชนสญฺโญชนสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๕. สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสญฺโญชนิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

[๑๑๖] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ สญฺโญชนิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต สญฺโญชนิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ สญฺโญชนิยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา มหาภูตา.)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ อสญฺโญชนิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ สญฺโญชนวิปฺปยุตฺโต อสญฺโญชนิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ อสญฺโญชนิยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตํ อสญฺโญชนิยํ ธมฺมํ ฯเปฯ (เทฺว ปญฺหา กาตพฺพา.)

(อิมํ ทุกํ จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกสทิสํ, นินฺนานากรณนฺ.)

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตสญฺโญชนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

สญฺโญชนโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

๕. คนฺถโคจฺฉกํ

๒๖. คนฺถทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ, อิทมฺสจฺจาภินิเวสํ กายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ อิทมฺสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ. (๑)

คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺเถ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (จกฺกํ.) (๓)

[๒] โนคนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ วตฺถุํ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (๑)

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺเถ ขนฺเธ ปฏิจฺจ คนฺถา. (๒)

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา คนฺถา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๓] คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ. (จกฺกํ.) (๑)

คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ คนฺเถ จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ คนฺเถ[๑] จ สมฺปยุตฺตเก ขนฺเธ จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ.[๑] (๒)

คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ สีลพฺพตปรามาสกายคนฺถญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อภิชฺฌากายคนฺโถ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓) อารมฺมณปจฺจยา ฯเปฯ อวิคตปจฺจยา.

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕] โนคนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ.[๑] (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

นอารมฺมณาทิปจฺจยา

[๖] คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: คนฺเถ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๑)

---

[๑] สฺยา. อเหตุกปฏิสนฺธิ.

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณ-ปจฺจยา: โนคนฺเถ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: คนฺเถ จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (สงฺขิตฺตํ.)

นอธิปติปจฺจยา. นว. นอนนฺตรปจฺจยา. ตีณิ. นสมนนฺตรปจฺจยา. ตีณิ. นอญฺญมญฺญปจฺจยา. ตีณิ. นอุปนิสฺสยปจฺจยา. ตีณิ.

นปุเรชาตาทิปจฺจยา

[๗] คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาต-ปจฺจยา: อรูเป อิทฺธสจฺจาภินิเวสํ กายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ อิทฺธสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ. (อรูเป สีลพฺพตปรามาโส นตฺถิ, เอวํ นว ปญฺหา กาตพฺพา.) นปจฺฉาชาเต[๑] นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต[๑] ตีณิ.

๑-๑ สฺยา. นปจฺฉาชาตปจฺจยา ฯเปฯ โนวิคตปจฺจยา.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (สงฺขิตฺตํ. เอวํ คเณตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(สหชาตวาโร ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๒๖. คนฺถทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๑] คนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจสทิสา.[๑])

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา. เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา โนคนฺถา ขนฺธา. (๑)

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺเถ ขนฺเธ ปจฺจยา คนฺถา. วตฺถุ ปจฺจยา คนฺถา. (๒)

โนคนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา คนฺถา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา คนฺถา จ[๒] สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๑๒] คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถญฺจ สมฺปยุตฺตเก

---

[๑] ฉ.,เท. ปฏิจฺจวารสทิโส. [๒] ฉ.,เท. จสทฺโท นตฺถิ.

จ ขนฺเธ ปจฺจยา อภิชฺฌากายคนฺโถ. (จกฺกํ.) สีลพฺพตปรามาสกายคนฺถญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อภิชฺฌากายคนฺโถ. (จกฺกํ.) (๑)

คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ คนฺเถ จ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ คนฺเถ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โนคนฺถา ขนฺธา. (๒)

คนฺถญฺจ โนคนฺถญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ สีลพฺพตปรามาสกายคนฺถญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา อภิชฺฌากายคนฺโถ จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกํ.) สีลพฺพตปรามาสกายคนฺถญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อภิชฺฌากายคนฺโถ จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๓] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๔] โนคนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนคนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนคนฺถํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ. วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา โนคนฺถา ขนฺธา. วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๕] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๑๖] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว ฯเปฯ โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๗] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโสว. สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ นว ปญฺหา กาตพฺพา. รูปี นตฺถิ.)

---

๒๖. คนฺถทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๘] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๙] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนคนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนคนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนคนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๐] คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา จ โนคนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา จ โนคนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา จ โนคนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๒๑] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ โนคนฺถา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๒๒] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานํ

ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ. นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา โนคนฺเถ ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนคนฺเถ ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน โนคนฺถจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โนคนฺถา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนคนฺเถ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนคนฺเถ ขนฺเธ อสฺสาเทติ

อภินฺทติ, ตำ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (อารพฺภ กาตพฺพา.)

อธิปติปจฺจโย

[๒๓] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (อารมฺมณสทิสา. ครุการมฺมณา กาตพฺพา.)

โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา ฯเปฯ ผลำ ฯเปฯ นิพฺพานำ ฯเปฯ นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนคนฺเถ ขนฺเธ ครุำ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุำ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนคนฺถาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนคนฺเถ ขนฺเธ ครุำ กตฺวา ตำ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุำ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนคนฺถาธิปติ คนฺถานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ โนคนฺเถ ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๎ กตฺวา คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: โนคนฺถาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๔] คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณาธิปติ**: ตีณิ.

อนนฺตรปจฺจโย

[๒๕] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา คนฺถา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ คนฺถานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา คนฺถา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนคนฺถานํ ขนฺธานํ อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย; คนฺถา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา คนฺถา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ คนฺถานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๖] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (เทฺว อาวชฺชนา กาตพฺพา. ปญฺโม นตฺถิ.)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (เอกมฺปิ วุฏฺฐานํ กาตพฺพํ. มชฺเฌ.)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๒๗] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๒๘] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: คนฺถา คนฺถานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

[๒๙] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย เปฯ.** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย [๑] ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "มานํ ชปฺเปติ" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ คนฺถานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย. ตีณิ. (อารมฺมณนเยน กาตพฺพา.)

ปุเรชาตาทิปจฺจยา

[๓๐] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โนคนฺถานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ. ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ**: วตฺถุ คนฺถานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ; ตํ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **วตฺถุปุเรชาตํ** วตฺถุ คนฺถานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓) ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมปจฺจโย

[๓๑] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โนคนฺถา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๑] ฯเปฯ[๑] **นานาขณิกา**: โนคนฺถา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โนคนฺถา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ,[๒] กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: โนคนฺถา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากาทิปจฺจยา

[๓๒] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อินฺทฺริยปจฺจเยน

๑-๑ สฺยา. น ทิสฺสติ. ๒ สฺยา. ขนฺธานํ.

ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๓๓] คนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** วตฺถุ คนฺถานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** วตฺถุ คนฺถานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๓๔] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (ปฏิจฺจสทิสํ.)

คนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: คนฺถา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ

จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: คนฺถา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๓)

[๓๕] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตา**: โนคนฺถา ขนฺธา คนฺถานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. วตฺถุ คนฺถานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: โนคนฺโถ เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ คนฺถานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๖] คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อภิชฺฌากายคนฺถสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) **สหชาโต**: สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ จ วตฺถุ จ อภิชฺฌากายคนฺถสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๑)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: โนคนฺโถ เอโก ขนฺโธ จ คนฺโถ[๑] จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา[๒] จ ฯเปฯ **สหชาตา**: คนฺถา จ วตฺถุ จ โนคนฺถานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตา คนฺถา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: คนฺถา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา คนฺถา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: โนคนฺโถ เอโก ขนฺโธ จ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อภิชฺฌากายคนฺถสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ **สหชาโต**: สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ จ วตฺถุ จ อภิชฺฌากายคนฺถสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๓๗] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ,

---

[๑] สฺยา. คนฺถา. [๒] สฺยา. ขนฺเธ.

วิปาเก เอกํ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๓๘] คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๙] โนคนฺโถ ธมฺโม โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนคนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๐] คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา โนคนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ จ โนคนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส จ โนคนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔๑] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๔๒] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ นว ฯเปฯ นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย นว, (สพฺพตฺถ นว.) นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๔๓] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลม-ปทานิ ปริปุณฺณานิ กาตพฺพานิ.) อวิคเต นว.

คนฺถทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๗. คนฺถนิยทุกํ ๑-๗. วารสตฺตกํ

[๔๔] คนฺถนิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถนิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถนิยํ เอกํ ขนฺธํ. (สงฺขิตฺตํ.)

(ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ วิภชิตพฺพํ นินฺนานากรณํ.)

คนฺถนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๘. คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๕] คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ โลโภ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ ปฏิฆํ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โลโภ จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๖] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ปฏิฆํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, ปฏิฆํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ, ปฏิฆํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๓)

[๔๗] คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปฏิฆญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ ปฏิฆญฺจ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปฏิฆญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๔๘] คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ โลโภ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ ปฏิฆํ. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อารมฺมณปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา โลโภ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ปฏิฆญฺจ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๙] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: คนฺถวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, ปฏิฆํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปฏิฆญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๐] เหตุยา นว, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร ฉ, สมนนฺตเร ฉ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย ฉ, ปุเรชาเต ฉ, อาเสวเน ฉ, กมฺเม นว, วิปาเก เอกํ,

อาหาเร นว, อินฺทฺริเย นว, ฌาเน นว, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา ฉ, วิคเต ฉ, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕๑] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ คนฺถวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๒] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต. (นปุเรชาเต วิภชนฺเตน อรูปึ ปจฺจยึ กาตพฺพํ. รูปึ ยตฺถ ลพฺภติ, ปจฺฉา กาตพฺพํ. ปฏิฆญฺจ อรูเป นตฺถิ.) นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ,

นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๕๓] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, (เอวํ คเณตพฺพํ. สงฺขิตฺตํ.) โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๕๔] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(สหชาตวาโรปิ เอวํ กาตพฺโพ.)

---

๒๘. คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๕๕] คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจสทิสา.)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปจฺจยา วตฺถุ, วตฺถุ ปจฺจยา ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา ปฏิฆํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ, ปฏิฆํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. วตฺถุ ปจฺจยา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ. วตฺถุ ปจฺจยา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ. (๓)

[๕๖] คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ โลภญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปฏิฆญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ ปฏิฆญฺจ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โลโภ โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ปฏิฆํ. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ, ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปฏิฆญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา โลโภ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ปฏิฆญฺจ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๗] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕๘] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ. (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา, วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๙] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต สตฺต, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๖๐] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๖๑] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๒๘. คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๒] คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ สํสฏฺโฐ โลโภ, โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ สํสฏฺฐํ ปฏิฆํ. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา โลโภ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ปฏิฆญฺจ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๖๓] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ โลภํ สํสฏฺฐา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, ปฏิฆํ สํสฏฺฐา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ โลภญฺจ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคตํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปฏิฆญฺจ สํสฏฺฐา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๖๔] เหตุยา ฉ, อารมฺมเณ ฉ, อธิปติยา ฉ, (สพฺพตฺถ ฉ.) วิปาเก เอกํ, อาหาเร ฉ ฯเปฯ อวิคเต ฉ.

อนุโลมํ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๖๕] คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ คนฺถวิปฺปยุตฺตํ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ สสฏฺโฐ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๖๖] นเหตุยา เอกํ, นอธิปติยา ฉ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต ฉ, นอาเสวเน ฉ, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก ฉ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๖๗] เหตุปจฺจยา นอธิปติยา ฉ, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต ฉ, นอาเสวเน ฉ, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก ฉ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๖๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(สมฺปยุตฺตวาโร สสฏฺฐวารสทิโส.)

---

๒๘. คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๙] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เหตุ โลภสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคโต เหตุ ปฏิฆสฺส จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคต-วิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เหตุ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคโต เหตุ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๐] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถวิปฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิฆ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิฆํ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิฆํ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๑] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เหตุ จ โลโภ จ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคโต เหตุ จ ปฏิฆญฺจ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เหตุ จ โลโภ จ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคโต เหตุ จ ปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เหตุ จ โลโภ จ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคโต เหตุ จ ปฏิฆญฺจ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๗๒] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (ตีสุปิ มูลา ปุจฺฉิตพฺพา.) คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อารพฺภ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ อุปฺปชฺชนฺติ, โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๗๓] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา, สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา คนฺถวิปฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุํ คนฺถวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ปฏิฆญฺจ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ, เจโตปริยญาเณน คนฺถวิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย, คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพ-

นิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ทตฺวา สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ[๑] ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ[๑] ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (สงฺขิตฺตํ.[๒]) (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ คนฺถวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ปฏิฆญฺจ อารพฺภ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๗๔] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ ปฏิฆญฺจ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ ปฏิฆญฺจ อารพฺภ คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.[๓]) ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ โทมนสฺสสหคเต ขนฺเธ จ ปฏิฆญฺจ อารพฺภ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

๑-๑ สฺยา. น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.
๒ ฉ., เท. ทิสฺสติ. ๓ ฉ.,เท. น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

อธิปติปจฺจโย

[๗๕] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: คนฺถสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: คนฺถสมฺปยุตฺตาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตาธิปติ โลภสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตาธิปติ ปฏิฆสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ โลภสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺส-สหคตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ ปฏิฆสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย.(๓)

[๗๖] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**:

ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ตํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, อริยา มคฺคา วุฏฺหิตฺวา มคฺคํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลา[๑] วุฏฺหิตฺวา[๑] ผลํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ๋ ฯเปฯ วตฺถุ๋ คนฺถวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ๋ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๋ กตฺวา คนฺถวิปฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: คนฺถวิปฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ๋ ฯเปฯ วตฺถุ๋ คนฺถวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ๋ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๋ กตฺวา คนฺถสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: จกฺขุ๋ ฯเปฯ วตฺถุ๋ คนฺถวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ๋ กตฺวา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ ทิสฺสติ.

[๗๗] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ กตฺวา คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.)[๑] ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ กตฺวา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ อุปฺปชฺชติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต ขนฺเธ จ โลภญฺจ ครุ กตฺวา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

อนนฺตรปจฺจโย

[๗๘] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ คนฺถสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลา ปุจฺฉิตพฺพา.) ปุริมา ปุริมา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตสฺส โลภสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปฏิฆสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลา ปุจฺฉิตพฺพา.) ปุริมา ปุริมา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. มูลา ปุจฺฉิตพฺพา. เอวมุปริปิ.

[๗๙] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตสฺส โลภสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมํ ปุริมํ [๑] ปฏิฆํ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปฏิฆสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมา ปุริมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ คนฺถวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตานํ[๒] ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมํ ปุริมํ ปฏิฆํ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา คนฺถสมฺปยุตฺตกานํ[๓] ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมํ ปุริมํ ปฏิฆํ ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "โทมนสฺสสหคตํ" อิติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๒] ฉ., เท. ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ. [๓] สฺยา. คนฺถสมฺปยุตฺตานํ.

[๘๐] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ โทมนสฺสสหคตานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลำ ปุจฺฉิตพฺพำ.) ปุริมา ปุริมา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตสฺส โลภสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปฏิฆสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ, โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลำ ปุจฺฉิตพฺพำ.) ปุริมา ปุริมา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานำ ขนฺธานำ โลภสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ โทมนสฺสสหคตานำ ขนฺธานำ ปฏิฆสฺส จ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๘๑] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๘๒] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา คนฺถสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ. ตีณิปิ อุปนิสฺสยา.) คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา คนฺถวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ ตีณิปิ อุปนิสฺสยา) คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๓] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... ราคํ... โทสํ... โมหํ... มานํ... ปตฺถนํ... กายิกํ สุขํ... กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุ... โภชนํ... เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ ปญฺญา ฯเปฯ ราโค ฯเปฯ ปตฺถนา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย... ราคสฺส... โทสสฺส... โมหสฺส... มานสฺส... ปตฺถนาย... ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... ราคํ ฯเปฯ มานํ... ปตฺถนํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส... โทสสฺส... โมหสฺส... มานสฺส... ทิฏฺฐิยา... ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (ตีณิ อุปนิสฺสยา.) สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... ราคํ... โทสํ... โมหํ... มานํ... ปตฺถนํ... กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ ปญฺญา... ราโค... โทโส... โมโห... มาโน... ปตฺถนา ฯเปฯ เสนาสนํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ, โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๔] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถ-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย เปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ, โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ คนฺถสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.[๑]) ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ, โทมนสฺสสหคตา

---

[๑] ฉ.,เท. กาตพฺพํ.

ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตสฺส[๑] โลภสฺส[๑] จ, ปฏิฆสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ, โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๘๕] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถวิปฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ คนฺถวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตสฺส โลภสฺส จ ปฏิฆสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ** วตฺถุ คนฺถสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๑-๑] ฉ.,เท. ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสฺส.

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ, โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ อุปฺปชฺชนฺติ. วตฺถุปุเรชาตํ วตฺถุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภ-สหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ, โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตปจฺจโย

[๘๖] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: ปจฺฉาชาตา ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ, โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อาเสวนปจฺจโย

[๘๗] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาเสวน-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (อนนฺตรสทิสํ, อาวชฺชนาปิ วุฏฺฐานมฺปิ นตฺถิ.)

กมฺมปจฺจโย

[๘๘] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา เจตนา โลภสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา เจตนา ปฏิฆสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา** คนฺถสมฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๙] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: คนฺถวิปฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา**: คนฺถวิปฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

วิปากาทิปจฺจยา

[๙๐] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ.

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย จตฺตาริ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ฉ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๙๑] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. (สงฺขิตฺตํ วิภาชิตพฺพํ.) (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ คนฺถสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ ทิฏฺฐิคต-วิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ, โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๒] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถ-วิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.

สหชาตา: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๙๓] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ. วิภาชิตพฺพํ.) (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. (ปฏิจฺจสทิสํ.) (๓)

[๙๔] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ. วิภาชิตพฺพํ.) (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆํ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺโต ราโค ฯเปฯ ทิฏฺฐิ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ คนฺถสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺโต โลโภ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิฆํ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อารพฺภ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ ทิฏฺฐิคต-วิปฺปยุตฺตโลภสหคตานํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ, โทมนสฺสสหคตานํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๕] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถ-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: คนฺถสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โลโภ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ โทมนสฺสสหคโต เอโก ขนฺโธ จ ปฏิฆญฺจ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตา**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตา**: โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ทิฏฺฐิคต-

วิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ วตฺถุ จ โลภสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ วตฺถุ จ ปฏิฆสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา ขนฺธา จ โลโภ จ โทมนสฺสสหคตา ขนฺธา จ ปฏิฆญฺจ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: คนฺถสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เอโก ขนฺโธ จ โลโภ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: โทมนสฺสสหคโต เอโก ขนฺโธ จ ปฏิฆญฺจ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ โลภสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ **สหชาโต**: โทมนสฺสสหคโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ปฏิฆสฺส จ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ ฉ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต ฉ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๙๗] คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๘] คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺม-ปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๙๙] คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถ-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๐๐] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๑๐๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว ฯเปฯ นสมนนฺตเร นว, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นนิสฺสเย[๑] นว,[๑] นอุปนิสฺสเย นว ฯเปฯ นมคฺเค นว, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ฉ, โนนตฺถิยา นว, โนวิคเต นว.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๑๐๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว. (อนุโลมมาติกา วิตฺถาเรตพฺพา.) ฯเปฯ อวิคเต นว.

คนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๒๙. คนฺถคนฺถนิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๓] คนฺถญฺเจว คนฺถนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถนิโย จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถํ

[๑-๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ, อิทมฺสจฺจาภินิเวสกายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ อิทมฺสจฺจาภินิเวสกายคนฺโถ. (๑)

คนฺถญฺเจว คนฺถนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถนิโย เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺเถ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

คนฺถญฺเจว คนฺถนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถนิโย จ คนฺถนิโย เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา. (๑)

(ปฏิจฺจวาโรปิ[๑] สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ คนฺถทุกสทิสา, นินฺนานากรณา.[๑])

---

๒๙. คนฺถคนฺถนิยทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๔] คนฺโถ เจว คนฺถนิโย จ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถนิยสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (เอวํ นว ปญฺหา วิตฺถาเรตพฺพา.)

[๑-๑] ฉ.,เท. ปฏิจฺจวารมฺปิ ฯเปฯ นินฺนานากรณํ.

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๐๕] คนฺโถ เจว คนฺถนิโย จ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถนิยสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๐๖] คนฺถนิโย เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถนิยสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา โคตฺรภุ ปจฺจเวกฺขนฺติ, โวทานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ คนฺถนิเย เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. (สพฺพํ วิตฺถาเรตพฺพํ.) อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถนิโย เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถนิยสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ คนฺถนิเย เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

คนฺถนิโย เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถนิยสฺส จ คนฺถนิยสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ คนฺถนิเย เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ คนฺถา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (เอวํ อิตเรปิ ตีณิ วิตฺถาเรตพฺพา.) (๓)

(อารพฺภ กาตพฺพา. อิมมฺหิ[๑] ทุเก โลกุตฺตรํ นตฺถิ, คนฺถทุกสทิสํ, นินฺนานากรณํ. "คนฺถนิยนฺ"ติ นิยาเมตพฺพํ. มคฺเค นว ปญฺหา กาตพฺพา.)

คนฺถคนฺถนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๓๐. คนฺถคนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑-๔. ปจฺจยจตุกฺกํ

เหตุปจฺจโย

[๑๐๗] คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถํ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ, อิทมฺสจฺจาภินิเวสกายคนฺถํ ปฏิจฺจ

---

[๑] ฉ.,เท. อิมสฺมึ.

อภิชฺฌากายคนฺโถ, อภิชฺฌากายคนฺถํ ปฏิจฺจ อิทำสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ. (๑)

คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺเถ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: สีลพฺพตปรามาสำ กายคนฺถำ ปฏิจฺจ อภิชฺฌากายคนฺโถ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกำ.) (๓)

[๑๐๘] คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺเต เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ ปฏิจฺจ คนฺถา. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา คนฺถา จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๑๐๙] คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺเถ จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ คนฺถา. (๑)

คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ คนฺเถ จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๒)

คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: คนฺถสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ คนฺถํ เอกํ ขนฺธญฺจ สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา อภิชฺฌากายคนฺโถ จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ พนฺธิตพฺพํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

[๑๑๐] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) กมฺเม นว, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียํ

[๑๑๑] คนฺถญฺเจว คนฺถสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอธิปติปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

(อิธ นเหตุปจฺจโย นตฺถิ.) นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปากเ นว, นวิปฺปยุตฺเต นว.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิสา.)

---

๓๐. คนฺถคนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๑๒] คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๑๓] คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ คนฺถานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๑๔] คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ[๑] เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ จ ธมฺมา คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส

---

[๑] สฺยา. คนฺถานํ.

เจว โน จ คนฺถสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ คนฺถานญฺจ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณาทิปจฺจยา

[๑๑๕] คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม คนฺถสฺส เจว คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺเถ อารพฺภ คนฺถา จ คนฺถสมฺปยุตฺตา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

คนฺถสมฺปยุตฺโต เจว โน จ คนฺโถ ธมฺโม คนฺถสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ คนฺถสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: คนฺถสมฺปยุตฺเต เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อารพฺภ คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺถสมฺปยุตฺเต เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อารพฺภ คนฺถา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ กาตพฺพํ.) คนฺถสมฺปยุตฺเต เจว โน จ คนฺเถ ขนฺเธ อารพฺภ คนฺถา จ คนฺถสมฺปยุตฺตา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

(เอวํ อิตเรปิ ตีณิ ปญฺหา กาตพฺพา. อารมฺมณสทิสาเยว.[๑] อธิปติยาปิ อนนฺตเรปิ อุปนิสฺสเยปิ. วิภาโค[๒] นตฺถิ.)

---

[๑] ฉ., เท. อารมฺมณสทิสเมว. [๒] สฺยา. วิภงฺโค.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๑๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค นว, สมฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

(อรูปฺเยว ปจฺจยํ, เอเกกสฺส ตีณิ ตีณิ กาตพฺพา. อารมฺมณญฺจ สหชาตญฺจ อุปนิสฺสยญฺจ นวสุปิ ปริวตฺเตตพฺพํ. เอวํ ปญฺหาวาเรปิ สพฺพํ กาตพฺพํ.)

คนฺถคนฺถสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๓๑. คนฺถวิปฺปยุตฺตคนฺถนิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๑๗] คนฺถวิปฺปยุตฺตคนฺถนิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ คนฺถวิปฺปยุตฺโต คนฺถนิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: คนฺถวิปฺปยุตฺตํ คนฺถนิยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

คนฺถวิปฺปยุตฺตคนฺถนิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

คนฺถโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

๖-๗. โอฆโยคโคจฺฉกํ

๓๒-๔๓. โอฆาทิทุกํ

[๑] โอฆํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โอโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ฯเปฯ

[๒] โยคํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โยโค ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ฯเปฯ (เทฺวปิ โคจฺฉกา อาสวโคจฺฉกสทิสา, นินฺนานากรณา.)

โอฆโยคโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๘. นีวรณโคจฺฉกํ

๔๔. นีวรณทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ,[๑] อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชา-นีวรณํ. กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. พฺยาปาทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. พฺยาปาทนีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. พฺยาปาทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, กุกฺกุจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ถินมิทฺธนีวรณํ.

พฺยาปาทนีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ, กุกฺกุจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. วิจิกิจฺฉานีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ. อุทฺธจฺจนีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรเณ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๒)

นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (จกฺกํ.) (๓)

[๒] โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรเณ ขนฺเธ ปฏิจฺจ นีวรณา. (๒)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา นีวรณา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๓] นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ.) (๑)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ นีวรณญฺจ ปฏิจฺจ

ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ[๑] ฯเปฯ นีวรเณ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ.[๑] (๒)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, (สพฺพตฺถ นว,) วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕] นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. อุทฺธจฺจนีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

[๑-๑] สฺยา. น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๒)

[๖] นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. อุทฺธจฺจนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นอารมฺมณาทิปจฺจยา

[๗] นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: นีวรเณ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: โนนีวรเณ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: นีวรเณ จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (สงฺขิตฺตํ.) นอธิปติปจฺจยา. นอนนฺตรปจฺจยา. นสมนนฺตรปจฺจยา. นอญฺญมญฺญปจฺจยา. นอุปนิสฺสยปจฺจยา.

นปุเรชาตปจฺจโย

[๘] นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาต-ปจฺจยา: อรูเป กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. อรูเป กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. อรูเป วิจิกิจฺฉานีวรณํ ปฏิจฺจ อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรณํ, อรูเป อุทฺธจฺจนีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป นีวรเณ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตา ขนฺธา. นีวรเณ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (อวเสสา ปญฺหา สพฺเพ[๑] วิตฺถาเรตพฺพา. อรูปํ ปฐมํ กาตพฺพํ. รูปํ ปจฺฉา ยถา ลภติ.)

[๙] นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป โนนีวรเณ ขนฺเธ จ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณํ. (จกฺกํ.) (๑)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ นีวรเณ จ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ นีวรเณ จ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. นีวรเณ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ นปุเรชาตปจฺจยา: อรูเป โนนีวรณํ เอกํ

---

[๑] สฺยา. สพฺเพปิ.

ขนฺธญฺจ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ถีนมิทฺธนีวรณำ, อุทฺธจฺจนีวรณำ, อวิชฺชานีวรณำ. (จกฺกำ. สงฺขิตฺตำ.) (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๐] นเหตุยา จตฺตาริ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียำ

[๑๑] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (สงฺขิตฺตำ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมำ

[๑๒] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ มคฺเค ตีณิ ฯเปฯ อวิคเต จตฺตาริ.

(สหชาตวาโรปิ เอวำ วิตฺถาเรตพฺโพ.)

---

๔๔. นีวรณทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๓] นีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.) วตฺถุ ปจฺจยา โนนีวรณา ขนฺธา. (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรเณ ขนฺเธ ปจฺจยา นีวรณา, วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณา. (๒)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา นีวรณา จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณา, มหาภูเต[๑] ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณา จ[๑] สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๑๔] นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ.) กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณ[๒] อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ.) (๑)

[๑-๑] สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสนฺติ.

[๒] สฺยา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ นีวรณญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปี ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ นีวรณญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, นีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี, นีวรเณ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปี. (๒)

นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรณํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ เปฯ (จกฺกํ.) กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรณํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๕] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๖] นีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุ-ปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณํ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนนีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนนีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ[๑] ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ.[๑] วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา โนนีวรณา ขนฺธา. (๑)

โนนีวรณํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ. (๒)

[๑๗] นีวรณญฺจ โนนีวรณญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ, วิจิกิจฺฉานีวรณญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. ทิสฺสนฺติ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๘] นเหตุยา จตฺตาริ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต นว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๑๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (สงฺขิตฺตํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๒๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ ฯเปฯ มคฺเค ตีณิ, อวิคเต จตฺตาริ.

---

๔๔. นีวรณทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑-๔. ปจฺจยจตุกฺกํ

[๒๑] นีวรณํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ สํสฏฺฐํ ถีนมิทฺธนีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ. สพฺพํ นีวรณํ วิตฺถาเรตพฺพํ.)

[๒๒] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว,) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

[๒๓] นีวรณํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณํ สํสฏฺฐํ อวิชฺชานีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ สํสฏฺฐํ อวิชฺชานีวรณํ. (สงฺขิตฺตํ.)

[๒๔] นเหตุยา จตฺตาริ, นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต นว.

ปจฺจนียํ.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ กาตพฺพา.)

๔๔. นีวรณทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๒๕] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนนีวรณา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อารมฺมณปจฺจโย

[๒๖] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรเณ อารพฺภ นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.)[๑] นีวรเณ อารพฺภ โนนีวรณา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรเณ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๒๗] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ,[๒] ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา โนนีวรเณ ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ ฯเปฯ จกฺขุํ ฯเปฯ วตฺถุ โนนีวรเณ ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปึ

---

[๑] ฉ.,เท. กาตพฺพํ.

[๒] สฺยา. "ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตํ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชตีติ. ปาฐา เอตฺถนฺตเร ทิสฺสนฺติ.

ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน โนนีวรณ-จิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตำ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนำ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนำ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โนนีวรณา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตำสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนนีวรเณ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจำ ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ. (๒)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนนีวรเณ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (อารพฺภ กาตพฺพา.)

อธิปติปจฺจโย

[๒๘] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: นีวรเณ ครุำ กตฺวา นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. ตีณิ. (อารมฺมณสทิสำ.) (๓)

[๒๙] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุๆ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, [๑]อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ[๑] ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนนีวรเณ ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนนีวรณาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนนีวรเณ ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนนีวรณาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนนีวรเณ ขนฺเธ ครุๆ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุๆ กตฺวา นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสนฺติ.

อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: โนนีวรณาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ. ตีณิ. (อารมฺมณาธิปติเยว.)

อนนฺตรปจฺจโย

[๓๐] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา นีวรณา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ปุริมา ปุริมา นีวรณา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนนีวรณานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ปุริมา ปุริมา นีวรณา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๑] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนนีวรณา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนนีวรณานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ นิโรธา วุฏฺฐหนฺตสฺส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.)[๑] ปุริมา ปุริมา โนนีวรณา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา นีวรณานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ปุริมา ปุริมา โนนีวรณา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ

[๑-๑] ฉ.,เท. มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ. เอวมุปริปิ.

ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา นีวรณานํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๒] นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.) ปุริมา ปุริมา นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ โนนีวรณานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ปุริมา ปุริมา นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณานญฺจ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๓๓] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๓๔] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: [๑] นีวรณานิ นีวรณานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑] ตีณิ.

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทํ ปาจตฺตยํ ทิสฺสติ.

[๓๕] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ฌานํ อุปฺปาเทติ, วิปสฺสนํ ฯเปฯ มคฺคํ ฯเปฯ อภิญฺญํ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ ฯเปฯ มานํ... ทิฏฺฐึ... ปตฺถนํ... กายิกํ สุขํ... กายิกํ ทุกฺขํ... อุตุํ... โภชนํ... เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ฯเปฯ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย ฯเปฯ กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส, มคฺคสฺส, ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ. สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ นีวรณานญฺจ[๑] สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

---

[๑] ฉ.,เท. จสทฺโท นตฺถิ.

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา นีวรณานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

ปุเรชาตปจฺจโย

[๓๖] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส[๑] ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ ตีณิ. (ปุเรชาตํ อารมฺมณสทิสํ, กุสลากุสลสฺส วิภชิตพฺพํ.)

ปจฺฉาชาตอาเสวนปจฺจยา

[๓๗] นีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมปจฺจโย

[๓๘] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โนนีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ[๒] ฯเปฯ[๒] **นานาขณิกา**: โนนีวรณา เจตนา

---

[๑] สฺยา. นีวรณสฺส. [๒-๒] สฺยา. น ทิสฺสนฺติ.

วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.)[๑] โนนีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. [๒](มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.)[๒] โนนีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากาทิปจฺจยา

[๓๙] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๔๐] นีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. (เอวํ อวเสสา จตฺตาริ ปญฺหา กาตพฺพา.)

อตฺถิปจฺจโย

[๔๑] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ถีนมิทฺธนีวรณสฺส, อุทฺธจฺจนีวรณสฺส, อวิชฺชานีวรณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกํ.) (๑)

[๑-๑] สฺยา. (มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ).

[๒] สฺยา. อิทํ ปาจฑฺวยํ น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

นีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปจฺฉาชาตं. (เอวं นีวรณมูเล ตีณิ.) (๓)

[๔๒] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปุเรชาตं, ปจฺฉาชาตं, อาหารं, อินฺทฺริยं. (สงฺขิตฺตं.) (๑)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปุเรชาตं. (สงฺขิตฺตं.) (๒)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปุเรชาตं. (สงฺขิตฺตं.) (๓)

[๔๓] นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปุเรชาตं. **สหชาตं**: กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ถีนมิทฺธนีวรณสฺส, อุทฺธจฺจนีวรณสฺส, อวิชฺชา-นีวรณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ วตฺถุ จ ถีนมิทฺธนีวรณสฺส, อุทฺธจฺจนีวรณสฺส,[๑] อวิชฺชานีวรณสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตं, ปุเรชาตं, ปจฺฉาชาตं, อาหารं, อินฺทฺริยं. **สหชาโต**: โนนีวรโณ เอโก ขนฺโธ จ นีวรณา จ ติณฺณนฺนं ขนฺธานं จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานं อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ นีวรณา จ วตฺถุ จ โนนีวรณานं ขนฺธานं อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย

---

[๑] ฉ.,เท. อยं ปาโฐ ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานำ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ. **สหชาโต**: โนนีวรโณ เอโก ขนฺโธ จ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ติณฺณนฺนำ ขนฺธานำ ถีนมิทฺธนีวรณสฺส จ อุทฺธจฺจนีวรณสฺส, อวิชฺชานีวรณสฺส จ[๑] จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ วตฺถุ จ ถีนมิทฺธนีวรณสฺส, อุทฺธจฺจนีวรณสฺส, อวิชฺชานีวรณสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (จกฺกำ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๔๔] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ,

---

[๑] สฺยา., ฉ. จสทฺโท นตฺถิ.

อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก เอกं, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต นว, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๔๕] นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๖] โนนีวรโณ ธมฺโม โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนนีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๗] นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา โนนีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ จ โนนีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส จ โนนีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔๘] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, นอธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว,) โนวิคเต นว, โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๔๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ ฯเปฯ นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ ฯเปฯ นมคฺเค จตฺตาริ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

๕๐. นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลมมาติกา วิตฺถาเรตพฺพา[๑]) ฯเปฯ อวิคเต นว.

นีวรณทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๔๕. นีวรณิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๕๑. นีวรณิยํ มฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ฯเปฯ

(นีวรณิยทุกํ ยถา โลกิยทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ. นินฺนานากรณํ.)

ทฺวิกฺขตฺตุํ กามจฺฉนฺเทน จตุกฺขตฺตุํ ปฏิฆฺเฆน จ.
อุทฺธจฺจํ วิจิกิจฺฉา จ, อุโภเปเต สกึ สกึ.
นีวรณานํ นีวรเณหิ, อฏฺฐวิธํ ปโยชนํ.

(นีวรณทุกสฺส มาติกา อิธ กตา.)

นีวรณิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

๔๖. นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร
๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร
เหตุปจฺจโย

[๕๒] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๕๓] นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.) (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณ-วิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๕๔] เหตุยา ปญฺจ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา ปญฺจ ฯเปฯ นตฺถิยา เทฺว, วิคเต เทฺว, อวิคเต ปญฺจ.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕๕] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา. สงฺขิตฺตํ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๖] นเหตุยา เทฺว, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ, นอนนฺตเร ปญฺจ,[๑] นสมนนฺตเร ปญฺจ,[๒] นอญฺญมญฺเญ ปญฺจ,[๓]

๑,๒,๓ ฉ.,เท. อิเม สงฺขฺยาวารา น ทิสฺสนฺติ. ฉ. ทิสฺสนฺติ.

นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, นอาเสวเน ปญฺจ, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๕๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ, นปุเรชาเต จตฺตาริ ฯเปฯ นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๕๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เทฺว ฯเปฯ มคฺเค เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

(สหชาตวาโรปิ เอวํ กาตพฺโพ.)

---

๔๖. นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๕๙] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ.

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ เปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา. (๒)

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๓)

[๖๐] นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ นีวรณสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๑] เหตุยา นว, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร จตฺตาริ ฯเปฯ วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๖๒] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปจฺจยา อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ นีวรณวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา นีวรณวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขยาวาโร

สุทฺธํ

[๖๓] นเหตุยา จตฺตาริ, นอารมฺมเณ ตีณิ ฯเปฯ นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ นิสฺสยวาโรปิ กาตพฺโพ.)

๔๖. นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑-๔. ปจฺจยจตุกฺกํ

[๖๔] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา ฯเปฯ

เหตุยา เทฺว, อารมฺมเณ เทฺว, (สพฺพตฺถ เทฺว.) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

อนุโลมํ.

---

[๖๕] นีวรณสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ สํสฏฺโฐ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห.

นีวรณวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ. (สงฺขิตฺตํ.)

นเหตุยา เทฺว, นอธิปติยา เทฺว, นปุเรชาเต เทฺว, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก เทฺว, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว.

ปจฺจนียํ.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ กาตพฺโพ.)

---

๔๖. นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๖] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ) นีวรณสมฺปยุตฺตา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณวิปฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อารมฺมณปจฺจโย

[๖๗] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ราคํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค... ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐึ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค... ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. วิจิกิจฺฉํ อารพฺภ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ ทิฏฺฐิ ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, อุทฺธจฺจํ อารพฺภ อุทฺธจฺจํ อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา อุปฺปชฺชติ, โทมนสฺสํ อารพฺภ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ อุปฺปชฺชติ. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อริยา นีวรณสมฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, นีวรณสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ, เจโตปริยญาเณน นีวรณสมฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ. นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส[๑] เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๖๘] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ฯเปฯ ผลํ ปจฺจเวกฺขติ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ. (ยาว อาวชฺชนาย.) (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค...ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. สฺยา. โปตฺถเก ทิสฺสติ.

อธิปติปจฺจโย

[๖๙] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ราคํ ครุ๋ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ๋ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ; ทิฏฺฐึ[๑] ครุ๋ กตฺวา อสฺสาเทติ,[๑] ฯเปฯ **สหชาตาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺตาธิปติ นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺตาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ) นีวรณสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๗๐] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ... ตํ ครุ๋ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานํ ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ๋ กตฺวา ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: นีวรณวิปฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ.

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานํ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ราโค...ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

อนนฺตรปจฺจโย

[๗๑] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (อิธ ปุริมา ปุริมาติ[๑] นตฺถิ.) (๒)

(มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) ปุริมา ปุริมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ นีวรณวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ โคตฺรภุสฺส[๒] ฯเปฯ[๒] ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อาวชฺชนา นีวรณสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๗๒] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

---

[๑] สฺยา. ปุริมา. [๒-๒] สฺยา. น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๗๓] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ราคํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ๘ โทสํ... โมหํ... มานํ... ทิฏฺฐึ... ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ, ราโค ฯเปฯ ปตฺถนา ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ราคํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ฌานํ ฯเปฯ วิปสฺสนํ... มคฺคํ... อภิญฺญํ... สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ; โทสํ ฯเปฯ ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ; ราโค ฯเปฯ ปตฺถนา สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย, กายิกสฺส สุขสฺส, กายิกสฺส ทุกฺขสฺส, มคฺคสฺส, ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๗๔] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ, สีลํ ฯเปฯ มคฺคํ ฯเปฯ อภิญฺญํ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ฯเปฯ มคฺคสฺส ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย มานํ ชปฺเปติ, ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ราคสฺส... โทสสฺส... โมหสฺส... มานสฺส... ทิฏฺฐิยา... ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๗๕] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสติ. ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตํ**: จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค... โทโส... โมโห.... วตฺถุปุเรชาตํ วตฺถุ นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปจฺฉาชาตาเสวนปจฺจยา

[๗๖] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว. อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว.

กมฺมาทิปจฺจยา

[๗๗] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลานิ กาตพฺพานิ.) สหชาตา, นานาขณิกา, **สหชาตา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตา, นานาขณิกา.** (สงฺขิตฺตํ.) วิปากปจฺจยา.[๑] เอกํ.

อาหาราทิปจฺจยา

[๗๘] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๗๙] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

---

[๑] สฺยา. วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย.

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺต-ปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

อตฺถิปจฺจโย

[๘๐] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาตา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ทฺวินฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๑] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ ทิฏฺฐิ ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. วตฺถุ นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๘๒] นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ.** สหชาโต: นีวรณสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ วตฺถุ จ ทฺวินฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา นีวรณสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘๓] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต ปญฺจ, อญฺญมญฺเญ เทฺว, นิสฺสเย สตฺต, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต เทฺว, ปจฺฉาชาเต

เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา สตฺต, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต สตฺต.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๘๔] นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๕] นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรณวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๑] ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๑]

นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๒)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘๖] นเหตุยา สตฺต, นอารมฺมเณ สตฺต, นอธิปติยา สตฺต, นอนนฺตเร สตฺต, นสมนนฺตเร สตฺต, นสหชาเต ปญฺจ, นอญฺญมญฺเญ ปญฺจ, นนิสฺสเย ปญฺจ, นอุปนิสฺสเย สตฺต, นปุเรชาเต ฉ ฯเปฯ นมคฺเค สตฺต, นสมฺปยุตฺเต ปญฺจ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต, โนอวิคเต จตฺตาริ.

ปจฺจนียํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. สหชาตํ. ปุเรชาตํ.

[๒-๒] ฉ.,เท. สหชาตํ - ปจฺฉาชาตํ - อาหารํ - อินฺทฺริยํ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๘๗] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ, นอธิปติยา จตฺตาริ, นอนนฺตเร จตฺตาริ, นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ ฯเปฯ นมคฺเค จตฺตาริ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๘๘] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา ปญฺจ, (อนุโลมคณนา กาตพฺพา.) ฯเปฯ อวิคเต สตฺต.

นีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๔๗. นีวรณนีวรณิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑-๔. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๘๙] นีวรณญฺเจว นีวรณิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณิโย จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. (เอวํ สพฺเพ คณนา วิภาชิตพฺพา. นีวรณทุกสทิสํ นินฺนานากรณํ.)

---

๔๗. นีวรณนีวรณิยทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๐] นีวรโณ เจว นีวรณิโย จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณิยสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณิยา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ เจว นีวรณิโย จ ธมฺโม นีวรณิยสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณิยา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ เจว นีวรณิโย จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณิยสฺส จ นีวรณิยสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณิยา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

นีวรณิโย เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณิยสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑).

อารมฺมณปจฺจโย

[๙๑] นีวรโณ เจว นีวรณิโย จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณิยสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรเณ อารพฺภ

นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรเณ อารพฺภ นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรเณ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

นีวรณิโย เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณิยสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ ทิฏฺฐิ... วิจิกิจฺฉา... อุทฺธจฺจํ... โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา โคตฺรภุ ปจฺจเวกฺขนฺติ. โวทานํ ฯเปฯ ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณิเย เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ ฯเปฯ (ยาว อาวชฺชนา, ตาว กาตพฺพา.) (๑)

นีวรณิโย เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณิยสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณิเย เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ ทิฏฺฐิ... วิจิกิจฺฉา... อุทฺธจฺจํ... โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒)

นีวรณิโย เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณิยสฺส จ นีวรณิยสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา เปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ นีวรณิเย เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (เอวํ อิตเรปิ ตีณิ กาตพฺพา.) (๓)

(อารมฺมณสทิสา. อธิปติปจฺจยา. ปุเรชาตมฺปิ อารมฺมณสทิสํ. อุปนิสฺสเยปิ โลกุตฺตรํ น กาตพฺพํ. สงฺขิตฺตํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ, ยถา นีวรณทุกํ, เอวํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา กาตพฺพํ.)

นีวรณนีวรณิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๔๘. นีวรณนีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๒] นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ. สพฺเพปิ นีวรณา กาตพฺพา.) (๑)

นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรเณ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (จกฺกํ.) (๓)

[๙๓] นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา:

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ ปฏิจฺจ นีวรณา. (๒)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา นีวรณา จ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๙๔] นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ. (จกฺกํ.) (๑)

นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ นีวรณญฺจ[๑] ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (๒)

นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ

---

[๑] สฺยา. นีวรเณ.

เหตุปจฺจยา: นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ เอกํ ขนฺธญฺจ กามจฺฉนฺทนีวรณญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ถีนมิทฺธนีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณํ, อวิชฺชานีวรณํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (จกฺกํ. สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๙๕] เหตุยา นว, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (สพฺพตฺถ นว,) กมฺเม นว, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๙๖] นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. อุทฺธจฺจนีวรณํ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (๑)

นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ นีวรณสมฺปยุตฺตญฺเจว โน จ นีวรณญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: วิจิกิจฺฉานีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ

ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ, อุทฺธจฺจนีวรณญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ อวิชฺชานีวรณํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๙๗] นเหตุยา ตีณิ, นอธิปติยา นว, นปุเรชาเต นว, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก นว, นวิปฺปยุตฺเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๙๘] เหตุปจฺจยา นอธิปติยา นว ฯเปฯ นวิปฺปยุตฺเต นว.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๙๙] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ ตีณิ, อนนฺตเร ตีณิ, สมนนฺตเร ตีณิ, (สพฺพตฺถ ตีณิ.) มคฺเค ตีณิ ฯเปฯ อวิคเต ตีณิ.

(เอวํ สหชาตวาโรปิ ปจฺจยวาโรปิ นิสฺสยวาโรปิ สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิสา, นินฺนานากรณา.)

๔๘. นีวรณนีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐๐] นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ เหตู นีวรณสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๐๑] นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรเณ อารพฺภ นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรเณ อารพฺภ นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรเณ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อารพฺภ นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.) นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อารพฺภ นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลํ ปุจฺฉิตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ อารพฺภ นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (๓)

อธิปตฺยาทิปจฺจยา

[๑๐๒] นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณาธิปติ.** ตีณิ. (ครุการมฺมณาเยว.)

นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ ครุ กตฺวา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ.) **อารมฺมณาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ ครุ กตฺวา นีวรณา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณาธิปติ

สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) **อารมฺมณาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺเต เจว โน จ นีวรเณ ขนฺเธ ครุํ กตฺวา นีวรณา จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๑๐๓] นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ จ ธมฺมา นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณาธิปติ.** ตีณิ. (๓)

อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (อาวชฺชนาปิ วุฏฺฐานมฺปิ นตฺถิ, สพฺพตฺถ ปุริมา ปุริมา กาตพฺพา.) สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. นว (อารมฺมณสทิสํ, วิปาโก[๑] นตฺถิ.) อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. ปญฺจ.

กมฺมปจฺจโย

[๑๐๔] นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ นีวรณานํ กมฺมปจฺจเยน

---

[๑] สฺยา. วิภงฺโค.

ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ นีวรณานญฺจ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อาหาราทิปจฺจยา

[๑๐๕] นีวรณสมฺปยุตฺโต เจว โน จ นีวรโณ ธมฺโม นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส เจว โน จ นีวรณสฺส ธมฺมสฺส อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว. อวิคตปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๑๐๖] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ นว, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย นว, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ตีณิ, สมฺปยุตฺเต นว, อตฺถิยา นว, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต นว.

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๑๐๗] นีวรโณ เจว นีวรณสมฺปยุตฺโต จ ธมฺโม นีวรณสฺส เจว นีวรณสมฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย (เอวํ นวปิ ตีสุ ปเทสุ ปริวตฺเตตพฺพา.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๐๘] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว ฯเปฯ โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๑๐๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ ฯเปฯ นมคฺเค ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๑๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว. (อนุโลมมาติกา.) ฯเปฯ อวิคเต นว.

นีวรณนีวรณสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๔๙. นีวรณวิปฺปยุตฺตนีวรณิยทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑-๔. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๑๑๑] นีวรณวิปฺปยุตฺตํ นีวรณิยํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ นีวรณวิปฺปยุตฺโต นีวรณิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: นีวรณวิปฺปยุตฺตํ นีวรณิยํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.)

(ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

นีวรณวิปฺปยุตฺตนีวรณิยทุกํ นิฏฺฐิตํ.

นีวรณโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

๙. ปรามาสโคจฺฉกำ

๕๐. ปรามาสทุกกำ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑] ปรามาสำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสำ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ. (๑)

[๒] โนปรามาสำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา มหาภูตา.) (๑)

โนปรามาสำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ ปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาเส ขนฺเธ ปฏิจฺจ ปรามาโส. (๒)

โนปรามาสำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสำ เอกำ ขนฺธำ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ปรามาโส จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๓] ปรามาสญฺจ โนปรามาสญฺจ ธมฺมำ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสำ เอกำ ขนฺธญฺจ ปรามาสญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ ปรามาเส จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ. (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔] เหตุยา ปญฺจ, อารมฺมเณ ปญฺจ, (สพฺพตฺถ ปญฺจ.) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต ปญฺจ.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๕] โนปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ โนปรามาสํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปึ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

นอารมฺมณปจฺจโย

[๖] ปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: ปรามาสํ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (๑)

โนปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: โนปรามาเส ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

ปรามาสญฺจ โนปรามาสญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: ปรามาสญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปึ. (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๗] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต ปญฺจ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, นอาเสวเน ปญฺจ, นกมฺเม ตีณิ, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๘] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ ฯเปฯ นวิปาเก ปญฺจ ฯเปฯ นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

นเหตุทุกํ

[๙] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, อนนฺตเร เอกํ, (สพฺพตฺถ เอกํ.) อวิคเต เอกํ.

(สหชาตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิโส.)

๕๐. ปรามาสทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๐] ปรามาสํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสํ ปจฺจยา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๑)

โนปรามาสํ ธมฺมํ ปจฺจยา โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.) วตฺถุ ปจฺจยา โนปรามาสา ขนฺธา. (๑)

โนปรามาสํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาเส ขนฺเธ ปจฺจยา ปรามาโส วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาโส. (๒)

โนปรามาสํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ปรามาโส จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาโส, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา. (๓)

[๑๑] ปรามาสญฺจ โนปรามาสญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: โนปรามาสํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปรามาสญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปรามาสญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ปรามาสญฺจ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ, ปรามาสญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา โนปรามาสา ขนฺธา. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๑๒] เหตุยา ปญฺจ, อารมฺมเณ ปญฺจ, อธิปติยา ปญฺจ, (สพฺพตฺถ ปญฺจ.) วิปากเก เอกำ ฯเปฯ อวิคเต ปญฺจ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๑๓] โนปรามาสำ ธมฺมำ ปจฺจยา โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกำ โนปรามาสำ เอกำ ขนฺธำ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปำ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนำ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณำ ฯเปฯ กายายตนำ ปจฺจยา กายวิญฺญาณำ, วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา โนปรามาสา ขนฺธา; วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (สงฺขิตฺตำ.)

๒. ปจฺจยปจฺจนียำ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธำ

[๑๔] นเหตุยา เอกำ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ, นอนนฺตเร ตีณิ ฯเปฯ นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต ปญฺจ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, นอาเสวเน ปญฺจ, นกมฺเม ตีณิ, นวิปากเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกำ, นอินฺทฺริเย เอกำ, นฌาเน เอกำ, นมคฺเค เอกำ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๑๕] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ. (เอวํ สพฺพตฺถ กาตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๑๖] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

---

๕๐. ปรามาสทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

ปรามาสํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ โนปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสํ สํสฏฺฐา สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (เอวํ ปญฺจ ปญฺหา กาตพฺพา, อรูเปเยว, สํสฏฺฐวาโรปิ สมฺปยุตฺตวาโรปิ เอวํ กาตพฺพา.)

๕๐. ปรามาสทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๑๗] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนปรามาสา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนปรามาสา เหตู ปรามาสสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: โนปรามาสา เหตู สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ ปรามาสสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๑๘] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสำ อารพฺภ ปรามาโส อุปฺปชฺชติ. (มูลำ กาตพฺพำ.) ปรามาสำ อารพฺภ โนปรามาสา ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (มูลำ กาตพฺพำ.) ปรามาสำ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๑๙] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ กตฺวา ตำ ปจฺจเวกฺขติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา... อุทฺธจฺจำ... โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา ฌานำ ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, นิพฺพานำ ปจฺจเวกฺขนฺติ. นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา โนปรามาเส ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ โนปรามาเส ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา... อุทฺธจฺจำ... โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน โนปรามาสจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตำ ชานาติ, อากาสานญ-

จายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานา-สญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โนปรามาสา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนปรามาเส ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ตํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา เปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนปรามาเส ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

[๒๐] ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ อารพฺภ ปรามาโส อุปฺปชฺชติ. ตีณิ.

อธิปติปจฺจโย

[๒๑] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสํ ครุ กตฺวา ปรามาโส อุปฺปชฺชติ. ตีณิ. (อารมฺมณาธิปติเยว กาตพฺพา.)

[๒๒] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ.** ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ตำ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคำ ครุ กตฺวา ฯเปฯ ผลำ ครุ ฯเปฯ นิพฺพานำ ครุ ฯเปฯ นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนปรามาเส ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนปรามาสาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ โนปรามาเส ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ ครุ กตฺวา ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: โนปรามาสาธิปติ ปรามาสสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา เปฯ

จกฺขุ๎ ฯเปฯ วตฺถุ๎ โนปรามาเส ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ ตำ ครุ๎ กตฺวา ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. **สหชาตาธิปติ**: โนปรามาสาธิปติ สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ ปรามาสสฺส จ จิตฺตสมุ๎ฏฺฐานานญฺจ รูปานำ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ปรามาสญฺจ สมฺปยุตฺตเก จ ขนฺเธ ครุ๎ กตฺวา ปรามาโส. ตีณิ.

อนนฺตรปจฺจโย

[๒๓] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ปุริโม ปุริโม ปรามาโส ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลำ กาตพฺพำ.) ปุริโม ปุริโม ปรามาโส ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ โนปรามาสานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปรามาโส วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลำ กาตพฺพำ.) ปุริโม ปุริโม ปรามาโส ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๔] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตร-ปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา โนปรามาสา ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ โนปรามาสานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ อนุโลมำ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลำ กาตพฺพำ.)[๑]

[๑-๑] สฺยา. มูลานิ กาตพฺพานิ.

ปุริมา ปุริมา โนปรามาสา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา ปรามาสสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลกำ กาตพฺพำ.) ปุริมา ปุริมา โนปรามาสา ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อาวชฺชนา ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๕] ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริโม ปุริโม ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑](มูลกำ กาตพฺพำ.)[๑] ปุริโม ปุริโม ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมานำ ปจฺฉิมานำ โนปรามาสานำ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลกำ กาตพฺพำ.) ปุริโม ปุริโม ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปจฺฉิมสฺส ปจฺฉิมสฺส ปรามาสสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

สมนนฺตราทิปจฺจยา

[๒๖] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปญฺจ.

[๑-๑] สฺยา. อิทำ ปาฐทฺวยำ น ทิสฺสติ. ฉ., เท. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๒๗] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ปรามาโส ปรามาสสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

[๒๘] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสย-ปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ... ราคํ... โทสํ... โมหํ... มานํ... ปตฺถนํ... กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ฯเปฯ ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย ฯเปฯ กายิกสฺส สุขสฺส ฯเปฯ มคฺคสฺส, ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ ฯเปฯ ราคํ ฯเปฯ ปตฺถนํ กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ปรามาสสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทิฏฺฐึ คณฺหาติ, สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทิฏฺฐึ คณฺหาติ; สทฺธา ฯเปฯ

เสนาสนำ ปรามาสสฺส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๒๙] ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย [๑] ตีณิ อุปนิสฺสยา ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปรามาสสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

ปุเรชาตปจฺจโย

[๓๐] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาต-ปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตำ, วตฺถุปุเรชาตำ. **อารมฺมณปุเรชาตำ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจำ ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ สุณาติ. รูปายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ **วตฺถุปุเรชาตำ**: จกฺขายตนำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนำ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ โนปรามาสานำ ขนฺธานำ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตำ, วตฺถุปุเรชาตำ. **อารมฺมณปุเรชาตำ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตำ**: วตฺถุ ปรามาสสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "ตีณิ อุปนิสฺสยาติ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. วตฺถุปุเรชาตํ วตฺถุ ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปจฺฉาชาตาเสวนปจฺจยา

[๓๑] ปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ (ปจฺฉาชาตา กาตพฺพา.) อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. นว.

กมฺมปจฺจโย

[๓๒] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา**: โนปรามาสา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา:** โนปรามาสา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) โนปรามาสา เจตนา ปรามาสสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) โนปรามาสา เจตนา ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

วิปากาทิปจฺจยา

[๓๓] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกำ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ.

ปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสานิ มคฺคงฺคานิ ฯเปฯ (เอวำ ปญฺจ ปญฺหา กาตพฺพา.) สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปญฺจ.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๓๔] ปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ. (สงฺขิตฺตำ.) (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตำ, ปุเรชาตำ, ปจฺฉาชาตำ. (สงฺขิตฺตำ.) (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: วตฺถุ ปรามาสสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตำ**: วตฺถุ ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานำ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตำ, ปจฺฉาชาตำ.** (สงฺขิตฺตำ.) (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๓๕] ปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. **สหชาโต**: ปรามาโส สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาโต**: ปรามาโส ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

[๓๖] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาตา**: โนปรามาสา ขนฺธา ปรามาสสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ ปรามาสสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ. **สหชาโต**: โนปรามาโส เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ ปรามาสสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ **ปุเรชาตํ**: จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ, วตฺถุ ปรามาสสฺส จ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๓๗] ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาโต**: โนปรามาโส เอโก ขนฺโธ จ ปรามาโส

จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ปรามาโส จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย; ปรามาโส จ วตฺถุ จ โนปรามาสานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาโต**: ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาโต ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา กพฬีกาโร อาหาโร จ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาโต**: ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๓๘] เหตุยา ตีณิ, อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, อนนฺตเร นว, สมนนฺตเร นว, สหชาเต ปญฺจ, อญฺญมญฺเญ ปญฺจ, นิสฺสเย ปญฺจ, อุปนิสฺสเย นว, ปุเรชาเต ตีณิ, ปจฺฉาชาเต ตีณิ, อาเสวเน นว, กมฺเม ตีณิ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร ตีณิ, อินฺทฺริเย ตีณิ, ฌาเน ตีณิ, มคฺเค ปญฺจ, สมฺปยุตฺเต ปญฺจ, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา ปญฺจ, นตฺถิยา นว, วิคเต นว, อวิคเต ปญฺจ.

อนุโลมํ.

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๓๙] ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๐] โนปรามาโส ธมฺโม โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

โนปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๔๑] ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา โนปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามาโส จ โนปรามาโส จ ธมฺมา ปรามาสสฺส จ โนปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

[๔๒] นเหตุยา นว, นอารมฺมเณ นว, (สพฺพตฺถ นว.) โนอวิคเต นว.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๔๓] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ตีณิ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ เอกํ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ ฯเปฯ นมคฺเค ตีณิ, นสมฺปยุตฺเต เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต ตีณิ, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๔๔] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ นว, อธิปติยา นว, (อนุโลม-มาติกา กาตพฺพา.) ฯเปฯ อวิคเต ปญฺจ.

ปรามาสทุกํ นิฏฺฐิตํ.

๕๑. ปรามฏฺฐทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๕] ปรามฏฺฐํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามฏฺโฐ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามฏฺฐํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.)

ปรามฏฺฐํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ฯเปฯ (ปรามฏฺฐทุกํ, ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

ปรามฏฺฐทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๕๒. ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๔๖] ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

[๔๗] ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ ขนฺเธ ปฏิจฺจ วตฺถุ, วตฺถุ ปฏิจฺจ ขนฺธา, เอกํ มหาภูตํ ฯเปฯ (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺตญฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๔๘] เหตุยา ปญฺจ, อารมฺมเณ เทฺว, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร เทฺว, สมนนฺตเร เทฺว, สหชาเต ปญฺจ, อญฺญมญฺเญ เทฺว, นิสฺสเย ปญฺจ, อุปนิสฺสเย เทฺว, ปุเรชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม ปญฺจ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร ปญฺจ ฯเปฯ มคฺเค ปญฺจ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ปญฺจ, อตฺถิยา ปญฺจ, นตฺถิยา เทฺว, วิคเต เทฺว, อวิคเต ปญฺจ.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

นเหตุปจฺจโย

[๔๙] ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุก-ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจ-สหคเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห. (๑)

นอารมฺมณปจฺจโย

[๕๐] ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: ปรามาสวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (ยาว อสญฺญสตฺตา.) (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺตญฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาส-วิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นอารมฺมณปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปฏิจฺจ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๑] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต ปญฺจ, นอาเสวเน ปญฺจ, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก ปญฺจ, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๕๒] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา ปญฺจ. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๕๓] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ, (สงฺขิตฺตํ.) อวิคเต เอกํ.

(สหชาตวาโรปิ ปฏิจฺจวารสทิโส.)

---

๕๒. ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ ๓. ปจฺจยวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๕๔] ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. ตีณิ. (ปฏิจฺจวารสทิโส.)

ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.) วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา. (๒)

ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: วตฺถุ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺตกา ขนฺธา, มหาภูเต ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๓)

[๕๕] ปรามาสสมฺปยุตฺตญฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺตญฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺตญฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺตญฺจ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสสมฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ จ มหาภูเต จ ปจฺจยา จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๓)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๖] เหตุยา นว, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา นว, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต นว, อญฺญมญฺเญ จตฺตาริ, นิสฺสเย นว, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต จตฺตาริ, อาเสวเน จตฺตาริ, กมฺเม นว, วิปาเก เอกํ, อาหาเร นว ฯเปฯ อวิคเต นว.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๑. วิภงฺควาโร

[๕๗] ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปจฺจยา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา: อเหตุกํ ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ เอกํ ขนฺธํ ปจฺจยา ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อสญฺญสตฺตา.) จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ ฯเปฯ กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ ฯเปฯ วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา; วิจิกิจฺฉาสหคเต อุทฺธจฺจสหคเต ขนฺเธ จ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา วิจิกิจฺฉาสหคโต อุทฺธจฺจสหคโต โมโห.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๕๘] นเหตุยา เอกํ, นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว, นอนนฺตเร ตีณิ, นสมนนฺตเร ตีณิ, นอญฺญมญฺเญ ตีณิ, นอุปนิสฺสเย ตีณิ, นปุเรชาเต จตฺตาริ, นปจฺฉาชาเต นว, นอาเสวเน นว, นกมฺเม จตฺตาริ, นวิปาเก นว, นอาหาเร เอกํ, นอินฺทฺริเย เอกํ, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นสมฺปยุตฺเต ตีณิ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา ตีณิ, โนวิคเต ตีณิ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

[๕๙] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ ตีณิ, นอธิปติยา นว. (เอวํ คเณตพฺพํ.)

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๖๐] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เอกํ.

(นิสฺสยวาโร ปจฺจยวารสทิโส.)

๕๒. ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ ๕. สํสฏฺฐวาโร

๑-๔. ปจฺจยานุโลมาทิ

[๖๑] ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ สํสฏฺโฐ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

สุทฺธํ

[๖๒] เหตุยา เทฺว, [๑]อารมฺมเณ เทฺว,[๑] (สพฺพตฺถ เทฺว,) วิปาเก เอกํ ฯเปฯ อวิคเต เทฺว.

นเหตุยา เอกํ, นอธิปติยา เทฺว, นปุเรชาเต เทฺว, นปจฺฉาชาเต เทฺว, นอาเสวเน เทฺว, นกมฺเม เทฺว, นวิปาเก เทฺว, นฌาเน เอกํ, นมคฺเค เอกํ, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว.

(เอวํ อิตเร เทฺว คณนาปิ สมฺปยุตฺตวาราปิ[๒] กาตพฺพา.)

---

๕๒. ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๖๓] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ. [๒] สฺยา. สมฺปยุตฺตวาโรปิ.

เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) ปรามาสสมฺปยุตฺตา เหตู จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) ปรามาสสมฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสวิปฺปยุตฺตา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺต-สมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

อารมฺมณปจฺจโย

[๖๔] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ราคํ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ; ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: อริยา ปรามาสสมฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ, วิกฺขมฺภิเต[๑] กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ[๑] ปุพฺเพ สมุทาจิณฺเณ กิเลเส ชานนฺติ, ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, เจโตปริยญาเณน ปรามาสสมฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา

[๑-๑] ฉ.,เท. อิทํ ปาฐตฺตยํ น ทิสฺสติ.

เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๖๕] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ สุจิณฺณานิ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺหิตฺวา มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย; อริยา ปรามาสวิปฺปยุตฺเต ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ปรามาสวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ, อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. เจโตปริยญาเณน ปรามาสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ ชานาติ, อากาสานญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนสฺส ฯเปฯ อากิญฺจญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส ฯเปฯ รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา อิทฺธิวิธญาณสฺส, เจโตปริยญาณสฺส, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส, ยถากมฺมูปคญาณสฺส, อนาคตํสญาณสฺส, อาวชฺชนาย อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ปรามาสวิปฺปยุตฺเต

ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ. ตํ อารพฺภ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. (๒)

อธิปติปจฺจโย

[๖๖] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ราคํ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: ปรามาสสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ปรามาสสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: ปรามาสสมฺปยุตฺตาธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส จ ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **สหชาตาธิปติ**: ปรามาสสมฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๖๗] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณาธิปติ, สหชาตาธิปติ. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค

อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา มคฺคํ ครุ กตฺวา ฯเปฯ ผลํ ฯเปฯ นิพฺพานํ ฯเปฯ นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส, โวทานสฺส, มคฺคสฺส, ผลสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย; จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ปรามาสวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. **สหชาตาธิปติ**: ปรามาสวิปฺปยุตฺตาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย. **อารมฺมณาธิปติ**: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ ปรามาสวิปฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ ครุ กตฺวา ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. (๒)

อนนฺตรสมนนฺตรปจฺจยา

[๖๘] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ ปรามาสสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา วุฏฺฐานสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๖๙] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: ปุริมา ปุริมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ขนฺธา ปจฺฉิมานํ ปจฺฉิมานํ ปรามาสวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย; อนุโลมํ ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย: อาวชฺชนา ปรามาสสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. สมนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

สหชาตาทิปจฺจยา

[๗๐] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปญฺจ. อญฺญมญฺญปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว. นิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. สตฺต.

อุปนิสฺสยปจฺจโย

[๗๑] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค... โมโห... ปตฺถนา ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ราคสฺส... โมหสฺส... ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: ปรามาสสมฺปยุตฺตํ ราคํ อุปนิสฺสาย

ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ; ปรามาสสมฺปยุตฺตํ โมหํ... ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ, ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค... โมโห... ปตฺถนา สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ราคสฺส... โทสสฺส... โมหสฺส... มานสฺส... ปตฺถนาย... กายิกสฺส สุขสฺส ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๗๒] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ เปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, มานํ ชปฺเปติ; สีลํ ฯเปฯ ปญฺญํ ราคํ ฯเปฯ มานํ ฯเปฯ ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ, ปาณํ หนติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ ฯเปฯ สงฺฆํ ภินฺทติ; สทฺธา ฯเปฯ ปญฺญา ฯเปฯ ราโค ฯเปฯ มาโน... ปตฺถนา... กายิกํ สุขํ ฯเปฯ เสนาสนํ สทฺธาย ฯเปฯ ปญฺญาย ฯเปฯ ราคสฺส ฯเปฯ มานสฺส... ปตฺถนาย... กายิกสฺส สุขสฺส ฯเปฯ ผลสมาปตฺติยา อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย: **อารมฺมณูปนิสฺสโย, อนนฺตรูปนิสฺสโย, ปกตูปนิสฺสโย ฯเปฯ** ปกตูปนิสฺสโย: สทฺธํ อุปนิสฺสาย ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ: สีลํ ฯเปฯ เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. สทฺธา ฯเปฯ เสนาสนํ ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ราคสฺส ฯเปฯ ปตฺถนาย อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปุเรชาตปจฺจโย

[๗๓] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. อารมฺมณปุเรชาตํ จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสติ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อุทฺธจฺจํ ฯเปฯ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ, ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ, ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทํ สุณาติ. รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. **วตฺถุปุเรชาตํ** จกฺขายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส ฯเปฯ วตฺถุ ปรามาสวิปฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย: อารมฺมณปุเรชาตํ, วตฺถุปุเรชาตํ. **อารมฺมณปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ. **วตฺถุปุเรชาตํ** วตฺถุ ปรามาสสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปจฺฉาชาตาเสวนปจฺจยา

[๗๔] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว.

กมฺมาทิปจฺจยา

[๗๕] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** ปรามาส-สมฺปยุตฺตา เจตนา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. **นานาขณิกา** ปรามาสสมฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.)[๑] ปรามาสสมฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตา, นานาขณิกา. **สหชาตา** ปรามาสวิปฺปยุตฺตา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ **นานาขณิกา** ปรามาสวิปฺปยุตฺตา เจตนา วิปากานํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

---

[๑] สฺยา. ปุจฺฉิตพฺพํ.

วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย. เอกํ. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย. จตฺตาริ. สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. เทฺว.

วิปฺปยุตฺตปจฺจโย

[๗๖] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ. (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ**: วตฺถุ ปรามาสมฺปยุตฺตานํ ขนฺธานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

อตฺถิปจฺจโย

[๗๗] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (มูลํ กาตพฺพํ.) (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส จ ปรามาส-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามาสสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา ฯเปฯ (๓)

[๗๘] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.** (สงฺขิตฺตํ.) (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปุเรชาตํ** จกฺขุ ฯเปฯ วตฺถุ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตํ อารพฺภ ปรามาสสมฺปยุตฺโต ราโค อุปฺปชฺชติ, วตฺถุ ปรามาสสมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

[๗๙] ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: **สหชาตํ, ปุเรชาตํ.** สหชาโต ปรามาสสมฺปยุตฺโต เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย ฯเปฯ เทฺว ขนฺธา จ ฯเปฯ (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย: สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ. **สหชาตา**: ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ มหาภูตา จ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตา ปรามาสสมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ กพฬีกาโร อาหาโร จ

อิมสฺส กายสฺส อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. **ปจฺฉาชาตา**: ปรามาส-สมฺปยุตฺตา ขนฺธา จ รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘๐] เหตุยา จตฺตาริ, อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา ปญฺจ, อนนฺตเร จตฺตาริ, สมนนฺตเร จตฺตาริ, สหชาเต ปญฺจ, อญฺญมญฺเญ เทฺว, นิสฺสเย สตฺต, อุปนิสฺสเย จตฺตาริ, ปุเรชาเต เทฺว, ปจฺฉาชาเต เทฺว, อาเสวเน เทฺว, กมฺเม จตฺตาริ, วิปาเก เอกํ, อาหาเร จตฺตาริ, อินฺทฺริเย จตฺตาริ, ฌาเน จตฺตาริ, มคฺเค จตฺตาริ, สมฺปยุตฺเต เทฺว, วิปฺปยุตฺเต ตีณิ, อตฺถิยา สตฺต, นตฺถิยา จตฺตาริ, วิคเต จตฺตาริ, อวิคเต สตฺต.

อนุโลมํ.

---

๒. ปจฺจนียุทฺธาโร

[๘๑] ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส จ ปรามาส-วิปฺปยุตฺตสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

[๘๒] ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสวิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. กมฺม-ปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย. (๑)

ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ธมฺโม ปรามาสสมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณ-ปจฺจเยน ปจฺจโย. [๑] อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา ปรามาส-สมฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๒] ปจฺจโย. ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.[๒] (๑)

ปรามาสสมฺปยุตฺโต จ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต จ ธมฺมา ปรามาส-วิปฺปยุตฺตสฺส ธมฺมสฺส สหชาตปจฺจเยน[๓] ปจฺจโย. ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย. อาหารปจฺจเยน ปจฺจโย. อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.[๓] (๒)

---

[๑] สฺยา. “สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโยติ ปาฬา เอตฺถนฺตเร ทิสฺสนฺติ.

[๒-๒] ฉ.,เท. สหชาตํ, ปุเรชาตํ.

[๓-๓] ฉ.,เท. สหชาตํ, ปจฺฉาชาตํ, อาหารํ, อินฺทฺริยํ.

๒. ปจฺจยปจฺจนียํ ๒. สงฺขฺยาวาโร

สุทฺธํ

[๘๓] นเหตุยา สตฺต, นอารมฺมเณ สตฺต, นอธิปติยา สตฺต, นอนนฺตเร สตฺต, นสมนนฺตเร สตฺต, นสหชาเต ปญฺจ, นอญฺญมญฺเญ ปญฺจ, นนิสฺสเย ปญฺจ, นอุปนิสฺสเย สตฺต, นปุเรชาเต ฉ, นปจฺฉาชาเต สตฺต, (สพฺพตฺถ สตฺต.) นมคฺเค สตฺต, นสมฺปยุตฺเต ปญฺจ, นวิปฺปยุตฺเต จตฺตาริ, โนอตฺถิยา จตฺตาริ, โนนตฺถิยา สตฺต, โนวิคเต สตฺต, โนอวิคเต จตฺตาริ.

๓. ปจฺจยานุโลมปจฺจนียํ

เหตุทุกํ

[๘๔] เหตุปจฺจยา นอารมฺมเณ จตฺตาริ, นอธิปติยา จตฺตาริ, นอนนฺตเร จตฺตาริ, นสมนนฺตเร จตฺตาริ, นอญฺญมญฺเญ เทฺว, นอุปนิสฺสเย จตฺตาริ, (สพฺพตฺถ จตฺตาริ,) นมคฺเค จตฺตาริ, นสมฺปยุตฺเต เทฺว, นวิปฺปยุตฺเต เทฺว, โนนตฺถิยา จตฺตาริ, โนวิคเต จตฺตาริ.

๔. ปจฺจยปจฺจนียานุโลมํ

[๘๕] นเหตุปจฺจยา อารมฺมเณ จตฺตาริ, อธิปติยา ปญฺจ, (อนุโลมมาติกา กาตพฺพา.) ฯเปฯ อวิคเต สตฺต.

ปรามาสสมฺปยุตฺตทุกํ นิฏฺฐิตํ.

---

๕๓. ปรามาสปรามฏฺฐทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๘๖] ปรามาสญฺเจว ปรามฏฺฐญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสํ ปฏิจฺจ สมฺปยุตฺตกา ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ. (๑)

ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (ยาว อชฺฌตฺติกา มหาภูตา.) (๑)

ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาโส เจว ปรามฏฺโฐ จ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามฏฺเฐ เจว โน จ ปรามาเส ขนฺเธ ปฏิจฺจ ปรามาโส. (๒)

ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาโส เจว ปรามฏฺโฐ จ ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ เหตุปจฺจยา: ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา ปรามาโส จ จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ (๓)

ปรามาสญฺเจว ปรามฏฺฐญฺจ ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามฏฺฐญฺเจว โน จ ปรามาสํ เอกํ ขนฺธญฺจ ปรามาสญฺจ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ จ ฯเปฯ (สงฺขิตฺตํ.) (สพฺเพ วารา ยถา ปรามาสทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

๕๓. ปรามาสปรามฏฺฐทุกํ ๗. ปญฺหาวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๘๗] ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามฏฺฐสฺส เจว โน จ ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย; ปฏิสนฺธิกฺขเณ ฯเปฯ (๑)

ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส เจว ปรามฏฺฐสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา เหตู ปรามาสสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๒)

ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส เจว ปรามฏฺฐสฺส จ ปรามฏฺฐสฺส เจว โน จ ปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย: ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ ปรามาสสฺส จ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย. (๓)

อารมฺมณปจฺจโย

[๘๘] ปรามาโส เจว ปรามฏฺโฐ จ ธมฺโม ปรามาสสฺส เจว ปรามฏฺฐสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย. ตีณิ. (อารพฺภ กาตพฺพานิ. ปรามาสทุกสทิสํ.)

[๘๙] ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามฏฺฐสฺส เจว โน จ ปรามาสสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานํ ฯเปฯ สีลํ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ตํ ปจฺจเวกฺขติ, อสฺสาเทติ

อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ราโค ฯเปฯ วิจิกิจฺฉา อุทฺธจฺจำ ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ, ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ อริยา โคตฺรภุำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, โวทานำ ปจฺจเวกฺขนฺติ, ปหีเน กิเลเส ฯเปฯ วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ ปรามฏฺเฐ เจว โน จ ปรามาเส ขนฺเธ อนิจฺจโต ฯเปฯ โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ. ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ. (ยาว อาวชฺชนา สพฺพำ กาตพฺพำ.) (๑)

ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส เจว ปรามฏฺฐสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ ปรามฏฺเฐ เจว โน จ ปรามาเส ขนฺเธ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ทิฏฺฐิ อุปฺปชฺชติ. (๒)

ปรามฏฺโฐ เจว โน จ ปรามาโส ธมฺโม ปรามาสสฺส เจว ปรามฏฺฐสฺส จ ปรามฏฺฐสฺส เจว โน จ ปรามาสสฺส จ ธมฺมสฺส อารมฺมณปจฺจเยน ปจฺจโย: ทานำ ฯเปฯ สีลำ ฯเปฯ อุโปสถกมฺมำ ฯเปฯ ปุพฺเพ ฯเปฯ ฌานา ฯเปฯ จกฺขุำ ฯเปฯ วตฺถุำ ปรามฏฺเฐ เจว โน จ ปรามาเส ขนฺเธ [๑] อสฺสาเทติ อภินนฺทติ, ตำ อารพฺภ ปรามาโส จ สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา อุปฺปชฺชนฺติ. (๓)

(เอวำ อิตเรปิ ตีณิ. อารพฺภ กาตพฺพานิ. อิมำ ทุกำ ปรามาสทุกสทิสำ. โลกุตฺตรำ ยมฺหิ น ลพฺภติ, ตมฺหิ น กาตพฺพำ.)

ปรามาสปรามฏฐทุกำ นิฏฺฐิตำ.

---

[๑] สฺยา. เอตฺถนฺตเร "อนิจฺจโต ฯเปฯ วิปสฺสตีติ ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

๕๔. ปรามาสวิปฺปยุตฺตปรามฏฺฐทุกํ ๑. ปฏิจฺจวาโร

๑. ปจฺจยานุโลมํ ๑. วิภงฺควาโร

เหตุปจฺจโย

[๙๐] ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ปรามฏฺฐํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต ปรามฏฺโฐ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา: ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ ปรามฏฺฐํ เอกํ ขนฺธํ ปฏิจฺจ ตโย ขนฺธา จิตฺตสมุฏฺฐานญฺจ รูปํ ฯเปฯ เทฺว ขนฺเธ ฯเปฯ

ปรามาสวิปฺปยุตฺตํ อปรามฏฺฐํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ ปรามาสวิปฺปยุตฺโต อปรามฏฺโฐ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา. (สงฺขิตฺตํ.)

(ยถา จูฬนฺตรทุเก โลกิยทุกํ, เอวํ กาตพฺพํ, นินฺนานากรณํ.)

ปรามาสวิปฺปยุตฺตปรามฏฺฐทุกํ นิฏฺฐิตํ.

ปรามาสโคจฺฉกํ นิฏฺฐิตํ.

อนุโลมทุกปฏฺฐานํ ปุริมํ.

อภิธมฺมปิฎเก ปฏฺฐานปาลิยา ตติยภาเค

ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)		อภิญฺญ์	๑๕๖/๒๐๐
อโทสๆ	๑/๑	อภินนฺทติ	๑๐๑/๕๙
อโทโส	๑/๑	อโมหสฺส	๑๗/๑๐
อธิปติ	๒๑/๑๓	อโมโห	๑/๑
อนตฺตโต	๓๑/๑๘	อริยา	๑๙/๑๑
อนนฺตรูปนิสฺสโย	๒๘/๑๖	อรูปี (ธมฺโม)	๙๓/๑๖๙
อนาคตๆสญาณสฺส	๑๙/๑๑	อรูปีจิตฺตสมงฺคิสฺส	
อนาสโว	๔๗/๒๓๘	อรูเป	๘/๕
อนิจฺจโต	๑๙/๑๑	อโลภ์	๑/๑
อนิทสฺสนจิตฺตสมงฺคิสฺส	๓๕/๑๓๔	อโลโภ	๑/๑
อนิทสฺสนาธิปติ	๓๘/๑๓๕	อวิชฺชานีวรณ์	๑/๔๑๐
อนิทสฺสโน (ธมฺโม)	๑๘/๑๒๖	อวิชฺชาสญฺโญชน์	๑/๒๘๘
อนุโลม์	๓๕/๑๔	อวิชฺชาสโว	๑/๒๑๔
อปรามฏโฐ (ธมฺโม)	๙๐/๕๐๘	อสญฺญสตฺตา	๕/๒๙๐
อปฺปจฺจโย (ธมฺโม)	๙/๑๒๒	อสญฺญสตฺตาน์	๒๒/๑๒๘
อปฺปฏิฆจิตฺตสมงฺคิสฺส	๖๙/๑๔๖	อสฺสาเทติ	๑๐๑/๕๙
อปฺปฏิฆาธิปติ	๗๐/๑๔๗	อเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส	๙๙/๕๗
อปฺปฏิโฆ (ธมฺโม)	๗๐/๑๔๘	อเหตุกปฏิสนฺธิกฺขเณ	๖/๔
อภิชฺฌา กายคนฺโถ	๑/๓๔๗	อเหตุโก (ธมฺโม)	๔๙/๓๐

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อา)	
อากาสานญฺจายตนำ	๑๙/๑๑
อากิญฺจญฺญายตนำ	๑๙/๑๑
อาโปธาตุ	๕๓/๑๔๖
อาโปธาตุยา	๘๓/๑๖๔
อารพฺภ	๑๐๐/๕๘
อารมฺมณปุเรชาตำ	๓๑/๑๘
อารมฺมณาธิปติ	๒๑/๑๓
อารมฺมณูปนิสฺสโย	๒๘/๑๖
อาวชฺชนา	๗๔/๓๒๔
อาวชฺชนาย	๑๙/๑๑
อาสววิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส	๗๘/๒๕๗
อาสววิปฺปยุตฺตาธิปติ	๗๑/๒๕๒
อาสววิปฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๘๑/๒๕๙
อาสวสมฺปยุตฺตาธิปติ	๘๐/๒๕๘
อาสวสมฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๘/๒๓๙
อาสโว (ธมฺโม)	๔๑/๒๓๕
อาหารสมุฏฺฐานำ	๖/๔
อาหารา	๑๖๓/๒๐๔
(อิ)	
อิตฺถินฺทฺริยำ	๕๓/๑๔๖
อิทำสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ	๑/๓๔๗
อิทฺธิวิธญาณสฺส	๑๙/๑๑
อินฺทฺริยา	๓๖/๒๑
อิสฺสาสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
(อุ)	
อุตุ	๑๑๖/๑๘๑
อุตุำ	๑๑๖/๑๘๑
อุตุสมุฏฺฐานำ	๖๐/๑๕๑
อุทฺธจฺจำ	๗๘/๒๕๗
อุทฺธจฺจนีวรณำ	๑/๔๑๐
อุทฺธจฺจสหคโต	๖/๔
อุปนิสฺสาย	๒๙/๑๖
อุปปตฺติจิตฺตสฺส	๑๐๒/๖๐
อุปาทารูปำ	๔/๓
อุโปสถกมฺมำ	๑๙/๒๒๓
(โอ)	
โอโฆ	๑/๔๑๐
(ก)	
กฏตฺตารูปำ	๑๓/๗
กพฬีกาโร อาหาโร	๓๐/๒๐
กามจฺฉนฺทนีวรณำ	๑/๔๑๐
กามาสโว	๑/๒๑๔
กายวิญฺญาณำ	๗๕/๔๕
กายวิญฺญาณสหคตำ	๖๖/๑๕๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
กายายตนำ	๓๑/๑๘
กายิกำ สุขำ	๑๐๗/๖๒
กายินฺทฺริยำ	๓๖/๒๑
กิเลเส	๑๙/๑๑
กุกฺกุจฺจนีวรณำ	๑/๔๑๐
กุสลากุสเล	๙๘/๔๖
(ค)	
คนฺถนิโย (ธมฺโม)	๔๔/๓๖๘
คนฺถวิปฺปยุตฺตาธิปติ	๗๖/๓๘๕
คนฺถวิปฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๕/๓๖๙
คนฺถสมฺปยุตฺตาธิปติ	๗๕/๓๘๔
คนฺถสมฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๕/๓๖๘
คนฺโถ (ธมฺโม)	๑/๓๔๗
ครุำ กตฺวา โคตฺรภุสฺส	๑๙/๑๑
(จ)	
จกฺขายตนำ	๓๑/๑๘
จกฺขุนฺทฺริยำ	๓๖/๒๑
จกฺขุวิญฺญาณสหคตำ	๖๖/๑๕๔
จกฺขุวิญฺญาณสฺส	๑๙๑๑
จตุตฺถสฺส มคฺคสฺส	๑๕๖/๒๐๐
จิตฺตำ	๑๙/๑๑
จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปำ	๔/๓
จุติจิตฺตำ	๑๐๒/๖๐
เจตนา	๑๒/๗
เจโตปริยญาณสฺส	๑๙/๑๑
เจโตปริยญาเณน	๑๙/๑๑
(ช)	
ชานนฺติ	๑๙/๑๑
ชีวิตินฺทฺริยำ	๖๙/๑๕๖
(ฌ)	
ฌานงฺคานิ	๑๑๔/๖๘
ฌานา	๑๙/๑๑
(ฐ)	
ฐานาฐานโกสลฺลสฺส	๑๕๗/๒๐๑
(ต)	
ตติโย มคฺโค	๑๕๗/๒๐๑
ตทารมฺมณตา	๙๘/๔๖
(ถ)	
ถีนมิทฺธนีวรณำ	๑/๔๑๐
(ท)	
ทานำ	๑๙/๑๑

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ทิฏฐาสโว	๑/๒๑๔
ทิฏฐิ	๑๐๑/๔๙
ทิฏฐิคตวิปฺปยุตฺตํ	๔๖/๓๖๙
ทิฏฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตํ	๔๕/๓๖๙
ทิฏฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตาธิปติ	๗๕/๓๘๔
ทิฏฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเต	๔๕/๓๖๙
ทิฏฐิสญฺโญชนํ	๑/๒๘๘
ทิพฺพาย โสตธาตุยา	๑๙/๑๑
ทิพฺเพน จกฺขุนา	๑๙/๑๑
ทุกฺขโต	๑๙/๑๑
โทมนสฺสํ	๑๙/๑๑
โทมนสฺสสหคตํ	๔๘/๒๓๙

(น)

นเหตุ (ธมฺโม)	๑/๑
นเหตุ อเหตุโก (ธมฺโม)	๑๔๙/๙๖
นเหตุ สเหตุโก (ธมฺโม)	๑๔๙/๙๕
นเหตุจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๙/๑๑
นเหตุสเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๗๖/๑๐๓
นเหตุสเหตุกาธิปติ	๑๗๘/๑๐๕
นเหตุอเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๗๗/๑๐๔
นานาขณิกา	๓๓/๑๙
นิพฺพานํ	๑๙/๑๑
นิรุทฺเธ	๙๘/๔๖
นิโรธา	๑๐๒/๖๐
นีวรณวิปฺปยุตฺตาธิปติ	๗๐/๔๔๓
นีวรณวิปฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๒/๓๔๓
นีวรณสมฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส	๖๗/๔๔๒
นีวรณสมฺปยุตฺตาธิปติ	๖๙/๔๓๓
นีวรณสมฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๒/๔๓๔
นีวรณาธิปติ	๒๙/๔๒๓
นีวรณิโย (ธมฺโม)	๕๑/๔๓๓
นีวรโณ (ธมฺโม)	๑/๔๑๐
เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ	๑๔๓/๘๗
เนวสญฺญานาสญฺญายตนสฺส	๑๙/๑๑
โนคนฺถจิตฺตสมงฺคิสฺส	๒๒/๓๕๗
โนคนฺถาธิปติ	๒๓/๓๕๘
โนคนฺโถ (ธมฺโม)	๑/๓๔๗
โนนีวรณาธิปติ	๒๙/๔๒๓
โนนีวรโณ (ธมฺโม)	๑/๔๑๑
โนปรามาสจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๙/๔๗๑
โนปรามาสาธิปติ	๒๒/๔๗๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โนปรามาโส (ธมฺโม)	๑/๔๖๕
โนสญฺโญชนจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๘/๒๙๖
โนสญฺโญชโน (ธมฺโม)	๑/๒๘๘
โนอาสวจิตฺตสมงฺคิสฺส	
โนอาสโว (ธมฺโม)	๑/๒๑๔
(ป)	
ปกตูปนิสฺสโย	๒๘/๑๖
ปจฺจเวกฺขติ	๑๙/๑๑
ปจฺฉาชาตา	๓๒/๑๙
ปจฺฉิมานำ	๒๔/๑๔
ปญฺจวิญฺญาณสหคตำ	๑๓/๘
ปญฺญา	๘๗/๒๖๓
ปฏิฆำ	๔๕/๓๖๙
ปฏิฆสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
ปฏิสนฺธิกฺขเณ	๑/๑
ปตฺถนา	๑๔๖/๘๙
ปรามฏฺโฐ (ธมฺโม)	๔๕/๔๗๔
ปรามาสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส	๖๕/๔๙๓
ปรามาสวิปฺปยุตฺตาธิปติ	๖๗/๔๙๕
ปรามาสวิปฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๖๑/๔๘๔
ปรามาสสมฺปยุตฺตจิตฺตสมงฺคิสฺส	๖๔/๔๙๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปรามาสสมฺปยุตฺโต (ธมฺโม)	๔๖/๔๘๔
ปรามาโส (ธมฺโม)	๒/๔๖๕
ปริกมฺมำ	๑๕๖/๒๐๐
ปสฺสติ	๑๙/๑๑
ปหีเน กิเลเส	๑๙/๑๑
ปาณำ	๒๗/๒๒๘
ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณสฺส	๑๙/๑๑
ปุริมา	๒๔/๑๔
ปุริสินฺทฺริยำ	๖๙/๑๕๖
(ผ)	
ผลำ	๑๙/๑๑
ผลสมาปตฺติ	๑๕๗/๒๐๑
ผลสมาปตฺติยา	๒๕/๑๕
โผฏฺฐพฺพายตนำ	๑๙/๑๑
(พ)	
พาหิรำ	๖/๔
พฺยาปาทนีวรณำ	๑/๔๑๐
(ภ)	
ภวงฺคำ	๑๐๒/๖๐
ภวราคสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
ภวาสวำ	๑/๒๑๔
ภวาสโว	๑๖/๒๒๑

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โภชนำ	๑๐๗/๖๒
(ม)	
มคฺคงฺคานิ	๓๓/๔๗๙
มคฺคา	๑๙/๑๑
มคฺโค	๑๐๒/๖๐
มหาภูตา	๔/๓
มานำ	๒๙/๑๖
มานสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
มาโน	๘๓/๓๙๐
โมโห	๑/๑
(ย)	
ยถากมฺมูปคญาณสฺส	๑๙/๑๑
โยโค	๒/๔๑๐
(ร)	
รสายตนำ	๕๓/๑๔๖
ราโค	๑๐๑/๕๘
รูปำ	๑/๑
รูปชีวิตินฺทฺริยำ	๑๓/๘
รูปี ธมฺโม	๙๓/๑๖๙
(ล)	
โลกิยจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๔๙/๑๙๗
โลกิโย (ธมฺโม)	๑๓๓/๑๘๙
โลกุตฺตรจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๕๐/๑๙๘
โลกุตฺตราธิปติ	๑๕๒/๑๙๘
โลกุตฺตโร	๑๓๔/๑๙๐
โลโภ	๑/๑
(ว)	
วณฺณสมฺปทำ	๓๙/๑๓๖
วณฺณสมฺปทา	๓๙/๑๓๖
วตฺถุ	๒/๒
วตฺถุปุเรชาตำ	๓๑/๑๘
วิกฺขมฺภิเต กิเลเส	๑๙/๑๑
วิจิกิจฺฉา	๑๐๐/๒๖๙
วิจิกิจฺฉานีวรณำ	๑/๔๑๑
วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
วิจิกิจฺฉาสหคโต	๕๒/๓๒
วิญฺญาณนำ	๑๐๓/๖๐
วิปสฺสติ	๑๙/๑๑
วิปสฺสนำ	๑๕๖/๒๐๐
วิปสฺสนฺติ	๑๙/๑๑
วิปากานำ	๓๓/๑๙
วิปาโก	๙๘/๕๖
วิปฺปยุตฺตกา เจตนา	๑๖๒/๒๔๖
วุฏฺฐานสฺส	๖๐/๖๐
โวทานำ	๑๐๒/๖๐

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ส)	
สงฺขโต (ธมฺโม)	
สงฺฆํ	๒๙/๑๗
สงฺฆํ	๒๙/๑๗
สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตาธิปติ	๗๒/๓๒๒
สทฺทำ	๗๘/๒๕๗
สทฺธา	๒๙/๑๗
สนิทสฺสโน	๑๘/๑๒๕
สปฺปจฺจยำ	๑/๑๑๙
สปฺปจฺจยจิตฺตสมงฺคิสฺส	๙/๑๒๑
สปฺปจฺจยาธิปติ	๑๐/๑๒๒
สมาปตฺติ	๒๕/๑๕
สมุทาจิณฺเณ	๑๙/๑๑
สมฺปยุตฺตกา จ ขนฺธา	๑/๑
สหชาตา	๒๓/๒๕๘
สหชาตาธิปติ	๒๑/๑๓
สเหตุกจิตฺตสมงฺคิสฺส	๙๘/๕๖
สเหตุกา	๕๐/๓๐
สเหตุกาธิปติ	๑๓๙/๑๘๔
สเหตุโก ธมฺโม	๔๙/๓๐
สีลำ	๑๙/๑๑
สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนำ	๑/๒๘๘
สีลพฺพตปรามาโส	๑/๓๗
สุขำ	๑๘๒/๑๐๘
เสกฺขา	๑๕๑/๑๙๘
เสนาสนำ	๒๙/๑๗
โสตำ	๔๙/๒๑๐
โสตธาตุยา	๑๙/๑๑
โสตวิญฺญาณสฺส	๓๕/๑๓๔
(ห)	
เหตู	๔๘/๑๔๓
เหตุจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๙/๑๑
เหตุสทิสา	๕๗/๔๓
เหตู	๑๔๔/๘๘

อภิธมฺมปิฏเก ปฏฺฐานปาลิยา ตติยภาเค

ลกฺขิตพุพปทานํ อนุกฺกมณิกา

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)		อรูปี เจตนา วิปาฺกานํ ขนฺธานํ	๑๒๐/๑๘๒
อนาคตสฺสาณสฺส	๑๙/๑๑	อรูปี อธิปติ จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ	๑๑๔/๑๘๐
อนิทสฺสนํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ	๓๓/๑๓๓	อรูปี อธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ	๑๑๔/๑๘๐
อนิทสฺสนา ขนฺธา	๒๖/๑๓๑	อรูเป อโลภ	๘/๕
อนิทสฺสนา เจตนา	๔๓/๑๓๘	อเหตุกํ ธมฺมํ สสฏฺโฐ	๘๖/๕๑
อนิทสฺสนาธิปติ สมฺปยุตฺตกานํ	๓๖/๑๓๕	อเหตุกํ นเหตุ	๖/๔
อนิทสฺสโน ธมฺโม	๑๘/๑๒๕	อเหตุกํ อาสวิปฺปยุตฺตํ	๕๖/๒๔๔
อปฺปฏิฆจิตฺตสมงฺคิสฺส จิตฺตํ	๖๙/๔๖	(อา)	
อปฺปฏิฆา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส	๘๔/๑๖๕	อากาสนญฺจายตนํ	๑๙/๑๑
อปฺปฏิฆา เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ	๗๘/๑๖๑	อากิญฺจญฺญายตนํ	๑๙/๑๑
อปฺปฏิฆา เหตู สมฺปยุตฺตกานํ	๖๘/๑๔๕	อาโปธาตุ สปฺปฏิฆานํ	๘๔/๑๖๕
อริยา มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา	๑๙/๑๑	อาโปธาตุ	๔๔/๑๔๗
อรูปี เจตนา	๑๒๐/๘๒	อารมฺมณปุเรชาตํ	๓๑/๑๘
อรูปี เจตนา กฏตฺตารูปานํ	๑๒๐/๑๘๓	อารมฺมณปุเรชาตํ วตฺถุ	๗๕/๑๔๙
		อารมฺมณูปนิสฺสโย	๒๘/๑๖

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อาวชฺชนา ปญฺจนฺนำ วิญฺญาณานำ	๑๐๓/๖๐
อาวชฺชนา สเหตุกานำ ขนฺธานำ	๑๐๓/๖๑
อาวชฺชนา อาสวานำ	๒๓/๒๒๖
อาสวำ ธมฺมำ ปจฺจยา	๑๐/๒๑๘
อาสวำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ	๑/๒๑๔
อาสวาวิปฺปยุตฺตำ ธมฺมำ ปจฺจยา	๖๖/๒๔๘
อาสวสมฺปยุตฺตำ ธมฺมำ ปฏิจฺจ	๔๘/๒๓๙
อาสวสมฺปยุตฺตำ ธมฺมำ สำสฏฺโจ	๗๓/๒๕๓
อาสวสมฺปยุตฺตาธิปติ	๘๐/๒๕๘
อาหารา โมหสฺส	๙๔/๒๖๗
อาหารา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ	๓๕/๒๐
อาหาโร อิมสฺส กายสฺส	๓๕/๒๐

(อิ)

อิทฺธิวิธญาณสฺส	๑๙/๑๑
อินฺทฺริยา สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ	๓๖/๒๑
อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย	๓๒/๑๙
อิมสฺส สนิทสฺสนสฺส กายสฺส	๔๑/๑๓๘
อิมสฺส สปฺปฏิฆสฺส	๗๖/๑๖๐
อิมสฺส อนิทสฺสนสฺส กายสฺส	๔๑/๑๓๘
อิมสฺส อปฺปฏิฆสฺส กายสฺส	๗๖/๑๖๐
อิสฺสาสญฺโญชนำ	๑/๑๘๘

(อุ)

อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ	๕๐/๓๐
อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ ปจฺจยา	๑/๔๓
อุทฺธจฺจสหคตำ โมหำ สำสฏฺจา	๘๘/๕๒
อุทฺธจฺจสหคตา ขนฺธา	๗๕/๔๕
อุทฺธจฺจสหคโต โมโห	๖/๔
อุปฺปนฺนำ สมาปชฺชนฺติ	๑๕๗/๒๐๑
อุโปสถกมฺมำ กตฺวา	๑๙/๑๑

(เอ)

เอกำ ขนฺธำ ปจฺจยา	๗๔/๔๔
เอกำ ขนฺธำ สำสฏฺจา	๘๖/๕๑
เอกำ ขนฺธญฺจ โมหญฺจ ปจฺจยา	๗๓/๔๔
เอกำ ขนฺธญฺจ วตฺถุญฺจ ปจฺจยา	๗๓/๔๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
เอโก ขนฺโธ ติณฺณนฺนํ ขนฺธานํ	๔๐/๒๕
เอโก ขนฺโธ จ จกฺขายตนญฺจ	๘๕/๑๖๕
เอโก ขนฺโธ จ วตฺถุ จ	๑๐๑/๒๗๐
(โอ)	
โอโฆ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ	๑/๔๑๐
(ก)	
กฏฺตฺตา จ รูปานํ	๓๓/๑๙
กฏฺตฺตารูปานํ วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย	๓๘/๒๒
กฏฺตฺตารูปานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย	๔๐/๒๓
กฏฺตฺตารูปานํ อุปาทารูปานํ	๘๓/๑๖๓
กพฬีการํ อาหารํ ครุ กตฺวา	๗๐/๑๕๗
กพฬีการํ อาหารํ อนิจฺจโต	๘๔/๑๖๔
กพฬีกาโร อาหาโร	๑๒๑/๑๘๓
กพฬีกาโร อาหาโร อิมสฺส	๔๖/๑๔๑
กามจฺฉนฺทนีวรณํ ปฏิจฺจ	๑/๔๑๐
กามราคสญฺโญชนํ ปฏิจฺจ	๑/๒๘๘
กามาสโว ทิฏฺฐาสวสฺส	๑๖/๒๒๑
กายวิญฺญาณสฺส ปุเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย	๘๙/๒๖๔
กายายตนํ กายวิญฺญาณสฺส	๑๐๙/๖๔
กายายตนํ ปจฺจยา กายวิญฺญาณํ	๑๔/๓๕๔
กายายตนํ ปจฺจยา	๖๖/๑๕๓
กายิกํ ทุกฺขํ อุปนิสฺสาย	๑๑๖/๑๘๑
กายิกํ สุขํ กายิกสฺส	๑๐๗/๖๒
กายิกํ สุขํ อุปนิสฺสาย	๑๘๒/๑๐๘
กายินฺทฺริยํ กายวิญฺญาณสฺส	๑๑๔/๖๘
กิเลเส ชานนฺติ	๑๓๗/๘๒
กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๙/๒๒๓
กุสลากุสเล นิรุทฺเธ	๖๔/๔๙๒
เกนจิ วิญฺเญยฺยํ ธมฺมํ	๑๗๖/๒๑๐
(ข)	
ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส	๒๙/๒๒๙
ขนฺธา วตฺถุสฺส	๓๘/๒๒
ขนฺธา วตฺถุสฺส วิปฺปยุตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย	๑๑๕/๖๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ขนฺธานํ จิตฺตสมุฏฺฐานานญฺจ	๑๑๑/๑๗๘
ขนฺธานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย	๘๐/๔๔๘
ขนฺธานํ อินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย	
ขนฺเธ ครุํ กตฺวา	๘๑/๑๖๒
(ค)	
คนฺถํ ธมฺมํ ปจฺจยา	๑๑/๓๕๒
คนฺถํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๑๐๘/๔๐๔
คนฺถญฺเจว คนฺถนิยญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๑๐๓/๔๐๐
คนฺถสมฺปยุตฺตํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๔๕/๓๖๘
คนฺถสมฺปยุตฺตาธิปติ	๗๕/๓๘๔
คนฺถสมฺปยุตฺเต ขนฺเธ ครุํ กตฺวา	๗๕/๓๘๔
คนฺถา คนฺถานํ	๒๘/๓๖๐
คนฺโถ ธมฺโม	๒๗/๓๖๐
โคตฺรภุ มคฺคสฺส	๑๐๒/๖๐
โคตฺรภุํ ครุํ กตฺวา	๗๖/๓๘๕
โคตฺรภุํ ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๐๖/๔๐๒
โคตฺรภุสฺส โวทานสฺส	๒๑/๒๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(จ)	
จกฺขายตนํ ปจฺจยา	๖๘/๒๕๐
จกฺขายตนํ ปจฺจยา จกฺขุวิญฺญาณํ	๕๘/๓๑๖
จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ	๙๙/๕๗
จุติจิตฺตํ สเหตุกสฺส	๑๐๓/๖๑
จุติจิตฺตํ อเหตุกสฺส	๑๐๒/๖๐
เจตนา วิปากานํ สเหตุกานํ	๑๑๑/๖๖
เจตนา วิปากานํ อเหตุกานํ	๑๑๑/๖๖
เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ	๑๔๘/๙๐
เจโตปริยญาณสฺส	๑๙/๔๗๒
เจโตปริยญาเณน	๙๙/๖๗
(ฌ)	
ฌานํ ครุํ กตฺวา	๑๔๐/๘๔
ฌานํ ครุํ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ	๑๔๐/๘๔
ฌานํ ปจฺจเวกฺขติ	๗๓/๓๘๒
ฌานงฺคานิ สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ	๑๑๔/๖๘
ฌานา วุฏฺฐหิตฺวา	๑๓๗/๘๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ต)	
ตำ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขติ	๑๗๘/๑๐๕
ตำ ครุ กตฺวา ราโค อุปฺปชฺชติ	๑๗๘/๑๐๕
ตำ ปจฺจเวกฺขติ	๑๐๖/๔๐๒
ตำ อสฺสาเทติ	๒๒/๓๕๗
ตำ อสฺสาเทติ อภินนฺทติ	๑๙/๒๒๓
ตำ อารพฺภ สญฺโญชนา	๑๘/๒๙๖
ตำ อารพฺภ อาสวา จ	๑๙/๒๒๔
ตำ อารพฺภ อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ	๒๘/๒๒๘
ตำ อารพฺภ คนฺถวิปฺปยุตฺโต	๗๓/๓๘๒
ตติโย มคฺโค	๑๕๗/๒๐๑
ตทารมฺมณตา อุปฺปชฺชติ	๙๘/๔๖
ตโย ขนฺธา	๑/๑๑๙
ตโย มหาภูตา	๑๓/๗
(ท)	
ทานำ ทตฺวา	๑๗๘/๑๐๕
ทิฏฺจาสโว	๑/๒๑๔
ทิฏฺจิตฺตวิปฺปยุตฺโต โลโภ	๗๐/๓๘๐
ทิฏฺจึ คณฺหาติ	๓๕/๔๒๖
ทิพฺพาย โสตธาตุยา	๓๐/๓๖๑
ทิพฺพาย โสตธาตุยา สทฺทำ	๑๗๗/๑๐๔
ทิพฺเพน จกฺขุนา รูปำ ปสฺสติ	๑๘๓/๑๐๙
โทมนสฺสำ อุปฺปชฺชติ	๔๐/๒๕
โทโส สมฺปยุตฺตกานำ ขนฺธานำ	๗๔/๒๕๕
(ธ)	
ธมฺโม อุปฺปชฺชติ นเหตุปจฺจยา	๖/๔
ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา	๖๑/๔๙๑
ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อธิปติปจฺจยา	๕๔/๓๓
ธมฺโม อุปฺปชฺชติ อารมฺมณปจฺจยา	๔๘/๓๗๐
(น)	
นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม	๑๕๙/๙๕
นเหตุ สเหตุโก ธมฺโม	๑๘๐/๑๐๗
นเหตู สเหตุเก ขนฺเธ	๑๕๙/๙๖
นเหตู อาหารา	๓๕/๒๐
นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส	๙๙/๕๗
นิพฺพานำ โคตฺรภุสฺส โวทานสฺส	๒๑/๒๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
นิพฺพานํ โคตฺรภุสฺส โวทานสฺส	๒๑/๒๒๔
นิพฺพานํ ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๘/๒๘๖
นีวรณสมฺปยุตฺโต	๕๒/๔๓๔
นีวรณินโย	๘๙/๔๕๒
นีวรเณ อารพฺภ	๒๖/๔๒๑
นีวรโณ ธมฺโม	๔๒/๔๒๙
นีวรโณ ธมฺโม อุปฺปชฺชติ	๑/๔๑๐
โนอาสวํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๒/๒๑๔
โนอาสวา ขนฺธา	๑๐/๒๑๘
โนอาสวา เจตนา	๓๑/๒๒๙
โนอาสวา อาหารา	๓๒/๒๓๐
โนอาสวา อินฺทฺริยา	๓๓/๒๓๑
โนอาสโว ธมฺโม	๓๓/๒๓๑

(ป)

ปกตูปนิสฺสโย	๑๕๖/๒๐๐
ปกตูปนิสฺสโย กายิกํ สุขํ	๑๐๗/๖๒
ปจฺฉาชาตา โลกุตฺตรา ขนฺธา	๑๕๙/๒๐๒
ปจฺฉาชาตา สเหตุกา	๑๑๐/๖๕
ปจฺฉาชาตา เหตู	๓๒/๑๙
ปจฺฉาชาตา อเหตุกา	๑๑๐/๖๕
ปจฺฉาชาตา อาสวา	๒๙/๒๒๙
ปฏิสนฺธิกฺขเณ วตฺถุ สเหตุกานํ	๑๑๕/๖๙
ปฏิสนฺธิกฺขเณ สเหตุกา ขนฺธา	๑๑๘/๗๒
ปฏิสนฺธิกฺขเณ อเหตุกา ขนฺธา	๑๑๕/๖๘
ปฐมสฺส มคฺคสฺส ปริกมฺมํ	๑๕๖/๒๐๐
ปฐโม มคฺโค	๑๕๗/๒๐๑
ปตฺถนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๗๓/๔๔๕
ปตฺถนา กายิกสฺส สุขสฺส	๑๘๑/๑๐๗
ปรามฏฺฐญฺจ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๘๖/๔๐๕
ปรามาสํ ธมฺมํ ปจฺจยา	๑๐/๔๖๘
ปรามาสํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ	๙๖/๔๐๕
ปรามาสสมฺปยุตฺโต ธมฺโม	๔๖/๔๘๔
ปหีเน กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๙/๑๑
ปุริมา ปุริมา สเหตุกา ขนฺธา	๑๐๒/๕๙
ปุริมา ปุริมา เหตู	๑๔๒/๘๖
ปุริมา ปุริมา อาสวา	๒๒/๒๒๕
ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส	๘๑/๓๒๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ผ)	
ผลํ ครุ กตฺวา	๑๗๘/๑๐๕
ผลํ ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๙/๔๗๑
ผลํ ผลสฺส	๑๐๒/๖๐
ผลํ วุฏฺฐานสฺส	๑๕๔/๒๐๐
ผลสมาปตฺติยา	๒๓/๒๒๖
โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺญาณสฺส	๗๕/๔๔๖
โผฏฺฐพฺพายตนํ ปฏิจฺจ จกฺขายตนํ	๕๓/๑๔๖
โผฏฺฐพฺพายตนํ อิตฺถินฺทฺริยสฺส	๘๓/๑๖๔
โผฏฺฐพฺเพ อนิจฺจโต	๘๓/๑๖๔
(ภ)	
ภวงฺคํ สเหตุกสฺส	๑๐๓/๖๑
ภวงฺคํ อเหตุกสฺส	๑๐๒/๖๐
ภวราคสญฺโญชนํ	๒/๒๘๘
โภชนํ เสนาสนํ โมโห จ	๗๔/๑๕๙
โภชนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๗๔/๑๕๙
(ม)	
มคฺคํ ครุ กตฺวา	๑๐๔/๘๔
มคฺคํ ครุ กตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๔๐/๘๔
มคฺคํ ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๙/๑๑
มคฺคา วุฏฺฐหิตฺวา	๙/๑๒๑
มคฺโค ผลสฺส	๑๐๒/๖๐
มหาภูตา สนิทสฺสนานํ	๔๖/๑๔๑
มหาภูเต ปจฺจยา	๑๐๑/๑๗๓
โมหํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๑๐๗/๖๓
โมหํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ	๘๗/๒๖๓
โมโห ปจฺจิมสฺส	๑๐๓/๖๐
โมโห สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ	๙๗/๕๖
(ย)	
ยถากมฺมูปคญาณสฺส	๑๙/๑๑
โยโค ธมฺโม อุปฺปชฺชติ	๒/๔๑๐
(ร)	
รสายตนํ	๕๓/๑๔๖
ราคํ ครุ กตฺวา	๖๙/๔๔๓
ราคํ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ	๖๙/๔๔๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ราคํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๗๓/๔๔๕
ราโค อุปฺปชฺชติ	๑๐๑/๕๙
รูปํ ครุ กตฺวา อสฺสาเทติ	๓๖/๑๓๕
รูปชีวิตินฺทฺริยํ กฏตฺตารูปานํ	๓๖/๒๑
รูปชีวิตินฺทฺริยํ สนิทสฺสนานํ	๔๖/๑๔๒
รูปชีวิตินฺทฺริยํ สปฺปฏิฆานํ	๘๔/๑๖๕
รูปชีวิตินฺทฺริยํ อนิทสฺสนานํ	๔๖/๑๔๑
รูปชีวิตินฺทฺริยญฺจ กฏตฺตารูปานํ	๔๑/๒๖
รูปานํ เหตุปจฺจเยน ปจฺจโย	๑๗/๑๐
รูปายตนํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส	๑๙/๑๑
รูปายตนญฺจ จกฺขายตนญฺจ	๔๐/๑๓๗
รูปายตนญฺจ วตฺถุ จ	๔๐/๑๓๗
รูปี ธมฺมํ ปจฺจยา	๑๐๑/๑๗๓
รูปี ธมฺโม อุปฺปชฺชติ เหตุปจฺจยา	๙๓/๑๖๙

(ล)

โลกิยํ ธมฺมํ ปจฺจยา	๑๐๔/๑๙๓
โลกิยจิตฺตสมงฺคิสฺส	๑๔๙/๑๙๗
โลกิยา ขนฺธา	๑๐๔/๑๙๓
โลกิยา เจตนา	๑๖๑/๒๐๒
โลกิยา เหตู	๑๔๘/๑๙๗
โลกิยา อาหารา	๑๖๓/๒๐๔
โลกิยาย สทฺธาย	๑๕๖/๒๐๐
โลกิเย ขนฺเธ ครุ กตฺวา	๑๕๑/๑๙๘
โลกิโย ธมฺโม อุปฺปชฺชติ	๑๓๓/๑๘๙
โลกุตฺตรา ขนฺธา	๑๔๐/๑๙๓
โลกุตฺตรา เจตนา	๑๖๑/๒๐๓
โลกุตฺตราธิปติ	๑๕๒/๑๙๘
โลกุตฺตโร ธมฺโม	๑๓๔/๑๙๐
โลภํ ปฏิจฺจ โมโห	๑/๑
โลโภ โมหสฺส	๑๗/๑๐

(ว)

วณฺณสมฺปทำ ปตฺถยมาโน	๓๙/๑๓๖
วตฺถุ นเหตูนํ ขนฺธานำ	๓๑/๑๘
วตฺถุ ปจฺจยา อเหตุกา	๑๓/๒๒๐
วตฺถุ โลกิยานำ ขนฺธานำ	๑๕๘/๒๐๑
วตฺถุ เหตูนำ	๓๑/๑๘
วตฺถุ อรูปีนำ ขนฺธานำ	๑๑๗/๑๘๒
วตฺถุ อเหตุกานำ ขนฺธานำ	๑๐๙/๖๔
วตฺถุ อาสวานำ	๒๘/๒๒๘
วตฺถุปุเรชาตำ	๓๑/๑๘
วิกฺขมฺภิเต กิเลเส ปจฺจเวกฺขนฺติ	๑๙/๑๑

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
วิจิกิจฺฉาสหคโต	๖/๔
วิปากา สเหตุกา ขนฺธา	๑๑๒/๖๗
วิปาโก ตทารมฺมณตา	๙๘/๔๖
โวทานํ ครุ กตฺวา	๑๔๑/๑๙๘
โวทานํ มคฺคสฺส	๑๐๒/๖๐
(ส)	
สงฺขาเร อนิจฺจโต	๑๔๗/๒๐๑
สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจตนา	๘๓/๓๒๙
สญฺโญชเน อารพฺภ	๑๗/๒๙๕
สทฺทายตนํ โสตวิญฺญาณสฺส	๓๕/๑๓๔
สทฺธึ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๒๙/๑๖
สปฺปจฺจยํ ธมฺมํ	๑/๑๑๙
สปฺปจฺจยา ขนฺธา	๗/๑๒๐
สปฺปจฺจโย ธมฺโม	๑/๑๑๙
สมาปตฺตึ อุปฺปาเทติ	๒๙/๑๖
สหชาตาธิปติ	๒๑/๑๓
สเหตุกํ ธมฺมํ ปจฺจยา	๗๒/๔๓
สเหตุกํ ธมฺมํ สํสฏฺโจ	๘๖/๕๑
สเหตุกา ขนฺธา	๕๐/๓๐
สเหตุกา เจตนา	๑๑๑/๖๕
สเหตุโก ธมฺโม	๑๘๗/๑๑๑
เสนาสนํ ราคสฺส	๒๗/๒๒๗
เสนาสนํ อุปนิสฺสาย	๓๕/๔๒๖
เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ทานํ เทติ	๒๙/๑๗
เสนาสนํ อุปนิสฺสาย ปาณํ หนติ	๘๓/๓๙๐
เสนาสนํ กายิกสฺส สุขสฺส	๑๐๗/๖๒
(ห)	
เหตุ ธมฺโม	๑/๑
เหตุง ครุ กตฺวา	
เหตุง อารพฺภ เหตู	
เหตู เจตนา สมฺปยุตฺตกานํ ขนฺธานํ	๑๔๘/๙๐
เหตูนํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย	๓๓/๒๐
เหตูนํ สมฺปยุตฺตกานญฺจ ขนฺธานํ	๒๔/๑๕
เหตูนํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย	๒๔/๑๕

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ*

๑.	สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒.	พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓.	พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	กรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘** มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนามคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙** มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ		กรรมการ
๒๒.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู		กรรมการ
๒๓.	พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส		กรรมการ
๒๔.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม		กรรมการ
๒๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส		กรรมการ
๒๖.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม		กรรมการ
๒๗.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ		กรรมการ
๒๘.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม		กรรมการ
๒๙.	พระราชสุธี	วัดเทวราชกุญชร		กรรมการและเลขานุการ
๓๐.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ		กรรมการ
๓๑.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม		กรรมการ
๓๒.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม		กรรมการ
๓๓.	พระศรีรัชมงคลเมธี	วัดอาวุธวิกสิตาราม		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม		กรรมการ
๓๖.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส		กรรมการ
๓๗.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร		กรรมการ
๓๘.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม		กรรมการ
๓๙.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๔๐.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙	วัดพระศรีมหาธาตุ	กรรมการ
๔๑.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙	วัดราชาธิวาสวิหาร	กรรมการ
๔๒.	นายวิชัย ธรรมเจริญ	ป.ธ. ๙		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นายบุญสืบ อินสาร	ป.ธ. ๙		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นายบุญเชิด กิตติธรางกูร	ป.ธ. ๙		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นายแก้ว ชิดตะขบ	ป.ธ. ๙		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๙.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓.	พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖.	พระสุธีรัตนาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวุธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน

๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิดาราม คณะทำงาน

๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน

๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๘ คณะทำงาน

๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ		ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ		รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ		คณะทำงาน
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ		คณะทำงาน
๕.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ		คณะทำงาน
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ		คณะทำงานและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรกวี	วัดปากน้ำ		คณะทำงาน
๘.	พระมหามนตรี	ขนฺติสาโร	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๙.	พระมหาประนอม	กิตฺติปญฺโญ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมฺมาปญฺโญ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตฺติโชติโก	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณเมธี	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญฺญาวชิโร	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตฺติเสโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุชิตคนฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฺฒโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะทำงาน
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะทำงาน
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	คณะทำงาน
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงาน
๘.	พระราชปริยัติวิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะทำงาน
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๑.	พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	พระมหาบุญเทียม ญาณินฺโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๑๙.	พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๒๐.	นายนิมิตร โพธิพัฒน์		คณะทำงาน
๒๑.	ผศ. เวทย์ บรรณกรกุล		คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๙

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา
พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน
พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)
พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโส ป.ธ. ๙)
นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙
นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙
นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕